

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1949:45
JUSTITIEDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG
TILL
NYA
MEDBORGARSKAPSLAGAR
FÖR DANMARK, NORGE OCH SVERIGE

*avgivet av
delegerade för de tre länderna*

S T O C K H O L M

1 9 4 9

Statens offentliga utredningar 1949

Kronologisk förteckning

1. Norrlandskommitténs principbetänkande. Första delen. Norrländska utvecklingslinjer. Idun. 303 s. Jo.
2. Norrlandskommitténs principbetänkande. Andra delen. Särskilda utredningar. Idun. 194 s. Jo.
3. Norrlandskommitténs principbetänkande. Tredje delen. Utlåtanden och förslag i vissa frågor. Idun. 163 s. Jo.
4. Utredning med förslag om lösdrivarlagens upphävande m. m. Marcus. 213 s., bil. 1 73 s., bil. 2 106 s. I.
5. Principer och metoder för kostnadsberäkningar vid statens järnvägar. Beckman. 122 s. K.
6. Kriminalvård i frihet. Fångvårdsstyrelsens utredning angående skyddsarbetets organisation m. m. Marcus. 140 s. Ju.
7. Betänkande med förslag till indexreglering av folkpensionerna. Beckman. 80 s. S.
8. Betänkande angående förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden. Norstedt. 105 s. Ju.
9. 1944 års allmänna skattekommitté. 3. Betänkande angående beskattning av realisationsvinster, m. m. samt ackumulerade inkomster. Marcus. 168 s. Fi.
10. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 17. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Värmlands län. Beckman. 45 s. K.
11. Betänkande om sinnesslövarden. Katalog och Tidsskriftstryck. 248 s., 1 karta. I.
12. Utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader. Idun. 94 s. S.
13. 1945 års bankkommitté. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank. Beckman. 83 s. Fi.
14. Bilagor till 1942 års järnvägskostnadsutrednings betänkande. Produktions- och kostnadsstrukturen vid statens järnvägar. Promemorior. Av A. Sjöberg. Beckman. 269 s. K.
15. P. M. med synpunkter på det svenska långtidsprogrammet. I anslutning till OEECs interimrapport. Beckman. 23 s. H.
16. Promemoria över preliminär utredning rörande befälsrekryteringen inom försvaret. Beckman. 75 s. Fö.
17. Betänkande med förslag till lag om registrerade föreningar m. m. Idun. 277 s. Ju.
18. Kvalitetsforskning och konsumentupplysning. Kihlström. 265 s., 16 pl. H.
19. 1945 års skogshärbärgesutrednings betänkande. 2. Utredning med förslag till lagstiftning rörande tillfälliga bostäder vid skogs- och flottnings- m. fl. arbeten. Idun. 188 s., 26 pl. S.
20. Dissenterlagskommittén. Betänkande med förslag till religionsfrihetslag m. m. Marcus. XLVIII, 390 s. Ju.
21. Svensk hamnbyggnadspolitik. Marcus. 318 s. K.
22. Betänkande rörande gallring av handlingar hos vissa av försvarets myndigheter. Heggström. 232 s. Fö.
23. Lagberedningens utlåtande angående lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde. Norstedt. 28 s. Ju.
24. Kommunallagskommitténs betänkande 2 med förslag till ändrade bestämmelser om ersättning åt innehavare av kommunala förtroendeuppdrag. Idun. 84 s. I.
25. 1945 års försäkringsutredning. 1. Principbetänkande rörande försäkringsväsendet. Norstedt. 220 s. H.
26. 1945 års försäkringsutredning. 2. Betänkande med förslag till lag om trafikförsäkring. Norstedt. 160 s. I.
27. Betänkande med förslag till lag om sjömansskatt m. m. Katalog och Tidsskriftstryck. 237 s. Fi.
28. Folk- och skolbibliotek. Betänkande och förslag avgiivet av folkbibliotekssakkunniga. Gummesson. 173 s. E.
29. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 3—4. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Uppsala län och Södermanlands län. Beckman. 57 s. K.
30. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 9. Tiden juli 1947—juni 1948. Av K. Åmark. Idun. 382 s. Fo.
31. Social upplysning. Idun. xvi, 175 s., 89* s. S.
32. Yrkesutbildning för varubud m. fl. Norstedt. 66 s. E.
33. En generalplan för rikets farleder och hamnar. Bilaga 2 till SOU 1949: 21 om svensk hamnbyggnadspolitik. Marcus. 242 s. K.
34. Betänkande med förslag angående ändrade grunder för fördelning och uttagande av kostnad för byggande och underhåll av skogsvägar. Gernandt. 66 s. Jo.
35. Skolöverstyrelsens utlåtande över vissa av 1940 års skolutrednings betänkanden och 1946 års skolkommissionens principbetänkande jämte sammanfattning av avgivna yttranden. Heggström. 404 s. E.
36. Utredningar i anslutning till 1949 års nationalbudget. Marcus. 67 s. Fo.
37. Klientelet på arbetshemmen. En socialpsykologisk utredning om försumliga försörjare och störande understödstagare. Beckman. 206 s. S.
38. Betänkande rörande avbetalnings- och förskottsköp m. m. Gummesson. 67 s. Ju.
39. Betänkande angående statens konstsamlingars organisation och lokalbehov. Marcus. 231 s. E.
40. Betänkande med förslag angående förenklat rekvisitions- och granskningsförfarande beträffande vissa statsbidrag till folkskoleväsendet. Katalog och Tidsskriftstryck. 98 s. E.
41. Betänkande och förslag angående studiehjälpsverksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. statliga och statsunderstödda läroanstalter. Beckman. 103 s. E.
42. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 1—2. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Stockholms stad och Stockholms län. Beckman. 38 s. K.
43. Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. Beckman. 365 s. I.
44. Betänkande med förslag till vissa åtgärder till rationalisering av gat- och kantstensindustrin. Beckman. 102 s. H.
45. Betänkande med förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige. Marcus. 85 s. Ju.

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet. Jo. = jordbruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1949: 45
JUSTITIEDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG
TILL
NYA
MEDBORGARSKAPSLAGAR
FÖR DANMARK, NORGE OCH SVERIGE

*Avgivet av
delegerade för de tre länderna*

STOCKHOLM 1949
ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG
497900

REKONSTRUERING AV

1911

1911

REKONSTRUERING AV

REKONSTRUERING AV

1911

REKONSTRUERING AV

1911

REKONSTRUERING AV

1911

Till KONUNGEN.

Genom beslut den 23 augusti 1946 förordnade Kungl. Maj:t dåvarande borgmästaren i Hälsingborg, numera presidenten i Göta hovrätt Joël Laurin, chefredaktören, nuvarande ledamoten av riksdagens andra kammare Rolf

Edberg och dåvarande förste kanslissekreteraren, numera kanslirådet i justitiedepartementet Ragnar Kihlgren att såsom sakkunniga deltaga i överläggningar med representanter för övriga nordiska länder angående lagstiftningsåtgärder på medborgarskapsrättens område och inom departementet biträda vid utarbetande av de förslag, som därav föranleddes. Samtidigt utsågs Laurin till de sakkunnigas ordförande. Den 27 februari 1948 beviljade Kungl. Maj:t Laurin entledigande från uppdraget att vara ordförande samt förordnade underståthållaren Martin Wahlbäck såsom sakkunnig och uppdrog tillika åt Wahlbäck att vara de sakkunnigas ordförande. Den 30 juni 1948 förordnade Kungl. Maj:t fru Signe Höjer såsom ytterligare sakkunnig.

Till sekreterare åt de sakkunniga utsåg chefen för justitiedepartementet den 14 maj 1948 e. o. assessorn i Svea hovrätt Torkel Nordström.

Följande skrivelser ha överlämnats till de sakkunniga att tagas i övervägande vid uppdragets fullgörande:

1) skrivelse av januari 1946 från centralkommittén för kvinnoorganisationer i Göteborg m. fl. till chefen för justitiedepartementet med hemställan om en snar lösning av vissa statslösas ställning m. m.;

2) riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 mars 1947, nr 90, med hemställan om en allsidig och förutsättningslös utredning av frågan om gift kvinnas medborgarrättsliga ställning;

3) riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 april 1947, nr 131, angående ökad delaktighet för danska, finländska, isländska och norska medborgare i rättigheter och förmåner, som tillkomma svenska medborgare; samt

4) riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 februari 1948, nr 48, i anledning av väckt motion med förslag till lag om förvärvande av svenskt medborgarskap i vissa fall.

Efter det att i Danmark och Norge tillsatts kommittéer med uppdrag att i nordiskt samarbete utreda frågan om revision av medborgarskapslagstiftningen, ha de sakkunniga och dessa kommittéer gemensamt utarbetat ett betänkande med förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige, vilket betänkande de sakkunniga härmed få överlämna.

Sedan uppdraget härmed slutförts i vad det angår medborgarskapslagstiftningen, ämna de sakkunniga till behandling upptaga den fråga, som avses i den ovan under punkt 3) upptagna riksdagsskrivelsen.

Underdånigst

MARTIN WAHLBÄCK

ROLF EDBERG

SIGNE HÖJER

RAGNAR KIHLGREN

JOËL LAURIN

/ Torkel Nordström.

Gjendesheim, Norge den 29 augusti 1949.

Inledning.

Det skandinaviska samarbetet på medborgarskapslagstiftningens område inleddes redan på 1880-talet, då en dansk-norsk-svensk kommitté fick i uppdrag att utarbeta förslag till en såvitt möjligt likartad medborgarskapslagstiftning för de tre länderna. Kommittén avlämnade år 1890 ett betänkande, vilket låg till grund för de medborgarskapslagar, som tillkommo i Sverige och Danmark den 1 oktober 1894 resp. den 19 mars 1898. I Norge, som fått en ny lag i ämnet den 21 april 1888, föranledde däremot betänkandet icke någon lagstiftning.

Då efter första världskrigets slut frågan om en reform av medborgarskapslagstiftningen blev aktuell, återupptogs det skandinaviska samarbetet på detta område. På grundval av ett av delegerade för Danmark, Norge och Sverige år 1921 utarbetat betänkande tillkommo under åren 1924 och 1925 de ännu gällande medborgarskapslagarna, nämligen i *Sverige* lagen den 23 maj 1924 om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap, i *Norge* lagen den 8 augusti 1924 om norsk statsborgerrett och i *Danmark* lagen den 18 april 1925 om erhvervelse og fortabelse af indfødsret.

Lagarna ha sedermera undergått endast obetydliga ändringar. Härutöver ha i Danmark och Norge utfärdats vissa särskilda bestämmelser, som föranletts av dessa länders indragande i andra världskriget. De efter lagarnas tillkomst utfärdade ändrings- och tilläggsförfattningarna äro följande: i *Danmark* midlertidig lov nr 333 av den 25 juni 1940 om ändring i 1925 års lag (jfr kgl anordning nr 230 den 26 juli 1947), två den 12 juli 1946 utfärdade lagar, nr 379 resp. 380, om ändring i 1925 års lag resp. om gen erhvervelse af indfødsret i visse tilfælde m. m., lagen den 22 december 1947 nr 528 om ändring i lagen nr 379/1946 samt lagen nr 518 av den 22 december 1948 om tillägg till 1925 års lag, i *Norge* en den 25 juni 1936, nr 2, utfärdad lag om ändring i 1924 års lag, § 5 i restitutionsanordningen den 17 augusti 1945, sedermera avlöst av 5 § i restitutionsloven av den 15 november 1946 (nr 3), ävensom en den 17 augusti 1945 utfärdad provisorisk anordning om tillägg til statsborgerlovgivningen, vilken sistnämnda anordning numera ersatts av en den 13 december 1946, nr 1, daterad lag om tillägg til statsborgerlovi, samt i *Sverige* lagarna den 19 maj 1933 (nr 221) och den 31 mars 1944 (nr 127) angående ändrad lydelse av 6 resp. 5 § i 1924 års lag.

Sedan frågan om revision av medborgarskapslagstiftningen upptagits på ett möte mellan Danmarks, Norges och Sveriges utrikesministrar i Oslo i mars 1946, hölls efter dansk inbjudan den 27—29 november 1946 i Köpenhamn ett möte med delegerade för Danmark, Norge och Sverige för behandling av medborgarskapsrättsliga spörsmål. Under mötet, som närmast var

av orienterande art, diskuterades förberedelsevis åtskilliga framkomna förslag till ändringar i medborgarskapslagstiftningen. Frågan om revision av nämnda lagstiftning behandlades sedermera av de fasta delegationerna för nordiskt samarbete på lagstiftningens område vid ett möte i Köpenhamn i januari 1948. Det rådde därvid enighet om att det redan inledda samarbetet för revision av medborgarskapslagstiftningen borde fullföljas. Vid mötet i november 1946 hade Sverige representerats av en kommitté, bestående av dåvarande borgmästaren i Hälsingborg, numera presidenten i Göta hovrätt Joël Laurin, ordförande, dåvarande förste kanslissekreteraren, numera kanslirådet i justitiedepartementet Ragnar Kihlgren samt chefredaktören, nuvarande ledamoten av riksdagens andra kammare Rolf Edberg. I början av 1948 avgick Laurin som ordförande och efterträddes i denna egenskap av underståthållaren Martin Wahlbäck. Laurin kvarstod alltså som ledamot och till ny ledamot utsågs fru Signe Höjer. I Norge — som vid mötet i Köpenhamn företrätts av ekspedisjonssjef i justisdepartementets politiavdelning Eivind Rognlien och byråsjef i samma departements lovavdelning Andreas Endresen — tillsattes den 9 juli 1948 en kommitté med uppdrag att i nordiskt samarbete utreda frågan om revision av medborgarskapslagstiftningen. Kommittén bestod ursprungligen av ekspedisjonssjef i justisdepartementets lovavdelning Finn Hiorthøy, ordförande, förutnämnde ekspedisjonssjef Rognlien, høyesterettsadvokat Sigrid Stray och ligningssekretær, cand. jur. Else Broch. Då Hiorthøy på grund av andra göromål blev hindrad att delta i det fortsatta arbetet, utträdde han i februari 1949 ur kommittén. Ordförande blev då Rognlien, och till ny ledamot utsågs förutnämnde byråsjef Endresen. Danmark representerades på mötet i Köpenhamn av dåvarande departementschef i indenrigsministeriet J. L. Saurbrey och kontorchef i samma departement Knud Larsen. Efter departementschef Saurbreys utnämning till amtmand uppdrogs den 18 november 1948 det fortsatta utredningsarbetet åt en kommitté, bestående av departementschef i indenrigsministeriet J. H. Zeuthen, ordförande, förutnämnde kontorchef Knud Larsen samt kontorchef i socialministeriet Alice Bruun. Som sekreterare åt kommittéerna ha tjänstgjort: i Danmark sekretær i indenrigsministeriet Carl Aage Christesen, i Norge byråsjef i justisdepartementets politiavdelning Harald Diesen och i Sverige e. o. hovrättsassessorn Torkel Nordström.

Sedan skriftliga förslag utväxlats, möttes kommittéerna till ett gemensamt sammanträde i Stockholm den 4 och den 5 april 1949. Därefter har ett redaktionsutskott, bestående av Knud Larsen, Endresen och Nordström, sammanträtt den 8—den 13 augusti i Halmstad. Till grund för utskottets arbete låg ett från svensk sida utarbetat utkast till ett för de tre kommittéerna gemensamt betänkande. Slutligen ha kommittéerna den 26—den 29 augusti hållit ett gemensamt möte på Gjendesheim i Norge.

Såsom resultat av de delegerades arbete framläggas härmed förslag till särskilda medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige jämte för alla tre förslagen gemensamma motiv.

LAGFÖRSLAG

*(Dansk text)**(Norsk text)*

Udkast
til

Utkast
til

Lov om erhvervelse og fortabelse af
indfødsret.

Lov om norsk statsborgerrett.

Kap. 1. Erwerb av statsborgerrett.

§ 1.

§ 1.

Dansk indfødsret erhverves ved
fødselen af

Norsk statsborgerrett erhverves ved
fødselen av

1. ægtebarn, hvis fader er dansk,

1. barn i ekteskap når faren er
norsk statsborger;

2. her i riget født ægtebarn, hvis
moder er dansk, såfremt faderen ikke
har statsborgerret i noget land, eller
såfremt barnet ikke ved fødselen er-
hverver faderens fremmede stats-
borgerret,

2. barn i ekteskap født her i riket
av norsk mor når faren ikke har
statsborgerrett i noe land eller bar-
net ikke ved fødselen erverver fa-
rens fremmede statsborgerrett;

3. udenfor ægteskab født barn,
hvis moder er dansk.

3. barn utenfor ekteskap når mo-
ren er norsk statsborger.

Hittebarn, som bliver fundet her i
riget, anses, indtil andet oplyses, som
havende dansk indfødsret.

Hittebarn som blir funnet her i ri-
ket, anses som norsk statsborger inn-
til annet blir opplyst.

§ 2.

§ 2.

Har dansk mand og fremmed
kvinde børn sammen, inden de ind-
går ægteskab, erhverver børnene ved
forældrenes ægteskab dansk ind-
fødsret, forsåvidt de er ugifte og un-
der 18 år.

Har norsk mann og utenlandsk
kvinne barn sammen för de inngår
ekteskap med hinannen, får barnet
norsk statsborgerrett ved ekteska-
pet såfremt det er ugift og under
18 år.

§ 3.

§ 3.

Udlænding, som er født her i riget,
og som vedblivende har haft sin bo-
pæl her, erhverver dansk indfødsret

Utlending som er født i riket og
har bodd her uavbrutt, blir norsk
statsborger ved at han etter det fylte

(Svensk text)

Förslag
till

**Lag om förvärv och förlust av svenskt
medborgarskap.**

1 §.

Svenskt medborgarskap förvärfvas genom födsel av

1. barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare;
2. här i riket fött barn i äktenskap, av vars föräldrar endast modern är svensk medborgare, om fadern ej har medborgarskap i något land eller barnet icke genom födseln förvärfvar faderns utländska medborgarskap;
3. barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare.

Hittebarn som anträffas här i riket anses, intill dess annat utrönes, såsom svensk medborgare.

2 §.

Ingår svensk man äktenskap med utländsk kvinna, med vilken han före äktenskapet har barn, blir barnet genom föräldrarnas äktenskap svensk medborgare, om det är ogift och ännu ej fyllt aderton år.

3 §.

Utlänning, som är född här i riket och oavbrutet här haft sitt hemvist, förvärfvar svenskt medborgar-

(Dansk text)

ved efter det fyldte 21. år, men inden det fyldte 22. år overfor overøvrigheden (i København magistraten) at afgive skriftlig erklæring herom. Har han ikke statsborgerret i noget land, eller godtgør han, at han vil miste sin fremmede statsborgerret ved at erhverve dansk indfødsret, kan erklæringen afgives allerede efter det fyldte 18. år.

Er riget i krig, kan borger i en fjendtlig stat ikke erhverve indfødsret i medfør af denne paragraf.

§ 4.

Har nogen, som ved fødselen har erhvervet dansk indfødsret, og som har boet her i riget indtil det fyldte 18. år, mistet indfødsretten, generhverver han, såfremt han har boet her i de sidste 2 år, indfødsretten ved overfor overøvrigheden (i København magistraten) at afgive skriftlig erklæring herom. Er han statsborger i et andet land, kan erklæringen dog kun afgives, såfremt han godtgør, at han derved mister den fremmede statsborgerret.

§ 5.

Erhverver en mand indfødsret i medfør af §§ 3 eller 4, tilkommer indfødsretten også hans her i riget bosatte ugifte ægtebarn under 18 år. Dette gælder dog ikke barn, som efter opløsning af forældrenes ægteskab eller deres separation er undergivet moderens forældremyndighed.

(Norsk text)

21. år, men för det fylte 22. år skriftlig melder sitt önske om det til fylkesmannen. Har han ikke statsborgerrett i noe land, eller godtgjør han at han vil miste sin fremmede statsborgerrett ved å erverve norsk, kan meldingen gis allerede etter det fylte 18. år.

Er riket i krig, kan borger av fiendestat ikke erverve norsk statsborgerrett etter denne paragraf.

§ 4.

Har noen som ved fødselen er blitt norsk statsborger og har bodd i riket til det fylte 18. år, tapt sin norske statsborgerrett, gjenerhverver han, såfremt han har bodd i riket i de to siste år, statsborgerretten ved å melde sitt önske om det til fylkesmannen. Er han fremmed statsborger, kan slik melding dog bare gis dersom han godtgjør at han vil miste sin fremmede statsborgerrett ved å erverve norsk.

§ 5.

Når en mann blir norsk statsborger i henhold til § 3 eller § 4, blir også ugift barn i ekteskap norsk statsborger såfremt det bor i riket og er under 18 år. Dette gjelder dog ikke barn som er under morens omsorg etter at ekteskapet er oppløst, omstøtt eller kjent ugyldig eller ektefellene separert ved dom eller bevilling.

(Svensk text)

skap genom att, efter det han fyllt tjuguetå år men innan han fyllt tjugutvå år, hos länsstyrelsen i det län där han har sitt hemvist skriftligen anmäla sin önskan att bliva svensk medborgare. Den som icke är medborgare i något land eller styrker, att han genom att förvärva svenskt medborgarskap skulle förlora sitt utländska medborgarskap, må dock göra sådan anmälan redan då han fyllt aderton år.

Då riket är i krig, kan medborgare i fientlig stat icke förvärva svenskt medborgarskap enligt denna paragraf.

4 §.

Har någon, som genom födseln varit svensk och oavbrutet haft sitt hemvist här i riket intill aderton års ålder, förlorat sitt svenska medborgarskap, återvinner han, om han sedan två år har hemvist i riket, medborgarskapet genom att hos länsstyrelsen i det län där han har sitt hemvist skriftligen anmäla sin önskan därom. Den som är utländsk medborgare kan dock icke göra sådan anmälan, med mindre han styrker att han skulle förlora det utländska medborgarskapet genom att förvärva svenskt medborgarskap.

5 §.

Blir utländsk man svensk medborgare enligt 3 eller 4 §, medför detta svenskt medborgarskap jämväl för ogift barn i äktenskap under aderton år, som har hemvist i riket. Detta gäller dock icke barn som efter äktenskapets återgång eller äktenskapsskillnad eller under hemskillnad står under moderns vårdnad.

(Dansk text)

Reglen i stykke 1, 1. punktum, finder tilsvarende anvendelse i forholdet

1. mellem en kvinde og hendes udenfor ægteskab fødte barn, medmindre forældremyndigheden over barnet er tillagt dets udenlandske fader,

2. mellem en enke og hendes ægtebarn,

3. mellem en kvinde og hendes ægtebarn, såfremt hendes ægteskab er opløst, eller hun er separeret, og forældremyndigheden over barnet er tillagt hende.

§ 6.

Indfødsret kan erhverves ved naturalisation i henhold til grundloven.

Har den, der naturaliseres, børn, finder reglerne i § 5 tilsvarende anvendelse, medmindre andet i det enkelte tilfælde fastsættes.

(Norsk text)

Bestemmelsen i første punktum gjelder tilsvarende

1. i forholdet mellom moren og hennes barn utenfor ekteskap med mindre faren er utlending og har omsorgen for barnet;

2. i forholdet mellom enke og hennes barn i ekteskap;

3. i forholdet mellom moren og hennes barn i ekteskap når de er under hennes omsorg, og ekteskapet er oppløst, omstøtt eller kjent ugyldig eller ektefellene separert ved dom eller bevilling.

§ 6.

Norsk statsborgerrett kan ved bevilling av Kongen eller den han gir fullmakt, meddeles utlending som

1. har fylt 18 år,

2. har hatt fast bolig i riket i de siste 7 år,

3. har ført en hederligandel og

4. er i stand til å forsørge seg selv og sin familie.

Har søkeren tidligere vært norsk, eller lever han i ekteskap med norsk statsborger, eller foreligger andre særlige grunner, kan statsborgerrett tilstås selv om de foran nevnte vilkår ikke er oppfylt. Er søkeren dansk, finsk, islandsk eller svensk, kan vilkåret i første ledd nr. 2 også ellers fravikes.

(Svensk text)

Vad i första stycket är stadgat om att barn i äktenskap förvärvar medborgarskap tillsammans med fadern skall äga motsvarande tillämpning

1. å förhållandet mellan barn utom äktenskap och modern, om ej fadern är utlänning och har vårdnaden om barnet;

2. å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder som är änka;

3. å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, vars äktenskap eljest är upplöst eller som är hemskild, om barnet står under moderns vårdnad.

6 §.

Konungen äger på ansökan till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning som

1. fyllt aderton år;
2. sedan sju år har hemvist här i riket;
3. gjort sig känd för hederlig vandel; samt
4. har möjlighet att försörja sig och sin familj.

Finnes det medföra gagn för riket att sökanden upptages till svensk medborgare eller har han förut ägt svensk medborgarskap eller är sökanden gift med svensk medborgare eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för dennes upptagande till svensk medborgare, må svenskt medborgarskap beviljas sökanden, även om de i första stycket stadgade villkoren icke äro uppfyllda. Är sökanden dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, må även eljest avvikelse ske från det ovan under punkt 2 angivna villkoret.

*(Dansk text)**(Norsk text)*

Blir söknaden innvilget, får søkeren foreløpig en erklæring om at det vil bli tilstått ham norsk statsborgerrett gjennom utferdigelse av statsborgerbrev hvis han innen et år for vedkommende herreds- eller byrett eller norsk utenriks stasjon tilsir Norges konstitusjon troskap. Av personer under 18 år kreves ikke troskapsløfte.

Krever hjemlandets rett lösning til opphevelse av søkerens tidligere statsborgerforhold, stilles i alminnelighet som villkår at han innen samme frist godtgjør at lösning er tilstått.

Den myndighet som gir bevillingen, bestemmer om den også skal omfatte søkerens ugifte barn under 18 år.

Kap. 2. Tap av statsborgerrett.

§ 7.

Dansk indfødsret fortages af

1. den, som erhverver fremmed statsborgerret, såfremt han selv eller gennem sin formynder har ansøgt om eller udtrykkeligt samtykket i sådan erhvervelse,

2. den, som erhverver fremmed statsborgerret ved at indtræde i offentlig tjeneste i et andet land,

3. ugift barn under 18 år, som bliver fremmed statsborger derved, at dets forældre, såfremt de har forældremyndigheden, eller den af dem, der alene har forældremyndigheden, erhverver fremmed statsborgerret,

4. ugift barn under 18 år, som bliver fremmed statsborger derved, at dets forældre indgår ægteskab

§ 7.

Norsk statsborgerrett tapes av

1. den som erverver fremmed statsborgerrett, når han enten selv eller gjennom sin verge har søkt om eller uttrykkelig samtykket i ervervet;

2. den som erverver fremmed statsborgerrett ved å tre inn i offentlig tjeneste i annet land;

3. ugift barn under 18 år som blir statsborger i annet land ved at foreldrene, om de har omsorgen for barnet, eller den av dem som alene har omsorgen, erverver fremmed statsborgerrett;

4. ugift barn under 18 år som blir statsborger i annet land ved at foreldrene inngår ekteskap med hin-

(Svensk text)

Förlorar ej sökande, som har utländskt medborgarskap, detta i och med sin naturalisation som svensk medborgare utan fordras härför medgivande av den utländska statens regering eller annan myndighet därstädes, och har sökanden ej företett sådant medgivande, må som villkor för medborgarskapets förvärvande stadgas, att sökanden inom viss tid skall inför den länsstyrelse Konungen bestämmer styrka att dylikt medgivande lämnats. Kan sökanden ej fullgöra detta, må Konungen ändock bevilja honom medborgarskap, om särskilda skäl äro därtill.

Då utlänning enligt denna paragraf upptages till svensk medborgare, bestämmer Konungen, huruvida naturalisationen skall omfatta även sökandens ogifta barn under aderton år.

7 §.

Svenskt medborgarskap förloras av

1. den som förvärvar utländskt medborgarskap, där han själv eller genom sin förmyndare ansökt om eller eljest uttryckligen samtyckt till förvärvet;

2. den som förvärvar utländskt medborgarskap genom att inträda i allmän tjänst i annat land;

3. ogift barn under aderton år, som blir utländsk medborgare genom att utländskt medborgarskap förvärvas av föräldrarna, om de hava vårdnaden om barnet, eller av den av dem som ensam har vårdnaden;

4. ogift barn under aderton år, som blir utländsk medborgare genom att föräldrarna ingå äktenskap med var-

(Dansk text)

med hinanden. Bor barnet her i riket, indtræder tabet dog kun, når det inden det fyldte 18. år flytter ud af riket.

§ 8.

Den, der er født i udlandet og aldrig har boet her i riket eller har opholdt sig her under forhold, der tyder på samhørighed med Danmark, taber sin danske indfødsret ved det fyldte 22. år. Det kan dog efter ansøgning, indgivet inden dette tidspunkt, ved kongelig resolution tillades, at indfødsretten bevares.

Taber nogen sin indfødsret efter denne paragraf, taber også hans barn indfødsretten, hvis det har erhvervet den gennem ham.

§ 9.

Bliver den, der har erhvervet indfødsret ved egen eller forældres naturalisation, ikendt frihedsstraf i mindst 1 år for forsætlig overtrædelse af bestemmelserne i kapitlerne 12 eller 13 i borgerlig straffelov nr. 126 af 15. april 1930 eller kapitel 6 i den militære straffelov nr 114 af 7. maj 1937, kan det ved kongelig resolution bestemmes, at han skal miste indfødsretten.

§ 10.

Den, som er eller ønsker at blive fremmed statsborger, kan ved kongelig resolution løses fra sit statsborgerlige forhold til Danmark. Løsningen sker i det sidste tilfælde på betingelse af, at ansøgeren inden en vis frist bliver statsborger i et andet land.

(Norsk text)

annen. Bor barnet i riket, inntreer tapet dog bare dersom det innen det fylte 18. år flytter ut av riket.

§ 8.

Norsk statsborger som er født i utlandet og aldri har bodd i riket eller oppholdt seg her under forhold som tyder på samhørighet med Norge, taper sin norske statsborgerrett ved det fylte 22. år. Er søknad inngitt tidligere, kan Kongen eller den han gir fullmakt, dog gi bevilling til å beholde statsborgerretten.

Når noen taper sin statsborgerrett etter denne paragraf, taper også hans barn norsk statsborgerrett for så vidt denne er ervervet gjennom ham.

§ 9.

Er noen som har fått norsk statsborgerrett ved bevilling, rettskraftig dømt til frihetsstraff i minst 1 år for forsettlig handling som omhandlet i den alminnelige straffelovs kap. 8 eller 9 eller den militære straffelovs krigsartikler, kan Kongen bestemme at han skal tape statsborgerretten.

§ 10.

Den som er eller ønsker å bli fremmed statsborger, kan av Kongen eller den han gir fullmakt, løses fra sitt statsborgerlige forhold til Norge. Har søkeren ikke fremmed statsborgerrett, settes som vilkår at han innen en viss frist blir statsborger i annet land.

(Svensk text)

andra; har barnet hemvist här i riket, inträder dock förlust av svenskt medborgarskap endast om barnet flyttar ur riket innan det fyllt aderton år.

8 §.

Svensk medborgare, som är född utom riket samt aldrig här haft hemvist och ej heller uppehållit sig här under förhållanden som tyda på samhörighet med Sverige, förlorar sitt svenska medborgarskap vid uppnådd ålder av tjugutvå år. Efter ansökan inom nämnda tid må dock Konungen medgiva att medborgarskapet bibehålles.

När någon enligt denna paragraf förlorar svenskt medborgarskap, förloras detta även av barn som genom honom förvärvat svenskt medborgarskap.

9 §.

Har någon, som genom naturalisation förvärvat svenskt medborgarskap, genom lagakraftvunnen dom dömts till straffarbete i minst ett år för uppsåtligt brott mot 8, 9 eller 27 kap. strafflagen, äger Konungen förordna, att han skall vara förlustig det svenska medborgarskapet.

10 §.

Konungen må på ansökan befria den som är eller önskar bliva utländsk medborgare från hans svenska medborgarskap. Är sökanden ej redan utländsk medborgare, skall som villkor för befrielsen stadgas, att han inom viss tid förvärvar medborgarskap i annat land.

(Dansk text)

§ 11.

Kongen kan efter overenskomst med Finland, Island, Norge og Sverige fastsætte, at en eller flere af bestemmelserne under A—C skal finde anvendelse. Udtrykket aftaleland i denne paragraf omfatter den eller de stater, med hvilke sådan overenskomst er sluttet.

A.

Ved anvendelsen af § 1, stk. 1, nr. 2, og § 3 ligestilles fødsel i aftaleland med fødsel her i riget.

Ved anvendelsen af §§ 3 og 4 ligestilles bopæl i aftaleland indtil det fyldte 12. år med bopæl her i riget.

B.

Statsborger i aftaleland, som

1. har erhvervet statsborgerret på anden måde end ved naturalisation,
 2. er fyldt 22, men ikke 60 år,
 3. har haft fast bopæl her i riget i de sidste 10 år og
 4. ikke i løbet af denne tid er idømt frihedsstraf,
- erhverver dansk indfødsret ved overfor overøvrigheden (i København magistraten) at afgive skriftlig erklæring herom. Bestemmelserne i § 5 finder tilsvarende anvendelse.

C.

Den, der har mistet dansk infødsret og derefter vedblivende har været statsborger i aftaleland, gener-

(Norsk text)

Kap. 3. Særlige bestemmelser etter overenskomst med annen stat.

§ 11.

Kongen kan etter overenskomst med Danmark, Finnland, Island og Sverige fastsette at en eller flere av bestemmelsene under A—C skal komme til anvendelse. Med avtaleland mener denne paragraf den eller de stater som overenskomst er sluttet med.

A. Ved anvendelsen av § 1 første ledd nr. 2 og av § 3 skal fødsel i avtaleland likestilles med fødsel her i riket.

Ved anvendelsen av §§ 3 og 4 likestilles bolig i avtaleland inntil det fylte 12. år med bolig her i riket.

B. Statsborger i avtaleland som

1. har ervervet statsborgerrett på annen måte enn ved bevilling,
 2. har fylt 21 men icke 60 år,
 3. har hatt fast bolig i riket i de siste 10 år og
 4. ikke i løpet av denne tid er dømt til frihetsstraff,
- erhverver norsk statsborgerrett ved skriftlig å gi melding til fylkesmannen om at han ønsker å bli norsk statsborger. Bestemmelsene i § 5 gjelder tilsvarende.

C. Den som har tapt norsk statsborgerrett og deretter uavbrutt har vært statsborger i avtaleland, gjener-

(Svensk text)

11 §.

Konungen äger, efter avtal med Danmark, Finland, Island och Norge, förordna om tillämpning av en eller flera av bestämmelserna under A—C här nedan. Med fördragsslutande stat avses i dessa bestämmelser den eller de stater med vilka Sverige ingått avtal om tillämpning av bestämmelsen i fråga.

A.

Vid tillämpning av 1 § första stycket punkt 2 och av 3 § likställes födsel i fördragsslutande stat med födsel här i riket.

Såvitt angår 3 och 4 §§ likställes hemvist intill tolv års ålder i fördragsslutande stat med hemvist här i riket.

B.

Medborgare i fördragsslutande stat som

1. förvärvat medborgarskapet på annat sätt än genom naturalisation;
2. fyllt tjuguettt men ej sextio år;
3. sedan tio år har hemvist här i riket; samt

4. icke under denna tid dömts till frihetsstraff

förvärvar svenskt medborgarskap genom att hos länsstyrelsen i det län där han har sitt hemvist skriftligen anmäla sin önskan att bliva svensk medborgare. Vid sådant förvärv av medborgarskap skall vad i 5 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

C.

Den som förlorat svenskt medborgarskap och därefter oavbrutet varit medborgare i fördragsslutande stat,

(Dansk text)

hverver indfødsretten, når han efter at have taget fast bopæl her i riget overfor overøvrigheden (i København magistraten) afgiver skriftlig erklæring herom. Bestemmelserne i § 5 finder tilsvarende anvendelse.

(Norsk text)

verver, såfremt han har tatt fast bolig i riket, norsk statsborgerrett ved skriftlig å gi melding til fylkesmannen om at han ønsker å bli norsk statsborger. Bestemmelsene i § 5 gjelder tilsvarende.

§ 12.

Barn under 18 år, som ville have haft dansk indfødsret, hvis bestemmelsen i § 1, stk. 1, nr. 2, havde været gældende før lovens ikrafttræden, og som fremdeles er uden statsborgerret i noget land, erhverver dansk indfødsret.

§ 12.

Kap. 4. Overgangsbestemmelser m. v.

Barn som er omhandlet i § 1 første ledd nr. 2 og ved lovens ikrafttræden under 18 år, blir da norsk statsborger når det fremdeles er uten statsborgerrett.

(Svensk text)

återvinner svenskt medborgarskap genom att, efter det han tagit hemvist här i riket, hos länsstyrelsen i det län där han har sitt hemvist skriftligen anmäla sin önskan därom. Vid sådant förvärv av medborgarskap skall vad i 5 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

12 §.

Vill någon erhålla förklaring att han är svensk medborgare, må han göra ansökan därom hos Konungen, som efter regeringsrättens hörande äger meddela sådan förklaring.

13 §.

När någon gör anmälan enligt 3, 4 eller 11 §, åligger det länsstyrelsen att pröva, huruvida anmälan rätteligen gjorts, och meddela beslut därom. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, då någon företer bevis i syfte att styrka att han erhållit sådant medgivande, som avses i 6 § tredje stycket.

14 §.

Närmare bestämmelser angående ansökan enligt 6 § och den utredning, som erfordras för prövningen av sådan ansökan, ävensom de föreskrifter, som eljest finnas erforderliga för denna lags tillämpning, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1951, från och med vilken dag lagen den 23 maj 1924 (nr 130) om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap upphör att gälla. Därvid skola följande övergångsbestämmelser äga tillämpning.

(Dansk text)

En kvinde, som efter den tidligere gældende lovgivning har mistet indfødsret ved at indgå ægteskab med fremmed mand eller ved at erhverve fremmed statsborgerret enten gennem ægteskab eller gennem mandens erhvervelse af fremmed statsborgerret, men som vedblivende ville have bevaret sin danske indfødsret, såfremt denne lov havde været gældende tidligere, generhverver indfødsret ved overfor overøvrigheden (i København magistraten) eller anden af indenrigsministeren bestemt myndighed at fremsætte skriftlig begæring herom. Sådant begæring kan dog ikke gyldigt fremsættes efter den 31. december 1955.

For kvinde, der fylder 22 år inden den 1. januar 1954, og som ved opnåelsen af den nævnte alder er eller har været gift, indtræder tab af indfødsret i henhold til § 8, stk. 1, først på denne dag.

Bestemmelserne i §§ 3 og 4 og i nærværende paragrafs stykke 2 finder ikke anvendelse på personer, der omfattes af lov nr. 379 af 12. juli 1946, således som denne er ændret ved lov nr. 528 af 22. december 1947, jfr. lov nr. 518 af 22. december 1948, og som ikke ved særlig lov har opnået adgang til at erhverve eller bevare indfødsret uanset bestemmelserne i loven af 12. juli 1946.

Iøvrigt kommer bestemmelserne i denne lov til anvendelse, såfremt det

(Norsk text)

Den som fylder 22 år i løpet av det første år etter lovens ikrafttreden, kan gi melding etter § 3 inntil han fyller 23 år.

Kvinne som etter lov av 21. april 1888 eller lov av 8. august 1924 har tapt sin norske statsborgerrett som følge av at hun har ervervet borgerrett i fremmed stat ved ekteskap eller ved mannens erverv av slik borgerrett, gjenerverver norsk statsborgerrett såfremt hun fortsatt ville vært norsk statsborger om denne lov hadde gjeldt tidligere, ved skriftlig å melde sitt ønske om det til den myndighet Kongen fastsetter, innen 5 år fra lovens ikrafttreden. Dette gjelder dog ikke kvinne som har tapt sin norske statsborgerrett ved i tiden fra 9. april 1940 til 31. desember 1948 å inngå ekteskap med borger av fiendestat, med mindre hun ved lovens ikrafttreden er bosatt eller senere bosetter seg i riket.

For kvinne som fylder 22 år i løpet av de første tre år etter lovens ikrafttreden, og som ved oppnåelsen av denne alder er eller har vært gift, inntreer tap av statsborgerrett etter § 8 først ved utløpet av denne frist.

(Svensk text)

1. Barn, som avses i 1 § första stycket punkt 2 nya lagen och som den 1 januari 1951 är under aderton år, blir då svensk medborgare, om det fortfarande saknar medborgarskap.

2. För den som fyller tjugutvå år under år 1951 utgår tiden för anmälan enligt 3 § nya lagen först då han uppnår tjugutre års ålder.

3. Kvinna, som jämlikt äldre lag förlorat svenskt medborgarskap genom att ingå äktenskap med utländsk man eller till följd av att hon förvärvat utländskt medborgarskap genom giftermål eller mannens förvärv av utländskt medborgarskap, och som skulle hava förblivit svensk medborgare om nya lagen gällt tidigare, återvinner svenskt medborgarskap genom att i enlighet med de närmare bestämmelser Konungen meddelar anmäla sin önskan att åter bli svensk medborgare. Sådan anmälan kan dock ej göras senare än den 31 december 1955.

4. För kvinna, som fyller tjugutvå år under något av åren 1951—1953 och som vid uppnåendet av denna ålder är eller har varit gift, inträder förlust av svenskt medborgarskap under de i 8 § stadgade förutsättningarna först med utgången av år 1953.

(Dansk text)

forhold, der begrunder erhvervelse eller fortabelse af indfødsret, ligger efter lovens ikrafttreden.

§ 13.

Denne lov, der træder i stedet for lov nr. 123 af 18. april 1925 om erhvervelse og fortabelse af indfødsret, gælder for alle dele af den danske stat.

§ 14.

Denne lov træder i kraft den 1. januar 1951.

(Norsk text)

§ 13.

Kongen eller den han gir fullmakt, utferdiger de nærmere forskrifter som trenges til gjennomføring av denne lov.

§ 14.

Denne lov trer i kraft 1. januar 1951.

Samtidig oppheves lov av 8. august 1924 om norsk statsborgerrett og lov av 13. desember 1946 um tillegg til statsborgarlovi.

Motiv.

Till en början behandlas några spörsmål av mera principiell natur, vilka ha betydelse för ett flertal av förslagens paragrafer, nämligen 1) den gifta kvinnans ställning i medborgarskapshänseende, 2) frågan att utvidga den nordiska gemenskapen på medborgarskapsrättens område genom införande av särskilda bestämmelser i förhållandet de nordiska länderna emellan och 3) spörsmålet vid vilken ålder barn skola upphöra att följa sina föräldrar då dessas medborgarskap ändras. Vad den första frågan beträffar ha de delegerade ansett tiden vara inne att likställa man och kvinna på medborgarskapsrättens område. För genomförandet härav fordras ändring i åtskilliga bestämmelser i de nu gällande lagarna. Då de delegerade därjämte funnit sig böra förorda en del ytterligare ändringar i och tillägg till den nuvarande lagstiftningen, har det ansetts lämpligt att upprätta förslag till helt nya medborgarskapslagar. I motiven till de särskilda paragraferna i förslagen behandlas i huvudsak endast de punkter, på vilka de delegerades förslag skilja sig från den gällande medborgarskapslagstiftningen.

Gift kvinnas medborgarrättsliga ställning.

Gällande rätt i de skandinaviska länderna.

I alla tre skandinaviska länderna gäller som huvudprincip, att gift kvinna i medborgarskapshänseende följer sin man. Sålunda förvärvar utländsk kvinna, som gifter sig med inländsk man, genom äktenskapet medborgarskap i mannens hemland. Inländsk kvinnas giftermål med utlänning medför visserligen icke i och för sig förlust av det inländska medborgarskapet, men om kvinnan — såsom gäller i åtskilliga länder — genom giftermålet förvärvar medborgarskap i mannens hemland, går hon miste om sitt tidigare medborgarskap, såframt hon bor eller sedermera bosätter sig i utlandet.¹ Då utländsk man förvärvar inländskt medborgarskap, får i allmänhet också hans hustru sådant medborgarskap. Å andra sidan medför gift mans förlust av inländskt medborgarskap i vissa fall förlust av medborgarskap även för hustrun. De olika lagarnas bestämmelser om den gifta kvinnans ställning i medborgarskapshänseende avvika från varandra endast i fråga om vissa detaljer. Bestämmelserna innehålla följande:

Danmark. Enligt 3 § första stycket i den danska lagen förvärvar utländsk kvinna, som gifter sig med en dansk medborgare, genom äktenskapet danskt medborgarskap. Då en man enligt 2 § förvärvar danskt medborgarskap (föd-

¹ Det må dock anmärkas att enligt dansk rätt gäller detta blott danskfödda kvinnor, medan enligt svensk rätt förlust inträder endast om kvinnan tar hemvist i mannens hemland.

sel i Danmark och vistelse där intill 19 års ålder), blir också hans hustru dansk medborgare (2 § sista stycket). I 4 § andra stycket stadgas, att naturalisation av en man omfattar hans hustru, såframt icke annorlunda bestämmes i det särskilda fallet. Enligt 5 § förloras danskt medborgarskap av den som — exempelvis genom giftermål — blir medborgare i annat land; för den som är dansk genom födseln och bor i Danmark inträder dock förlusten först då han flyttar ur landet. Då en dansk man jämlikt 6 § förlorar sitt medborgarskap (födsel i utlandet och vistelse utomlands intill 22 års ålder), går även hans hustru förlustig sitt danska medborgarskap (6 § sista stycket).

Vissa särskilda bestämmelser av temporär karaktär för tyska medborgare m. fl. ha meddelats i lagarna nr 379 av den 12 juli 1946, nr 528 av den 22 december 1947 och nr 518 av den 22 december 1948.

Norge. Enligt 3 § första stycket i den norska lagen får utländsk kvinna, som gifter sig med en norsk medborgare, genom äktenskapet norskt medborgarskap. Då en utländsk man blir norsk medborgare enligt 2 § (födsel i Norge och vistelse där intill 22 års ålder) eller 4 § (återvinning), medför detta enligt huvudregeln norskt medborgarskap även för hans hustru. Har hon icke hemvist i Norge vid tiden för mannens förvärv av medborgarskap, blir hon dock icke norsk medborgare, förrän hon tar hemvist i Norge; som ytterligare villkor för förvärvet gäller därvid att äktenskapet består och mannen fortfarande är norsk medborgare (6 § första stycket). Vidare har undantag gjorts för det fall att den äktenskapliga sammanlevnaden är upphävd genom beslut av domstol eller administrativ myndighet. Om så är förhållandet blir hustrun icke norsk medborgare, med mindre sammanlevnaden återupptages (6 § andra stycket). Beslut om naturalisation¹ av utländsk man bör enligt 6 § sista stycket utsträckas till hans hustru, såframt det icke finnes skäl att göra undantag; hustrun bör få tillfälle att yttra sig i saken. Angående förlust av norskt medborgarskap gäller enligt 8 §, att medborgarskap förloras av den som blir medborgare i annat land, dock inträder förlusten för den som bor i Norge först då han flyttar ur landet. När en man jämlikt 9 § förlorar norskt medborgarskap (födsel i utlandet och vistelse utomlands intill 22 års ålder), går även hans hustru miste om sitt norska medborgarskap (9 § sista stycket). Slutligen må nämnas, att en mans återvinning av norskt medborgarskap enligt lagens övergångsbestämmelser i regel medför att också hustrun blir norsk medborgare (13 §).

Tilläggsbestämmelser av temporär natur beträffande medborgare i fientlig stat finnas i lagen nr 1 den 13 december 1946.

Sverige. I 3 § första stycket i den svenska lagen stadgas, att utländsk kvinna, som ingår äktenskap med svensk medborgare, genom giftermålet förvärvar svenskt medborgarskap. Då en utländsk man blir svensk med-

¹ I den norska grundlagen (§§ 75 l och 92 d) användes termen naturalisation i en annan betydelse, nämligen meddelande av »innfødsrett», en speciell rätt som enligt grundlagens § 92 är villkor för utnämning till ämbetsman. I detta betänkande begagnas uttrycket i bemärkelsen »meddelelse av statsborgerrett ved bevilling».

borgare enligt 2 § (födsel i Sverige och hemvist där intill 22 års ålder) eller 4 § (återvinning), blir jämväl hans hustru i regel svensk medborgare. Har hon icke hemvist i Sverige vid tiden för mannens förvärv av medborgarskap, blir hon dock ej svensk medborgare, förrän hon tar hemvist i Sverige; som ytterligare villkor för förvärvet gäller därvid att äktenskapet består och mannen fortfarande är svensk medborgare (6 § första stycket). Vidare har undantag gjorts för det fall att hemskillnad består mellan makarna (6 § andra stycket). Vad angår naturalisation stadgas i 6 § sista stycket, att Konungen bestämmer, huruvida utländsk mans upptagande till svensk medborgare skall medföra svenskt medborgarskap även för hans hustru. Där ej särskilda skäl föranleda till annat, skall hustrun erhålla tillfälle att yttra sig i ärendet. För den händelse hon trots mannens naturalisation förblir utländsk medborgare, må svenskt medborgarskap ej tilläggas henne med mindre hon samtycker därtill. Beträffande förlust av svenskt medborgarskap gäller enligt 8 §, att svenskt medborgarskap förloras av den som genom giftermål eller eljest blir medborgare i annat land och där har eller efter förvärvet av medborgarskap tar sitt hemvist. Vidare stadgas i 9 § sista stycket, att svensk mans förlust av medborgarskap enligt 9 § (födsel i utlandet och hemvist utomlands intill 22 års ålder) medför förlust av svenskt medborgarskap även för hans hustru. Slutligen må nämnas att gift kvinna även i de återvinningsfall som behandlas i lagens övergångsbestämmelser (13 §) i regel blir delaktig i sin mans förvärv av svenskt medborgarskap.

Lagstiftningen i vissa andra länder.

Frågan om den gifta kvinnans medborgarskap spelade i äldre tid ingen större roll. I de få hänseenden, där det kunde bli tal om medborgarskapet, torde man i enlighet med tidens uppfattning av hennes rättsliga ställning ha ansett henne äga samma status som mannen.

Under 1800-talet utvecklade sig det moderna medborgarskapsbegreppet. En person betraktades icke längre som utan vidare hörande till den stat, i vilken han var bosatt. Den anknytning till en stat, som en person en gång fått genom födsel, naturalisation eller på annat sätt, förblev bestående, så att gränsen mellan staternas egna medborgare och utlänningar, vilken tidigare i stort sett sammanföll med gränsen mellan fast bosatta och tillfälliga resande, kom att spela en större roll. Samtidigt började så småningom restriktioner gentemot främlingar bli allmänna, exempelvis på näringslivets område, och vissa länder införde direkta kontrollåtgärder gentemot utlänningar (bosättningsstillstånd o. d.). Härtill kom den starka utvecklingen av sociallagstiftningen, vars förmåner i ständigt stigande grad förbehölls landets egna medborgare.

En följd härav blev, att man i många länder måste taga ståndpunkt till spørsmålet, vilken ställning som borde tillkomma en utländsk kvinna som gifte sig med en inländsk man. Det var i god överensstämmelse med den då rådande liberala andan, att man genom att tillägga hustrun samma

medborgarskap som mannen fritog henne från varje inblandning från utlänningskontrollens sida, så att hänsynen till äktenskapets krav på gemensam livsföring icke kunde kränkas. Genom att ge hustrun mannens medborgarskap uppnådde man vidare, att makarnas samliv icke kunde hindras av fattigvårdsskäl liksom att hustrun efter mannens död hade rätt till försörjning på samma ställe som makarnas barn, vilka normalt hade faderns medborgarskap. I de flesta fall hade makarna sitt hemvist i mannens hemland, och efter att ha blivit änka var kvinnan i regel icke intresserad av att vända tillbaka till sitt ursprungliga hemland.

Dessa förutsättningar ha ändrats avsevärt genom kvinnans politiska emancipation och de stigande kraven på medborgerliga skyldigheter också för kvinnor. Mot det som för blott ett halvsekel sedan betraktades som »naturligt og hensigtsmæssigt»,¹ nämligen principen om familjens enhet i medborgarskapshänseende, står nu kravet på mer eller mindre fullständig upplösning av de medborgarskapliga banden mellan man och hustru.

Förebilden för dem som resa detta krav är den amerikanska »Cable act» av den 22 september 1922, varigenom Förenta staterna tog det första steget till att göra den gifta kvinnan till en självständig huvudperson i medborgarskapshänseende. Den situation, som man vid lagförslagets framläggande i första hand tänkte på var den, att en i Amerika bosatt amerikansk kvinna, som enligt en nyligen vidtagen ändring av den amerikanska författningen snart skulle få politisk rösträtt, åter skulle komma att mista den, om hon gifte sig med en utlänning, och detta även om hon förblev boende i Amerika. Därjämte hade man för ögonen de erfarenheter, som gjorts under det nyligen avslutade första världskriget, och man fann det orimligt att de gällande lagarna om konfiskation av fientlig egendom skulle drabba amerikanska kvinnor blott för att de voro gifta med utlänningar. Dylika förhållanden skulle för framtiden undgås genom att kvinnorna finge behålla medborgarskapet. Å andra sidan framhölls det orimliga i att vilken utländsk kvinna som helst skulle få rösträtt blott för att hon gifte sig med en amerikansk man eller för att hennes utländske make naturaliserades i Amerika.

Den nya amerikanska lagen bildade skola, i det att de mellan- och sydamerikanska staterna anslöto sig till tanken att icke göra någon skillnad i medborgarskapshänseende mellan könen. De av alla amerikanska stater undertecknade Montevideo-överenskommelserna av den 26 december 1933 knäsatte denna princip.²

Om nu gällande rätt i ett antal främmande länder vilja de delegerade meddela följande upplysningar:

Amerikas förenta stater: Den tidigare omnämnda lagen av år 1922 är nu avlöst av »Nationality Act of 1940», som bibehållit principen att äktenskap

¹ J. H. Deuntzer i Forhandlingler paa det 4. nordiske Juristmøde i København 1881 (København 1882) bilag I s. 18.

² De delegerade sakna tillförlitlig upplysning om i vilken utsträckning dessa konventioner ratificerats.

i och för sig icke medför någon ändring av en kvinnas medborgarskap. Både män och kvinnor erhålla emellertid, om de äro gifta med en amerikansk medborgare, dels vissa formella lättnader i fråga om naturalisation och dels den lindringen i de materiella villkoren, att naturalisation kan erhållas redan efter tre års vistelse i Förenta staterna, under det att minimitiden eljest är fem år. En förutsättning för naturalisation i såväl dessa som andra fall är, att vederbörande invandrat på lagligt sätt. En amerikansk kvinna, som gifter sig med en utlänning, förlorar ej sitt amerikanska medborgarskap, även om hon genom äktenskapets ingående blir medborgare i mannens hemland. Det må dock erinras om de allmänna bestämmelserna om förlust av medborgarskap, enligt vilka en amerikansk medborgare mister sitt medborgarskap, exempelvis genom att delta i politiska val i ett främmande land. Den som på egen ansökan upptages till medborgare i ett annat land förlorar därigenom sitt amerikanska medborgarskap.

Belgien. Enligt medborgarskapslagen den 14 december 1932 förvärvar utländsk kvinna, som gifter sig med en belgisk man, belgiskt medborgarskap. Hon kan dock inom sex månader avsäga sig det belgiska medborgarskapet genom att avge en förklaring därom, såframt hon kan visa att hon är utländsk medborgare eller genom förklaringen återvinner utländskt medborgarskap. Belgisk kvinna, som gifter sig med utlänning, förlorar sitt belgiska medborgarskap, om hon enligt vederbörande utländska lag förvärvar mannens medborgarskap. Kvinna, som icke blivit belgisk medborgare genom äktenskap, kan dock behålla sitt belgiska medborgarskap genom att inom sex månader avge en förklaring därom. Motsvarande gäller beträffande belgisk kvinna vars man frivilligt förvärvar utländskt medborgarskap.

Canada. Enligt »Canadian Citizenship Act» av år 1946 förvärvar utländsk kvinna, som gifter sig med en kanadensare, icke därigenom kanadensiskt medborgarskap. Hon kan emellertid naturaliseras efter endast ett års vistelse i landet. Kanadensiskt medborgarskap förloras av den som genom annan frivillig handling än gittermål blir medborgare i annan stat. Kanadensisk medborgare, som genom äktenskap förvärvat medborgarskap i annan stat, äger avsäga sig sitt kanadensiska medborgarskap.

Finland. Enligt lagen den 9 maj 1941 om förvärvande och förlust av finskt medborgarskap förvärvar utländsk kvinna, som gifter sig med finsk man, finskt medborgarskap på grund av äktenskapet. Finsk medborgare, som på ansökan blir medborgare i annat land, förlorar ovillkorligen sitt finska medborgarskap. Förvärvar finsk medborgare på annat sätt — t. ex. genom giftermål — utländskt medborgarskap, medför detta förlust av det finska medborgarskapet, om vederbörande har sitt egentliga bo och hemvist utom Finland; den som är bosatt i Finland förlorar däremot sitt finska medborgarskap först genom att flytta ur landet.

Frankrike. »Code de la nationalité française» den 19 oktober 1945 stadgar, att utländsk kvinna, som gifter sig med fransk medborgare, utom i vissa undantagsfall förvärvar franskt medborgarskap genom äktenskapets ingående. En kvinna, som enligt sitt hemlands lag kan behålla sitt medbor-

garskap, har emellertid möjlighet att undgå förvärv av franskt medborgarskap genom att före äktenskapets ingående avge en förklaring. Regeringen kan inom sex månader från äktenskapets ingående vägra kvinnan franskt medborgarskap; i dylikt fall skall det anses, som om hon aldrig varit fransk medborgare. En fransk kvinna, som gifter sig med utländsk medborgare, behåller sitt franska medborgarskap, med mindre hon före äktenskapets ingående uttryckligen förklarar att hon avstår därifrån. En sådan förklaring är giltig endast under förutsättning att hon enligt lagstiftningen i mannens hemland förvärvat eller kan förvärva medborgarskap genom äktenskapet. Myndig fransk kvinna, som frivilligt förvärvat utländskt medborgarskap, förlorar sitt franska medborgarskap.

Island. De i medborgarskapslagen av den 15 juni 1926 upptagna bestämmelserna om gift kvinnas medborgarrättsliga ställning överensstämmer helt med den danska lagens stadganden i ämnet.

Italien. Enligt medborgarskapslagen den 13 juni 1912 förvärvat utländsk kvinna, som gifter sig med en italiensk man, italienskt medborgarskap. Italiensk kvinna, som gifter sig med en utlänning, förlorar sitt italienska medborgarskap, om hon genom giftermålet förvärvat mannens medborgarskap.

Jugoslavien. Enligt lag den 12 juni 1946 förvärvat utländsk kvinna, som gifter sig med en jugoslav, icke därigenom jugoslaviskt medborgarskap. Däremot får hon — liksom en utländsk man som är gift med en jugoslavisk kvinna — vissa lättnader i fråga om naturalisationsvillkoren. Jugoslavisk kvinna, som gifter sig med en utlänning, behåller sitt jugoslaviska medborgarskap, även om hon genom äktenskapet blir medborgare i mannens hemland.

Nederländerna. Huvudregeln i medborgarskapslagen den 12 december 1892 är, att gift kvinna under äktenskapet följer sin man i medborgarskaps-hänseende. Enligt en år 1936 genomförd ändring i lagen behåller emellertid nederländsk kvinna, vilkens man blir naturaliserad i ett annat land eller som gifter sig med en utlänning, sitt nederländska medborgarskap, såframt hon icke genom mannens naturalisation resp. vid äktenskapets ingående förvärvat och ej heller kunnat förvärva utländskt medborgarskap. Frågan om revision av medborgarskapslagstiftningen är för närvarande föremål för utredning.

Polen. Enligt lagen den 20 januari 1920 angående polskt medborgarskap förvärvat utländsk kvinna polskt medborgarskap genom giftermål med polsk medborgare. Polsk kvinnas ingående av äktenskap med utlänning medför icke i och för sig förlust av polskt medborgarskap, men om hon genom äktenskapet förvärvat utländskt medborgarskap, förlorar hon sitt polska medborgarskap.

Rumänien. Enligt den rumänska medborgarskapslagen av den 6 juli 1948 förvärvat utländsk kvinna, som gifter sig med en rumänsk man icke därigenom rumänskt medborgarskap. För naturalisation av sådan kvinna — eller av utländsk man som är gift med rumänsk kvinna — uppställs inget annat villkor än avsägelse av det tidigare medborgarskapet. Rumänsk kvinna, som

gifter sig med en utlänning, förlorar icke därigenom sitt rumänska medborgarskap. Som en allmän regel fastslås i lagens inledande artiklar att ingen rumänsk medborgare kan förvärva medborgarskap i annat land eller åtnjuta de förmåner ett sådant medborgarskap medför utan tillstånd av justitieministeriet. I enlighet härmed medför förvärv av utländskt medborgarskap — genom äktenskap eller på annat sätt — förlust av rumänskt medborgarskap endast om förvärvet skett med justitieministeriets tillstånd.

Schweiz. Enligt grundlagen av år 1874 och civillagen av år 1907 förvärvar hustru genom giftermålet mannens medborgarskap. Jämlikt en förordning av förbundsrådet den 11 november 1941 kan emellertid ett på detta sätt förvärvat medborgarskap förklaras ogiltigt inom fem år från äktenskapets ingående, såframt äktenskapet uppenbarligen haft ett kringgående av medborgarskapslagstiftningen till ändamål. För det fall att en schweizisk kvinna gifter sig med en utlänning gäller enligt samma förordning som huvudregel, att kvinnan förlorar sitt schweiziska medborgarskap. Hon behåller dock detta, om hon eljest oundvikligen skulle bli statslös. Sådant fall anses ej föreligga, när hon underlåtit att avge förklaring eller ansökan, som enligt mannens hemlands lag skulle möjliggjort för henne att vid äktenskapets ingående förvärva mannens medborgarskap. Undantagsvis kan dispens beviljas från dessa bestämmelser om förlust av medborgarskap.

Sovjetunionen. Enligt medborgarskapslagen den 19 augusti 1938 medför en manlig eller kvinnlig sovjetmedborgares äktenskap med en person, som icke är medborgare i Sovjetunionen, ingen ändring av medborgarskapet. Genom en den 15 februari 1947 utfärdad lag ha emellertid äktenskap mellan sovjetmedborgare och utlänningar förbjudits.

Spanien. Genom den republikanska konstitutionen av år 1931 tillerkändes den gifta kvinnan en självständig ställning på medborgarskapsrättens område. Franco-Spanien har emellertid genom ett dekret den 24 maj 1938 åter satt i kraft artikel 22 i 1889 års civillag, vari stadgas att den gifta kvinnan följer mannens nationalitet.

Storbritannien. Enligt den intill den 1 januari 1949 gällande lagstiftningen skulle en brittisk medborgares hustru anses som brittisk medborgare och en utlännings hustru som utländsk medborgare; dock förlorade en brittisk kvinna icke sitt brittiska medborgarskap genom äktenskap med en utlänning, med mindre hon genom äktenskapet förvärvade mannens medborgarskap. Genom »British Nationality Act, 1948», vilken lag trädde i kraft den 1 januari 1949, har emellertid genomförts en radikal omgestaltning av den gifta kvinnans medborgarrättsliga ställning. Lagen gäller för Storbritannien, Nordirland och kolonierna; då i det följande talas om Storbritannien inbegripas däri även Nordirland och kolonierna. Utländsk kvinna, som gifter sig med en medborgare i Storbritannien, blir icke därigenom automatiskt medborgare i Storbritannien utan måste i viss ordning anhålla om att bli registrerad som sådan. Enligt regeringsförslaget skulle en dylik anhållan prövas diskretionärt, men enligt lagen har kvinnan rätt att bli registrerad som medborgare, om hon avlägger trohetsed och icke tidigare av sagt sig eller berövats

medborgarskap i Storbritannien. Kvinna, som är medborgare i Storbritannien, förlorar icke sitt medborgarskap genom att gifta sig med en utlänning. Om hon genom äktenskapet förvärvar medborgarskap i mannens hemland, har hon liksom varje annan person med dubbelt medborgarskap full frihet att i viss ordning avsäga sig sitt medborgarskap i Storbritannien. Enligt övergångsbestämmelserna till den nya lagen återvinnas medborgarskap automatiskt av kvinna, som på grund av förut gällande bestämmelser förlorat medborgarskap genom giftermål eller under äktenskapets bestånd. För medborgare i dominions gälla vissa särskilda bestämmelser.

Tjeckoslovakien. Enligt lagen den 13 juli 1949 angående förvärvande och förlust av tjeckoslovakiskt medborgarskap förvärvar utländsk kvinna genom giftermål med tjeckoslovakisk man dennes medborgarskap, därest vederbörande kretsnationalutskott bifaller en av kvinnan gjord ansökan därom. Sådan ansökan skall göras senast sex månader efter äktenskapets ingående. Tjeckoslovakisk kvinna, som genom giftermål med utlänning förvärvar dennes medborgarskap, förlorar sitt tjeckoslovakiska medborgarskap, såvida icke kretsnationalutskottet bifaller en av kvinnan senast sex månader efter äktenskapets ingående gjord ansökan att behålla detsamma.

Tyskland. Enligt »Reichs- und Staatsangehörigkeitsgesetz» den 22 juli 1913 förvärvar utländsk kvinna tyskt medborgarskap genom giftermål med en tysk man och förlorar tysk kvinna genom giftermål med utlänning sitt tyska medborgarskap. Den innevarande år antagna provisoriska Bonnförfattningen innehåller emellertid ett stadgande, enligt vilket förlust av tyskt medborgarskap mot vederbörandes vilja kan inträda endast om han icke därigenom blir statslös. Såvitt är känt har någon ändring i medborgarskapslagen icke skett, men i författningen sägs, att bestämmelsen i fråga är bindande såsom omedelbart gällande rätt. Härav synes följa att en kvinna, som gifter sig med en utlänning utan att därigenom förvärva mannens medborgarskap, hädanefter kommer att behålla sitt tyska medborgarskap. Bonnförfattningens giltighetsområde är emellertid de facto inskränkt till de av de västallierade besatta delarna av Tyskland. Såvitt är känt gälla bestämmelserna i 1913 års lag alltjämt i östzonen.

Ungern. Lagen den 24 december 1948 om ungerskt medborgarskap står kvar på den äldre ståndpunkten i fråga om den gifta kvinnans medborgarrättsliga ställning. Sålunda förvärvar utländsk kvinna, som gifter sig med en ungersk man, ungerskt medborgarskap. Å andra sidan förlorar ungersk kvinna, som gifter sig med en utlänning, sitt ungerska medborgarskap utom i det fallet att hon icke förvärvar mannens medborgarskap genom giftermålet.

Österrike. Enligt medborgarskapslagen den 10 juli 1945 förvärvar utländsk kvinna genom giftermål med en österrikisk man dennes medborgarskap. Österrikisk kvinna, som gifter sig med en utlänning, förlorar sitt österrikiska medborgarskap, såframt det visas att hon genom giftermålet förvärvat mannens medborgarskap. Enligt en tilläggslag den 9 juni 1949 kan emellertid medgivande lämnas till att hon även i sådant fall får behålla det österrikiska medborgarskapet, om vägande skäl tala därför.

De delegerade.

De i slutet av 1800-talet tillkomna skandinaviska medborgarskapslagarnas bestämmelser om gift kvinnas medborgarskap vilade på den huvudprincipen, att kvinnan behandlades såsom en biperson, som i medborgarskaphänseende följde sin man. Vid genomförandet av nya medborgarskapslagar på 1920-talet bibehölls denna princip, men redan vid lagarnas tillkomst riktades kritik häremot från åtskilliga håll, bl. a. av det svenska lagrådet och Norske Kvinnors Nasjonalråd. Under de år som gått sedan dess ha vid upprepade tillfällen rests krav, främst från olika kvinnoorganisationers sida, på att kvinnan i medborgarskaphänseende skulle likställas med mannen. Frågan att genom internationell överenskommelse genomföra likställighet mellan könen på detta område var under 1930-talet flera gånger uppe till behandling i Nationernas förbund utan att något resultat uppnåddes. Även inom Förenta Nationerna har spörsmålet varit föremål för uppmärksamhet. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen utmärkes den nyare utländska lagstiftningen på området av en klar tendens att bereda den gifta kvinnan en självständig ställning. I Sverige har riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 mars 1947 (nr 90) hemställt om en allsidig och förutsättningslös utredning av frågan om gift kvinnas medborgarrättsliga ställning, och Kungl. Maj:t har uppdragit denna utredning åt de svenska delegerade. Den norska kommitténs uppdrag avser i första hand att utreda frågan om genomförande av största möjliga likställighet mellan man och kvinna på medborgarskapslagstiftningens område. Också för Danmarks vidkommande gäller, att det i första hand är spörsmålet om den gifta kvinnans ställning som har gjort det önskvärt att överväga en revision av den gällande lagstiftningen.

Med hänsyn till den rättsliga och faktiska likställighet med mannen, som kvinnan numera uppnått på andra områden, kan det uppenbarligen icke ifrågakomma att bibehålla den gifta kvinnans osjälvständiga ställning i medborgarskaphänseende, om icke tungt vägande skäl kunna åberopas mot att kvinnan även på detta område likställas med mannen. För en ändring av den nuvarande ordningen kunna även andra skäl åberopas än principen om likställighet mellan könen. Sålunda kan en automatisk ändring av en kvinnas medborgarskap genom giftermål ibland medföra betydande faktiska olägenheter för henne. Vidare är det nuvarande systemet såtillvida otillfredsställande från statens synpunkt, att staten saknar möjlighet att hindra icke önskvärda individer att förvärva medborgarskap genom giftermål.

Ett av de skäl, som ofta åberopats mot att bereda den gifta kvinnan självständighet i medborgarskaphänseende, är vikten av att bevara familjens enhet. Det har framhållits att ett enhetligt medborgarskap för familjen bl. a. medförde att hela familjen hade ovillkorlig rätt att vistas i samma land, ägde åtnjuta de sociala förmåner, som tillkomme det landets medborgare, samt vid vistelse i utlandet kunde göra anspråk på hjälp och skydd av samma lands diplomatiska representanter och i övrigt i förhållande till vis-

telselandet intaga den ställning, som medborgare i mannens hemland åtnjuta där. Vidare har det gjorts gällande, att familjens enhet i medborgarskapshänseende vore särskilt betydelsefull i länder, som inom sin internationella privaträtt tillämpade nationalitetsprincipen såsom huvudregel, vilket är fallet i Sverige.

De delegerade vilja ej bestrida, att det i allmänhet ligger i familjens — och kanske särskilt i hustruns — intresse att man, hustru och barn ha samma medborgarskap. Om emellertid en gift kvinna icke önskar få mannens medborgarskap, synes från statens synpunkt anledning saknas att påtvinga henne sådant medborgarskap. För övrigt må framhållas att det, sedan principen om makarnas likställighet i äktenskapet genomförts på civilrättens område, ingalunda kan anses självfallet att familjens enhet i medborgarskapshänseende, om en sådan anses önskvärd, bör åstadkommas på det sättet, att hustrun följer sin man. I vissa fall, t. ex. då makarna slå sig ned i hustruns hemland, kunde det måhända sägas ligga närmare till hands att i stället låta mannen förvärva hustruns medborgarskap. Det förtjänar vidare påpekas, att redan de gällande skandinaviska lagarna gjort vissa avsteg från principen om familjens enhet i medborgarskapshänseende, bl. a. då fråga är om naturalisation. Synpunkten att det i allmänhet är önskvärdt att familjen utgör en enhet i medborgarskapshänseende förtjänar självfallet att beaktas vid utformningen av en lagstiftning, som ger kvinnan en självständig medborgarrättslig ställning. Detta bör först och främst ske därigenom att man för sådana fall då makar ha olika medborgarskap inför särskilda lättnader i fråga om förvärv av medborgarskap. De delegerade förutsätta vidare, att utlänningslagstiftningen tillämpas på sådant sätt, att en familj där hustrun är utlänning icke splittras utan att från statens synpunkt vägande skäl föreligga därtill. Vad de sociala förmånerna angår synes ett genomförande av principen om kvinnans självständiga ställning i medborgarskapshänseende böra leda till att det upptages till övervägande, om icke sådana förmåner, som för närvarande äro förbehållna det egna landets medborgare, åtminstone i viss utsträckning skulle kunna utgå även till en inländsk medborgares utländska make. De svenska delegerade vilja härjämte framhålla, att de internationellt privaträttsliga konsekvenserna av den gifta kvinnans frigörelse i medborgarskapshänseende icke synas vara särskilt betydande. Vissa konsekvenser torde från svensk synpunkt närmast vara att anse som en vinst, t. ex. att svensk kvinna, som är gift med en man från ett land vars lagstiftning icke medger äktenskapsskillnad, i viss utsträckning får möjlighet att erhålla skillnad i Sverige. På vissa områden, exempelvis beträffande rätten till arv, skulle den ifrågasatta ändringen i medborgarskapslagstiftningen leda till att utländsk rätt bleve tillämplig i något flera fall än hittills. Frågan huruvida den gifta kvinnans frigörelse i medborgarskapshänseende kan anses påkalla några ändringar i den svenska internationella privaträtten lär falla utanför de delegerades uppdrag. De delegerade vilja i detta sammanhang allenast framhålla att det synes böra upptagas till övervägande, om det kan anses motiverat att behålla

den nu tillämpade principen att mannens nationalitet är avgörande i äktenskapsrättsligt hänseende, då makarna hela tiden haft olika nationalitet.

I den tidigare diskussionen har som skäl mot att avskaffa den gifta kvinnans osjälvständiga ställning i medborgarskapshänseende ytterligare åberopats, att en sådan ordning i stor utsträckning skulle medföra å ena sidan dubbelt medborgarskap för inländska kvinnor, som gifte sig med utlänningar, och å andra sidan medborgarskapslöshet för utländska kvinnor, som gifte sig med inländska män.

Dubbelt medborgarskap skulle uppkomma, då en inländsk kvinna gifte sig med en medborgare i ett land, där utländsk kvinna genom äktenskap förvärvar mannens medborgarskap. I detta hänseende är att märka, att redan de gällande lagarna tagit avsteg från principen att äktenskap med utlänning medför förlust av det tidigare medborgarskapet. Skandinaviska kvinnor, som förvärva utländskt medborgarskap genom giftermål, få nu dubbelt medborgarskap, om de bo kvar i sitt gamla hemland.¹ Gällande lagstiftning medför vidare dubbelt medborgarskap för inländsk mans utländska hustru, som vid äktenskapets ingående är medborgare i ett land, där förvärv av annat medborgarskap genom äktenskap icke medför förlust av det tidigare medborgarskapet, t. ex. Förenta staterna, Storbritannien och Canada. Om alla de skandinaviska länderna frånga principen att utländsk kvinna som gifte sig med inländsk man därigenom förvärvar mannens medborgarskap, skulle antalet fall av dubbelt medborgarskap till följd av äktenskap sannolikt bli mindre än enligt de nu gällande reglerna. Man synes därjämte kunna räkna med att regeln om utländsk kvinnas automatiska förvärv av mannens medborgarskap så småningom kommer att slopas i allt flera länder.

Svaret på frågan huruvida kvinnans medborgarrättsliga frigörelse skulle medföra medborgarskapslöshet beror på innehållet i medborgarskapslagstiftningen i främmande länder. Vid tiden för tillkomsten av de nuvarande skandinaviska medborgarskapslagarna gällde i de flesta europeiska länderna — däremot icke i Förenta staterna och en del sydamerikanska stater — att inländsk kvinnas giftermål med utländsk man medförde förlust av det inländska medborgarskapet oberoende av om hon genom giftermålet förvärvade mannens nationalitet eller ej. Under de år som gått sedan dess ha nästan alla dessa länder ändrat sin lagstiftning i förevarande hänseende; regeln att giftermål med utlänning medför förlust av medborgarskap, även om kvinnan icke genom äktenskapet förvärvar mannens medborgarskap, synes numera gälla endast i Spanien och den tyska östzonen. Med hänsyn till den utveckling, som sålunda ägt rum, skulle ett slopande av regeln om utländsk kvinnas automatiska förvärv av mannens medborgarskap medföra medborgarskapslöshet för inländsk medborgares hustru endast i ytterst få fall. Om man i likhet med vad som skett i andra länder samtidigt väsent-

¹ Enligt dansk rätt gäller detta blott beträffande danskfödda kvinnor, medan enligt svensk rätt dubbelt medborgarskap uppkommer även i de fall då kvinnan tar hemvist i annat främmande land än mannens hemland.

ligt underlättade gift kvinnas förvärv av mannens medborgarskap, skulle dessutom det statslösa tillståndet i dessa fall praktiskt taget alltid komma att upphöra efter relativt kort tid.

Sammanfattningsvis få de delegerade som sin mening uttala följande. De invändningar som tidigare riktats mot att den gifta kvinnan erhåller en självständig ställning på medborgarskapsrättens område ha i varje fall icke numera någon större bärkraft. Å andra sidan tala tungt vägande skäl för en ändring av den gällande ordningen. Denna framstår numera som en kvarleva av en äldre tids uppfattning av förhållandet mellan makar och av kvinnans ställning i samhället. Härtill kommer att den gällande lagstiftningen också i andra hänseenden är otillfredsställande, särskilt därutinnan att den möjliggör för en kvinna att ensidigt förvärva medborgarskap utan att staten kan motsätta sig det. De delegerade hysa därför icke någon tvekan om att tiden nu är mogen för en reform, som ger den gifta kvinnan en fullt självständig ställning i medborgarskapsförhållande.

De delegerade övergå härefter till frågan om den närmare utformningen av en reformerad lagstiftning om den gifta kvinnans medborgarskap. Vad först angår den medborgarrättsliga ställningen för utländsk kvinna som gifter sig med inländsk man har den nyare lagstiftningen i stort sett följt två i princip skilda vägar, vilka i det följande benämnas optionslinjen och naturalisationslinjen. Utmärkande för optionslinjen är, att kvinnan har en ovillkorlig rätt att förvärva mannens medborgarskap, om hon så önskar. Olika varianter av detta system förekomma. I Storbritannien erhåller sålunda en gift kvinna sin mans medborgarskap genom att i viss ordning anmäla sin önskan därom. I Belgien åter blir kvinnan genom giftermålet medborgare i mannens hemland, såframt hon icke avger en förklaring, varigenom hon avsäger sig sådant medborgarskap. Naturalisationslinjen, som tillämpas bl. a. i Förenta staterna, innebär att äktenskap i princip icke har någon annan inverkan på kvinnans medborgarrättsliga ställning än att det väsentligt underlättar naturalisation.

Enär optionslinjen tillmäter kvinnans önskan avgörande betydelse, kan detta system anses vara förmånligare för kvinnan än naturalisationslinjen. Mot optionssystemet kan främst invändas, att det icke tar någon hänsyn till omständigheter, som i det särskilda fallet kunna göra kvinnans förvärv av medborgarskap mindre önskvärt från statens synpunkt. Redan principiella skäl synas tala mot att man skapar en privilegierad ställning för kvinnan i samband med att hennes beroende av mannen i medborgarskapsförhållande avskaffas. Det måste i stället anses vara mest följdriktigt att helt likställa kvinnan med mannen, även om detta på någon punkt skulle vara mindre förmånligt för kvinnan. Innan en utländsk man upptages till medborgare, företar staten en individuell prövning av hans lämplighet. Till stöd för att staten i fråga om gifta kvinnor skulle avstå från en i och för sig önskvärd sovring kan intresset av familjens enhet i medborgarskapsförhållande åberopas. Emellertid förekomma stundom sådana fall, då de skäl som

från statens synpunkt tala mot kvinnans förvärv av medborgarskap måste anses så tungt vägande, att nämnda intresse bör få vika. Optionslinjen öppnar liksom den gällande ordningen möjlighet till skenäktenskap, d. v. s. äktenskap vars huvudsyfte är att skaffa kvinnan medborgarskap. Visserligen torde fallen av skenäktenskap utgöra endast en mycket ringa del av äktenskapen mellan inländsk man och utländsk kvinna, men särskilt i Sverige ha vissa fall av skenäktenskap, som kommit till allmänhetens kännedom, väckt stor uppmärksamhet, och krav på åtgärder mot skenäktenskap ha i olika sammanhang rests, bl. a. i riksdagen.¹ Det är uppenbarligen högst otillfredsställande att en kvinna, som icke fått uppehållstillstånd eller kanske till och med blivit utvisad och som aldrig skulle kunna få bifall till en naturalisationsansökan, har möjlighet att genom skenäktenskap med inländsk man kringgå utlännings- och medborgarskapslagstiftningen. Särskilt betänkligt är detta, om kvinnans syfte med äktenskapet är att under skydd av det genom äktenskapet förvärvade medborgarskapet bedriva spioneri i mannens hemland. I en del länder har man försökt förebygga skenäktenskap genom särskilda lagstiftningsåtgärder. Det synes emellertid ligga i sakens natur att en sådan lagstiftning icke kan bli effektiv. Väljer man däremot naturalisationslinjen lärer problemet skenäktenskap i väsentlig mån komma att reduceras. Även bortsett från skenäktenskapsfallen kan det undantagsvis ligga i statens intresse att vägra inländsk mans utländska hustru att uppehålla sig i landet eller i varje fall att icke upptaga henne till medborgare, t. ex. om hon begått eller med skäl misstänkes för spioneri eller annat allvarligt brott. Om lagstiftningen bygges på naturalisationslinjen, får staten möjlighet att hindra sådana kvinnor från att förvärva medborgarskap. Väljer man naturalisationslinjen, bör självfallet naturalisationspraxis vara så liberal, att intresset av familjens enhet får vika endast i de fall, där från statens synpunkt viktiga skäl tala mot att kvinnan upptages till medborgare.

Mot naturalisationslinjen kan invändas att — medan optionssystemet ger kvinnan möjlighet att vid äktenskapets ingående eller omedelbart därefter förvärva medborgarskap — kvinnan måste vänta en längre tid, innan hon kan få samma medborgarskap som mannen. Hur lång den tiden blir, kommer i normala fall att bero på vilken minimitid som fastställes för naturalisation i sådana fall. Ser man frågan från statens synpunkt kan det vara rimligt att uppställa det kravet, att den som förvärvar medborgarskap i landet — och därigenom får bl. a. rösträtt² — skall ha haft tillfälle att åtminstone i någon mån leva sig in i förhållandena där. För kvinnan kan däremot en dylik väntetid te sig som en nackdel. I många fall torde det emellertid även för kvinnan vara en fördel att hon under en icke alltför kort tid överväger, hur hon skall ställa sig till medborgarskapsfrågan. Risken för att ett äktenskap mellan makar av olika nationalitet icke blir hållbart torde, särskilt om makarna vuxit upp i länder med skilda levnadsförhållanden, vara be-

¹ Se motion II: 205/1949 och första lagutskottets utlåtande nr 26/1949.

² I Norge är det dock ett villkor för rösträtt att vederbörande varit bosatt i landet i fem år.

tydligt större än i fråga om äktenskap där båda makarna ha samma nationalitet. För övrigt synes det, om makarna bo i mannens hemland, i allmänhet icke behöva innebära någon nämnvärd olägenhet för hustrun att nödgas vänta ett eller annat år med att förvärva mannens medborgarskap, åtminstone icke om man vid tillämpningen av utlännings- och sociallagstiftningen tar särskild hänsyn till sådana fall. Invändningen om att naturalisationslinjen medför en lång väntetid minskas givetvis i styrka om — såsom de delegerade förutsätta — naturalisation av kvinna som är gift med inländsk man kan ske efter betydligt kortare tids hemvist i landet, än som i andra fall fordras för naturalisation.

En annan invändning som kan riktas mot naturalisationslinjen är, att denna skulle medföra en omständligare procedur än optionssystemet. Denna invändning är visserligen riktig, särskilt för Danmarks del där naturalisationsförfarandet är mera komplicerat och tidskrävande än i Norge och Sverige, men den synes i varje fall för sistnämnda länders vidkommande icke väga särskilt tungt. För kvinnans del torde skillnaden mellan de båda systemen sålunda knappast bli av någon större betydelse, om man — såsom bör kunna ske — inför vissa lättnader i de eljest gällande bestämmelserna angående vad som skall iakttas vid ansökan om naturalisation. Av större vikt är det förhållandet, att medan handläggningen av optionsärenden skulle kunna decentraliseras naturalisationsprövningen måste anses vara av sådan art, att den icke kan överlämnas åt regeringen underordnade organ. Enligt grundlagsbestämmelser tillkommer naturalisationsbefogenheten i Danmark lagstiftningsmakten samt i Sverige Kungl. Maj:t. Den norska grundlagen innehåller icke något motsvarande stadgande. Enligt den norska medborgarskapslagen beviljas naturalisation av »Kongen eller den han bemyndiger». Med stöd härav har uppdragits åt justisdepartementet att avgöra dylika ärenden. Att beträffande naturalisation av gift kvinna göra någon ändring härutinnan synes icke kunna komma i fråga. En lösning av den gifta kvinnans medborgarskapsfråga enligt naturalisationslinjen kan väntas medföra en betydande ökning av antalet naturalisationsärenden. Emellertid skulle otvivelaktigt det övervägande antalet av dessa naturalisationsärenden bli enkla att avgöra. Den ökning av naturalisationsmyndigheternas arbetsbörda, som ett val av naturalisationssystemet skulle medföra, kan enligt de delegerades mening i varje fall icke utgöra något avgörande skäl mot detta system. Det kan i detta sammanhang framhållas, att ett genomförande av bestämmelserna i förslagets 4 § och 11 § B skulle medföra lättnad i dessa myndigheters arbetsbörda.

Vid övervägande av de två olika systemens för- och nackdelar ha de *norska* och *svenska* delegerade funnit skälen för att kvinna som vill förvärva medborgarskap underkastas en individuell prövning, även då hon är gift med inländsk man, vara av den vikt, att de uppväga det förhållandet att naturalisationssystemet är tyngre och från kvinnans synpunkt mindre förmånligt än optionssystemet. De *danska* delegerade ha för sin del hyst betänkligheter mot att ge företräde åt naturalisationslinjen, som kräver lagstiftningsmaktens medverkan i varje särskilt fall och därför icke blott ökar riksdä-

gens och administrationens arbetsbörda utan även gör det svårt att genomföra besluten med den skyndsamhet, som i vissa fall kan vara av betydelse för den enskilde. Med hänsyn till att dessa betänkligheter väsentligen bero på de särskilda danska reglerna för naturalisation och till att man från norsk och svensk sida bestämt håller fast vid naturalisationslinjen — som också måste erkännas vara den principiellt riktiga — ha de danska delegerade likväl funnit sig kunna ansluta sig till naturalisationslinjen. Det måste nämligen anses vara av avgörande betydelse, att man även på denna punkt erhåller överensstämmande regler i de tre länderna. Av nu anförda skäl bygga alla tre förslagen på naturalisationsprincipen.

De *norska* och *svenska* delegerade vilja beträffande villkoren för naturalisation av gift kvinna framhålla, att frågan hur länge sökanden skall ha bott i landet för att kunna naturaliseras självfallet kan vara föremål för delade meningar. Såsom framgår av redogörelsen för den utländska lagstiftningen fordras i Förenta staterna tre år och i Canada endast ett år, medan man i Rumänien och Tjeckoslovakien helt avstått från att kräva viss tids hemvist. För att myndigheterna med tillräcklig säkerhet skola kunna bedöma sökandens lämplighet synes det påkallat att som regel uppställa krav på hemvist i landet under en icke alltför obetydlig tidrymd. Det synes, såsom tidigare framhållits, också vara ganska naturligt att fordra att den som vill förvärva medborgarskap åtminstone i någon mån levt sig in i landets förhållanden. Å andra sidan medför utländsk kvinnas äktenskap med inländsk man i allmänhet en så stark anknytning till landet, att det är motiverat att i sådana fall avsevärt sänka den tid, som eljest förutsättes för naturalisation. Då det syntes lämpligt att avvakta närmare praktiska erfarenheter ha de delegerade icke i de föreslagna lagtexterna fixerat någon viss minimitid. De delegerade ha i stället stannat för den lagtekniska lösningen av frågan, att äktenskap med inländsk medborgare upptagits bland de omständigheter, som kunna föranleda avsteg från de eljest gällande naturalisationsvillkoren. När det gäller hustru, som är medborgare i ett annat nordiskt land, bör det enligt de delegerades mening som regel vara tillräckligt att fordra att vederbörande haft hemvist i landet under ett år, såframt det icke eljest föreligger någon tvekan om huruvida hon bör naturaliseras. Är hustrun medborgare i ett icke nordiskt land, bör det däremot ställas åtskilligt strängare krav beträffande hemvisttiden. De föreslagna lagbestämmelserna utesluta icke naturalisation av kvinna som har hemvist i utlandet, men denna möjlighet synes böra begagnas endast i undantagsfall. Som exempel på tillfällen då naturalisation bör kunna ifrågakomma, fastän makarna äro bosatta utomlands, må nämnas att makarna bo i ett annat land än hustruns hemland och mannen där representerar ett företag i sitt hemland eller eljest fortfarande visat sig äga samhörighet med hemlandet. Vidare kunna stundom humanitära skäl tala för naturalisation, exempelvis behov av diplomatiskt skydd under oroliga förhållanden i vistelselandet. Enär naturalisation enligt den danska grundlagen sker genom lag, saknar det *danska* förslaget liksom den gällande danska lagen föreskrifter om villkoren för naturalisation. Angående

naturalisation av utländsk kvinna som är gift med inländsk man anse sig de danska delegerade allenast böra uttala att en förutsättning för deras anslutning till naturalisationslinjen varit, att naturalisation i normala fall kommer att beviljas efter helt kort tids hemvist i landet — undantagsvis till och med där kvinnan är bosatt utomlands — och även i övrigt på betydligt lindrigare villkor än de i allmänhet tillämpade.

Det kan ifrågasättas att även efter en övergång till naturalisationssystemet behålla automatiskt förvärv av medborgarskap genom äktenskap i vissa undantagsfall, nämligen då kvinnan är statslös vid äktenskapets ingående eller ock förlorar sitt tidigare medborgarskap såsom följd av äktenskapets ingående eller under äktenskapets bestånd. En sådan regel skulle emellertid medföra olägenheter. Den skulle sålunda bli svårtillämplig, enär den förutsätter en ingående kännedom om utländsk lagstiftning i hithörande hänseenden hos de myndigheter, som skola tillämpa densamma. Härtill kommer, att en dylik regel skulle avskära staten från möjlighet att hindra icke önskvärda individer att förvärva medborgarskap. Med hänsyn härtill bör enligt de delegerades mening något stadgande av denna art icke upptagas i lagen. Även i de fall, som skulle omfattas av den ifrågasatta regeln, bör sålunda naturalisationsvägen tillämpas.

Enligt de gällande lagarna förvärvar hustru i vissa fall medborgarskap genom att mannen under äktenskapets bestånd blir inländsk medborgare. Då dessa bestämmelser strida mot principen om kvinnans likställighet med mannen i medborgarskapshänseende, innehålla de delegerades förslag icke någon motsvarighet till desamma. Kvinnan måste följaktligen självständigt byta medborgarskap, såframt hon fortfarande vill ha samma medborgarskap som mannen, sålunda eventuellt genom naturalisation på lindrigare villkor än de eljest gällande.

Även bestämmelserna om förlust av medborgarskap påverkas av grundsatsen om kvinnans självständiga ställning i medborgarskapshänseende. Sålunda synes inländsk kvinnas förvärv av utländskt medborgarskap genom giftermål eller genom mannens förvärv av utländskt medborgarskap i princip icke böra medföra förlust av det inländska medborgarskapet, med mindre kvinnans förvärv av utländskt medborgarskap skett i enlighet med hennes önskan. Hur denna princip lagtekniskt skall genomföras sammanhänger med det sätt, varpå den allmänna regeln om förlust av medborgarskap utformas. Till denna fråga återkomma de delegerade i samband med behandlingen av 7 § i förslagen. I de fall då enligt de delegerades förslag inländsk kvinnas förvärv av utländskt medborgarskap icke medför förlust av det inländska medborgarskapet, uppstår dubbelt medborgarskap. Finner kvinnan att det dubbla medborgarskapet medför olägenheter eller vill hon av annan anledning bli fri från sitt inländska medborgarskap, har hon enligt förslagen möjlighet att på ansökan erhålla befrielse från det inländska medborgarskapet. I de delegerades förslag saknas givetvis motsvarighet till den nuvarande regeln att en mans förlust av inländskt medborgarskap i visst fall medför förlust av sådant medborgarskap även för hans hustru.

Slutligen må nämnas, att de delegerades förslag innehålla övergångsbestämmelser, enligt vilka kvinnor, som på grund av äldre lag förlorat sitt inländska medborgarskap genom giftermål eller genom mannens förvärv av utländskt medborgarskap, under en viss övergångstid få möjlighet att återfå inländskt medborgarskap.

Frågan om införande av särskilda bestämmelser i förhållandet de nordiska länderna emellan.

På hösten 1943 tog den danska föreningen Norden initiativet till en undersökning av möjligheterna att genomföra ett samnordiskt medborgarskap. Detta initiativ torde nog mera ha varit bestämt av en önskan att i den situation, vari landet då befann sig, demonstrera Danmarks intresse för en närmare anknytning till de andra nordiska länderna än av en uppfattning om att ett sådant steg låg inom det möjligas gränser. Föreningen anmodade nuvarande kontorchefen i det danska indenrigsministeriet Knud Larsen att författa en skrift i ämnet, och en sådan utkom följande år under titeln »Nordisk Statsborgerret».

I denna skrift utgår författaren från den hypotesen, att det mellan flera nordiska länder träffas avtal om gemensamma uppgifter, så att de samarbetande länderna för dessa uppgifters vidkommande utgöra ett förbund. Utifrån denna förutsättning antages det, att medborgarna i de särskilda länderna samtidigt äro i besittning av en »förbundsborgerret», och att förbundets lagstiftningsmakt därför måste ge gemensamma regler för förvärv och förlust av »förbundsborgerretten», vilken är sammanknuten med medborgarskapet i det särskilda landet. Samtidigt föreslås, att vissa regler meddelas för en förbundsmedborgares övergång från en stat till en annan.

På det första nordiska interparlamentariska mötet efter andra världskrigets slut, vilket hölls i Köpenhamn den 10 och 11 augusti 1945, upptogs frågan på svenskt initiativ till debatt, och ledamoten av den svenska riksdagens första kammare, professor Nils Herlitz, inledde överläggningarna med ett föredrag över ämnet »Fællesnordisk Statsborgerret». Mötet avslutade sitt arbete med att antaga en resolution, i vilken bl. a. uttalades följande:

»Mødet har diskuteret Spørgsmaalet om en fælles Statsborgerret og opfordrer til en nøjere Undersøgelse af de Problemer, der knytter sig hertil, med det Maal i saa stor Udstrækning som muligt at give enhver nordisk Statsborger samme Rettigheder overalt i Norden med fornøden Hensyntagen til Forholdene i de enkelte Lande.»

Herlitz återupptog ämnet i en motion i den svenska riksdagens första kammare (nr 114/1947), i vilken han föreslog, att riksdagen skulle göra en framställning till regeringen i frågan. I överensstämmelse härmed hemställde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 131/1947) om utredning av frågan om ökad delaktighet för danska, finländska, isländska och norska

medborgare i de rättigheter och förmåner, som enligt svensk rätt tillkomma svenska medborgare. Skrivelsen har överlämnats till de svenska delegerade för att tagas i övervägande vid uppdragets fullgörande.

Det synes emellertid varken erforderligt eller lämpligt att i samband med arbetet på en revision av medborgarskapslagstiftningen ingå på detta spörsmål i hela dess vidd. Det skulle nämligen medföra att revisionsarbetet komme att avsevärt fördröjas. Däremot bör enligt de delegerades mening nu upptagas frågan att i *själva medborgarskapslagstiftningen* införa vissa särskilda bestämmelser avsedda att tillämpas i förhållandet de nordiska länderna emellan. Häremot kan invändas, att medborgarskapslagstiftningen därigenom skulle bli svåröverskådlig. Det medges, att så i någon mån skulle bli förhållandet, men å andra sidan tala reella skäl starkt för en dylik särskilning.

De delegerade äro nämligen av den uppfattningen, att det, även om tiden icke är inne för mera radikala ändringar i medborgarskapsförhållandena, i varje fall skulle vara rimligt att som ett första steg införa regler ägnade att ge ett rättsligt uttryck för den samhörighet, som faktiskt består mellan de nordiska folken. Även om sådana bestämmelser i praktiken blott komma ett mindre antal personer till godo, anse de delegerade själva den omständigheten att regler av denna art existera böra tilläggas en mycket stor betydelse.

Under den tidigare diskussionen i ämnet har framhållits, att det icke är tillräckligt att underlätta övergång från ett lands medborgarskap till ett annat. Därigenom når man nämligen icke det mål som bör eftersträvas: att en medborgare i ett nordiskt land samtidigt kan känna sig hemmastadd i *hela* Norden. Härmed är emellertid ingalunda sagt, att åtgärder i syfte att underlätta medborgarskapsändring skulle sakna betydelse. Det kan tvärtom antagas, att införandet av en sådan lagregel, som föreslås i 11 § B och som går ut på att en från annat nordiskt land inflyttad efter viss tids hemvist i inflyttningslandet är berättigad att genom ensidig förklaring förvärva vistelselandets medborgarskap, i åtskilliga fall kommer att ge den enskilde en känsla av större trygghet i vistelselandet. Den enskilde får, även om denna möjlighet icke utnyttjas, efter förloppet av nyssnämnda tid en rättsställning, som på ett mycket viktigt område, nämligen rätten att uppehålla sig i landet, starkt närmar sig ett egentligt medborgarskap. Man synes också kunna vänta, att existensen av ett dylikt stadgande kommer att få ett visst inflytande på det administrativa handhavandet av de regler, som i det särskilda landet gälla för utlänningars möjlighet att driva näring m. m., och bidra till en ytterligare utveckling av strävandena att likställa medborgare i andra nordiska länder med det landets egna medborgare. Vidare synes det motiverat att i viss utsträckning likställa födsel och hemvist i ett annat nordiskt land med födsel och hemvist i riket; jfr utkastets 11 § A.

Bland annat med hänsyn till att Finland och Island icke deltagit i överläggningarna ha de delegerade valt den metoden att föreslå bestämmelser, som bemyndiga Kungl. Maj:t att efter avtal med annat nordiskt land sätta

bestämmelserna i kraft i förhållande till detta land. Ett sådant avtal förut-sattes kunna avse alla de föreslagna bestämmelserna eller vissa av dem. Öm-sesidighet har icke ansetts böra uppställas som villkor för möjligheten att ingå sådant avtal. Utöver dessa bestämmelser, vilka upptagits i 11 § i för-slagen, innehålla de norska och svenska förslagen i 6 § en särregel beträf-fande naturalisation av medborgare i annat nordiskt land.

Såsom framgår av det anförda innebära de delegerades förslag icke att ett gemensamt nordiskt medborgarskap skulle införas. De delegerade mena emel-lertid, att man bör sträva efter att i möjligaste mån likställa medborgare i ett annat nordiskt land med det egna landets medborgare. Sker detta, bör man så småningom kunna nå därhän, att medborgarskap i ett nordiskt land i realiteten, om än icke formellt, kan sägas innebära något som närmar sig ett gemensamt nordiskt medborgarskap. De delegerade anse att frågan, vilka åtgärder som böra vidtagas för att få till stånd större likställighet mel-lan det egna landets medborgare och medborgare i de andra nordiska län-derna, bör upptagas till behandling, sedan arbetet med revision av med-borgarskapslagstiftningen avslutats. Det må framhållas, att de svenska delegerades uppdrag tar sikte på ett sådant fortsatt samarbete.

Frågan vid vilken ålder barn skola upphöra att behandlas som bipersoner till fadern eller modern vid dessas förvärv av inländskt medborgarskap.

Gällande rätt.

När en man blir inländsk medborgare, medför detta i regel, att även hans barn i äktenskap förvärva sådant medborgarskap under förutsättning att de äro ogifta och ej uppnått viss åldersgräns. Barn utom äktenskap följa på motsvarande sätt sin moder. Den åldersgräns, vid vilken barn upphöra att i detta hänseende behandlas som bipersoner till fadern resp. modern, är i Danmark och Norge 18 år (se danska lagen 3 § andra stycket ävensom 4 § andra och tredje styckena samt norska lagen 3 § andra stycket och 6 och 7 §§) men i Sverige 21 år (se samma paragrafer som i norska lagen).

De delegerade.

Den i dansk och norsk rätt nu gällande åldersgränsen, 18 år, är enligt de *danska* och *norska* delegerades mening lämpligt avvägd.

De *svenska* delegerade anse övervägande skäl tala för att den nuvarande svenska åldersgränsen, 21 år, sänkes till 18 år. I sitt yttrande över förslaget till den gällande svenska lagen förordade lagrådet en dylik sänkning. Som skäl härför anfördes, att barnet ofta nog före 21-årsåldern valt sin levnadsbana och börjat självständigt försörja sig samt att det under sådana förhållan-den ej syntes tillfredsställande att barnet skulle stå i medborgarrättsligt bero-

ende av annan. Vidare framhölls, att den svenska lagstiftningen i flera hänseenden givit barn en viss självständighet redan före myndighetsåldern. Med hänsyn därtill ville det enligt lagrådets mening synas, som om något hinder ej borde möta mot att även för vinnande av självständighet på medborgarskapsrättens område sänka gränsen under myndighetsåldern. I det förslag till medborgarskapslag, som förelades 1923 års riksdag (prop. nr 29), men som avlogs av riksdagen, hade åldersgränsen i enlighet med lagrådets hemställan bestämts till 18 år. I 1924 års proposition (nr 137) sattes däremot gränsen vid 21 år, och riksdagen gjorde ingen ändring i förslaget. Avgörande för detta ståndpunktstagande synes ha varit den omständigheten, att gränsen därigenom kom att sammanfalla med myndighetsåldern.

De delegerade dela den av lagrådet på sin tid uttalade meningen om det otillfredsställande i att barn i åldern 18—21 år i fråga om förvärv av svenskt medborgarskap behandlas som osjälvständiga bipersoner. Det mera teoretiska argumentet att myndighetsåldern är 21 år bör ej hindra en ur andra synpunkter önskvärd sänkning av ifrågavarande åldersgräns. I detta sammanhang må nämnas, att i Norge åldersgränsen i medborgarskapslagen satts vid 18 år, ehuru myndighetsåldern liksom i Sverige är 21 år. Till stöd för att åldersgränsen bestämmes till 18 år kan slutligen åberopas, att den svenska lagen därigenom på förevarande punkt skulle bringas i överensstämmelse med de danska och norska lagarna. Av nu anförda skäl föreslå de svenska delegerade, att åldersgränsen sänkes från 21 till 18 år.

De särskilda paragraferna i förslagen.

1 §.

I denna paragraf, som motsvarar 1 § i de gällande lagarna, behandlas förvärv av medborgarskap genom födsel.

Den nuvarande huvudregeln att barn i äktenskap genom födseln blir svensk¹ medborgare, om fadern har svenskt medborgarskap, har bibehållits. Det kunde synas ligga nära till hands att i stället stadga, att ett barn blir svensk medborgare, om endast *en* av föräldrarna är det. Då det enligt gällande rätt är tillräckligt att fadern är svensk för att barnet skall bli svensk medborgare, skulle en konsekvent tillämpning av principen om könslikställighet leda till att barnet skulle förvärva svenskt medborgarskap även i de fall då blott modern är svensk medborgare. De delegerade ha emellertid icke ansett sig kunna förorda en dylik generell regel, främst av det skälet att den skulle medföra dubbelt medborgarskap i utomordentligt stor omfattning.

I detta sammanhang ha de delegerade även övervägt frågan, huruvida barn med svensk moder automatiskt skulle förvärva svenskt medborgarskap, därest föräldrarnas äktenskap upplöstes samt modern finge vårdnaden om

¹ I de delar där de tre förslagen överensstämma talas för korthetens skull i allmänhet endast om svensk och Sverige och icke därjämte om dansk och Danmark och norsk och Norge.

barnet och hade eller sedermera toge hemvist i Sverige. De delegerade vilja emellertid icke föreslå att en sådan regel införes. För det första är det ej säkert att den alltid skulle överensstämja med moderns önskan. Barnet kan mycket väl, fastän det står under moderns rättsliga vårdnad, gå i en internat-skola eller eljest bedriva studier i faderns hemland. Vidare kan det inträffa att modern, efter att ha tagit hemvist i sitt gamla hemland och bott där ett eller annat år, blir besviken på vad hemlandet har att bjuda och flyttar tillbaka till mannens hemland. Tänkbart är också, att modern önskar att ge barnet möjlighet att självt träffa sitt val, sedan det blivit vuxet. Uteslutet är ej heller att vårdnaden sedermera kan överflyttas till fadern. Slutligen skulle den ifrågasatta regeln sannolikt bli ganska svår att tillämpa. Enligt de delegerades mening erbjuder naturalisationsvägen tillräcklig möjlighet att tillgodose sådana fall, då det kan vara önskvärt att barnet får moderns medborgarskap. Det förutsattes att det i dessa fall blir regel att bortse från de sedvanliga naturalisationsvillkoren, exempelvis beträffande ålder och hemvistid.

Den nuvarande ordningen, som beträffande barn i äktenskap icke tillmäter moderns medborgarskap någon betydelse, leder i vissa fall till den konsekvensen, att svenska kvinnors barn bli statslösa, nämligen då fadern är statslös eller barnet enligt lagen i faderns hemland icke genom födseln förvärvar faderns medborgarskap. Enligt de delegerades mening måste den gällande lagstiftningen i detta hänseende anses otillfredsställande. Det synes sålunda vara föga rimligt att medan ett utomäktenskapligt barn till en svensk kvinna och en statslös man blir svensk medborgare — och förblir det även om föräldrarna sedermera gifta sig med varandra — dess syskon, som födas först efter det föräldrarna ingått äktenskap, bli statslösa. I de fall varom nu är fråga skulle en regel att barnet blir svensk medborgare, om blott modern är svensk, icke drabbas av invändningen om risken för dubbelt medborgarskap. De skandinaviska delegerades förslag av år 1921 innehöll en bestämmelse, enligt vilken barn i äktenskap, vars moder var svensk medborgare, genom födseln förvärvade svenskt medborgarskap, såframt fadern ej hade medborgarskap i något land. Under lagstiftningsfrågans fortsatta behandling uteslöts emellertid detta stadgande. Som skäl härför anfördes¹ dels att bestämmelsen avsåge ett mycket sällsynt undantagsfall — i den svenska propositionen betecknades fallet till och med som »mycket opraktiskt» — och dels att det måste föreligga stor svårighet att veta, huruvida en viss utländsk man ägde medborgarskap i annat land eller icke. Kodifikationskonferensen i Haag 1930 antog ett protokoll, enligt vilket medborgarskap i en stat skulle tillkomma den som vore född inom dess område, såframt modern vore medborgare i staten och fadern saknade medborgarskap eller dennes medborgarskap vore okänt. De skandinaviska länderna undertecknade emellertid icke detta protokoll.

Med hänsyn till den starka ökning av antalet statslösa, som ägt rum under

¹ Se beträffande Danmark RT 1923—24 Till. A. Sp. 6308, Norge Ot. prp. nr 7/1924 s. 6 och Sverige prop. nr 137/1924 s. 25.

de senaste decennierna, torde det numera ej sällan förekomma, att en svensk kvinna gifter sig med en statslös man. Frågan om barnens ställning i sådana äktenskap har också varit föremål för den svenska riksdagens uppmärksamhet. I en motion vid 1948 års riksdag (I: 8) föreslogs sålunda införande av en bestämmelse, motsvarande den som fanns i 1921 års förslag Med anledning av denna motion hemställde riksdagen i skrivelse (nr 48/1948) till Kungl. Maj:t om utredning av frågan, vilken skrivelse överlämnats till de svenska delegerade att tagas i övervägande vid uppdragets fullgörande.

Såsom i den tidigare diskussionen anförts förhåller det sig otvivelaktigt så, att en bestämmelse, enligt vilken barn i äktenskap mellan statslös man och svensk kvinna genom födseln blir svensk medborgare, skulle medföra stora tillämpningssvårigheter. Oftast är det nämligen mycket vanskligt att med säkerhet konstatera, huruvida en person, som uppger sig vara statslös, verkligen saknar medborgarskap. Tillämpningssvårigheterna skulle emellertid i hög grad minskas, om man begränsade stadgandet till att omfatta endast barn som fötts i Sverige. I dessa fall lär nämligen i regel också fadern ha uppehållit sig i Sverige, varför upplysningar om hans medborgarrättsliga ställning skulle kunna inhämtas ur svenska myndigheters handlingar. Detsamma torde också ofta gälla då endast modern uppehållit sig i Sverige, i det hon i dylika fall kan ge sådana upplysningar, som tillåta ett någorlunda säkert avgörande. En omständighet, som skulle försvåra tillämpningen av en regel, omfattande jämväl utomlands födda barn, utgör även det förhållandet, att medborgarskapsfrågan för sådana barn troligen ofta icke skulle bli aktuell förrän långt efter barnets födelse. Beträffande inom landet födda barn kan däremot en prövning av medborgarskapsfrågan ske redan i samband med registreringen av födseln. Till stöd för den ifrågasatta begränsningen kan även åberopas, att utomlands födda barn i äktenskap mellan statslös man och svensk kvinna mången gång kunna antagas sakna närmare anknytning till Sverige.

Av anförda skäl har i 1 § första stycket punkt 2 i de delegerades förslag upptagits en regel, att i Sverige fött barn i äktenskap, av vars föräldrar endast modern är svensk medborgare, förvärfvar svenskt medborgarskap genom födseln, om fadern ej har medborgarskap i något land. Såsom framgår av ordalagen är bestämmelsen avsedd att tillämpas endast i fall av verklig statslöshet och sålunda icke då fadern är medborgare i visst land men icke åtnjuter sitt hemlands beskydd. I sistnämnda fall — liksom då tillfredsställande utredning angående faderns medborgarrättsliga ställning icke står att vinna — kan såsom hittills naturalisation eventuellt komma i fråga.

Det förhållandet att medborgarskapslagstiftningen i olika länder bygger på skilda principer (härstammings- resp. territorialprincipen) medför, såsom redan antytts, att barn i äktenskap mellan svensk kvinna och utländsk medborgare för närvarande bli statslösa i vissa fall. I somliga länder gäller nämligen, att utom landets territorium födda barn antingen icke alls (vissa sydamerikanska stater) eller endast under vissa förutsättningar (Förenta

staterna) erhålla sin faders medborgarskap genom födseln. Visserligen torde det endast sällan inträffa att en svensk kvinnas barn till följd härav blir statslöst, men då det är önskvärt att i största möjliga utsträckning förebygga uppkomsten av statslöshet, har såsom ett ytterligare fall, då barn i äktenskap i medborgarskapshänseende följa sin moder, upptagits att barnet icke genom födseln förvärfvar faderns utländska medborgarskap (1 § första stycket punkt 2). Även denna regel har av praktiska skäl begränsats till att avse barn som födas i Sverige.

Såsom framgår av 11 § föreslå de delegerade, att vid tillämpningen av 1 § första stycket punkt 2 födsel i annat nordiskt land under vissa förutsättningar skall kunna likställas med födsel i Sverige.

Enligt de svenska delegerades mening bör, för vinnande av en enhetlig tillämpning av 1 § första stycket punkt 2, i administrativ ordning föreskrivas, att pastor icke utan att ha inhämtat yttrande i saken från rikshyrån för folkbokföringen med stöd av detta stadgande får anteckna ett barn som svensk medborgare, såvida ej barnets fader enligt en av byrån utfärdad personakt är statslös.

Beträffande barn utom äktenskap föreslås i överensstämmelse med vad som nu gäller, att sådant barn, vars moder är svensk medborgare, genom födseln förvärfvar svenskt medborgarskap (1 § första stycket punkt 3). De delegerade ha jämväl övervägt ett under överläggningarna framkommet förslag, att utländsk kvinnas barn utom äktenskap med inländsk man i vissa fall skulle automatiskt förvärva faderns medborgarskap, nämligen då fadern finge vårdnaden om barnet. Att anknyta ett automatiskt medborgarskapsförvärv till en sådan omständighet som vårdnadens övergång synes emellertid vara föga lämpligt, helst som avgörandet av vårdnadsfrågan i förevarande fall ofta skulle komma att träffas av utländsk myndighet och enligt utländsk rätt. För övrigt är det ingalunda säkert att den rättsliga vårdnadens övergång till fadern medför sådan faktisk anknytning till denne och hans hemland, att det kan anses naturligt att barnet får faderns medborgarskap. Härtill kommer att ifrågavarande situation lärer vara ytterst sällsynt. De delegerade anse det därför lämpligast, att frågan om utomäktenskapliga barns förvärv av faderns medborgarskap liksom hittills prövas i varje särskilt fall, d. v. s. att naturalisationsvägen anlitas.

Andra stycket av 1 § innehåller den i 1 § andra stycket i de gällande lagarna upptagna regeln angående h i t t e b a r n.

2 §.

Denna paragraf motsvarar 3 § andra stycket i de gällande lagarna.

På grund av att de delegerade, såsom närmare utvecklats i det föregående, ansett den gifta kvinnan böra intaga en självständig ställning i medborgarskappshänseende sakna förslagen motsvarighet till regeln i första stycket av 3 § i de gällande lagarna, enligt vilken utländsk kvinna genom giftermål med inländsk man förvärfvar dennes medborgarskap.

Andra stycket i nuvarande 3 § innehåller ett stadgande om förvärv av medborgarskap genom legitimation, d. v. s. genom att ett

utomäktenskapligt barns föräldrar ingå äktenskap med varandra. I detta hänseende har i förslagen äktenskap bibehållits som grund för medborgarskapsförvärv. Härför talar bl. a. det förhållandet, att barnets efter äktenskapets ingående födda syskon enligt den föreslagna 1 § komma att genom födseln förvärva faderns medborgarskap. Det nuvarande stadgandet har upptagits i 2 § i förslagen utan annan saklig ändring än att i det svenska förslaget åldersgränsen av förut angivna skäl sänkts från 21 till 18 år, varigenom på denna punkt överensstämmelse uppnåtts med vad som redan gäller i Danmark och Norge. Därjämte har bestämmelsens lydelse något jämkats till följd av att det nuvarande första stycket i 3 § utgått.

3 §.

De gällande lagarna innehålla i 2 § bestämmelser, enligt vilka utlänning — dock icke gift kvinna — som är född inom landet och oavbrutet där haft sitt hemvist automatiskt förvärvat medborgarskap vid uppnåendet av viss ålder, i Danmark 19 år samt i Norge och Sverige 22 år, såframt han ej under det sista året före uppnåendet av denna ålder i viss ordning förklarat sig avstå därifrån. För att sådan avsägelse skall ha laga verkan måste vederbörande styrka, att han är i besittning av utländskt medborgarskap. Vidare får icke fadern eller beträffande utomäktenskapligt barn modern ha begagnat sig av sådan avsägelse rätt.

De delegerade anse det rimligt att den i 1 § fastslagna härstammingsprincipen liksom hittills kompletteras med ett stadgande, som ger utlänningar en ovillkorlig rätt att vid viss ålder förvärva medborgarskap, om de äro födda i landet och vuxit upp och fått sin uppfostran där. De bestämmelser härom, som upptagits i 3 § i förslagen, avvika emellertid i åtskilliga hänseenden från vad som nu gäller.

Bestämmelser om förvärv av medborgarskap genom födsel och vistelse i landet intill viss ålder kunna konstrueras på två principiellt olika sätt. Antingen kan man — såsom skett i de gällande lagarna — stadga, att personen i fråga förvärvat medborgarskap, såframt han ej förklarar att han icke vill det, eller också kräva, att han skall företaga ett positivt steg för att bli medborgare. Den förstnämnda, nu gällande ordningen innebär otvivelaktigt vissa fördelar, bl. a. i administrativt hänseende. Dessa torde emellertid i viss mån uppvägas av att vid en övergång till det andra systemet medborgarskapsfrågan skulle komma att prövas vid uppnåendet av den avgörande åldern i stället för att som nu ofta komma upp först åtskilliga år senare, då det kan vara svårt att utreda, om villkoren för förvärv av medborgarskap äro uppfyllda. Härtill kommer att man med det positiva systemet skulle undgå de nu ibland förekommande fallen, då det efter många års förlopp visar sig att personer, vilka själva trott sig vara inländska medborgare och även behandlats som sådana, i verkligheten icke förvärvat inländskt medborgarskap.

De nämnda omständigheterna synas knappast ensamma utgöra tillräcklig grund för en övergång till ett system med positiv förklaring. Emellertid

talas enligt de delegerades mening ett annat skäl starkt för ändring av den nuvarande ordningen, nämligen att denna i åtskilliga fall åstadkommer dubbelt medborgarskap. De flesta länder utanför Norden erkänna nämligen icke, att förvärv av utländskt medborgarskap utan vederbörandes medverkan medför förlust av hans ursprungliga medborgarskap. Att vederbörande enligt 2 § i de gällande skandinaviska lagarna har möjlighet att undgå förvärvet inverkar icke. För Danmarks del kommer härtill — enligt den danska lagen inträder förvärvet såsom nämnts vid uppnåendet av 19 års ålder — att de utländska lagarna i regel icke heller taga hänsyn till en persons självständiga förvärv av utländskt medborgarskap före 21 års ålder. Detta medför den betänkliga konsekvensen att, bortsett från dem som äro medborgare i annat nordiskt land, de flesta personer som förvärva medborgarskap enligt 2 § komma i dubbelt medborgarskapsförhållande. Erfarenheten, särskilt händelser under den tyska ockupationen av Danmark och Norge, har visat, att härav kunna uppstå olyckliga komplikationer såväl för staten som främst för den enskilde. Under ockupationen av Danmark blevo sålunda många personer, som för länge sedan förvärvat danskt medborgarskap enligt 2 § och som trott att de därigenom förlorat sitt ursprungliga tyska medborgarskap, inkallade till tysk krigstjänst eller utsatta för andra allvarliga ingripanden.

I detta sammanhang bör vidare framhållas att den nuvarande 2 § i regel får tillämpning på barn till utländska medborgare, som själva uppehållit sig i landet under barnens uppväxttid och alltså under avsevärt längre tid än som fordras för naturalisation. Att barnen ännu äro utländska medborgare torde därför oftast bero på att föräldrarna icke velat bli inländska medborgare eller att de ej ansetts vara lämpade att bli det. Det förefaller då vara föga lyckligt att ge barn ur dessa familjer medborgarskap på ett sådant sätt, att de samtidigt kunna bevara sitt utländska medborgarskap. Systemet med positiv förklaring ställer däremot i de flesta fall den enskilde inför ett val mellan inländskt och utländskt medborgarskap och är därigenom ägnat att förhindra olämpliga spekulationer i dubbelt medborgarskap. Tendenser att vid dubbelt medborgarskap allt efter konjunkturerna utnyttja än det ena och än den andra medborgarskapet ha framträtt särskilt klart bland de i Sönderjylland födda personerna av tysk härstamning.

Till försvar för den gällande ordningen kan måhända komma att åberopas, att den är förmånligare för den enskilde; det är skäligt att den som är född i landet och alltid bott där utan vidare förvärvar medborgarskap. Kräver man att han skall vidtaga en positiv åtgärd för att bli medborgare, kan det befaras att åtskilliga personer på grund av okunnighet komma att förbli utlänningar. Enligt de delegerades mening är det emellertid knappast troligt att en övergång till systemet med positiv förklaring numera skulle leda till en sådan konsekvens. Förhållandena voro helt annorlunda på 1890-talet, då Danmark och Sverige införde den nuvarande ordningen. Alla utlänningar äro numera underkastade tillsyn enligt en särskild utlänningslagstiftning. Även en inom landet född utlänning måste vara försedd med pass eller

annan legitimation och uppehållstillstånd, och dessa måste med vissa mellanrum förnyas. Härigenom får han då och då en erinran om att han ej är svensk, vilket kan antagas verka som ett incitament att taga reda på hur han skall kunna bli det. Även många andra omständigheter, t. ex. att utlänningar i regel måste ha arbetstillstånd och i fråga om vissa sociala förmåner intaga en sämre ställning än landets egna medborgare, bidra numera till att klargöra för vederbörande att han är utlänning. På 1890-talet kunde det däremot mycket väl tänkas, att en inom landet född utlänning växte in i samhället utan att någonsin konfronteras med det faktum, att han fortfarande var utlänning.

En annan invändning som möjligen kan riktas mot den positiva linjen är, att denna kan leda till att utländska familjer under generationer skulle kunna bibehålla sitt utländska medborgarskap, något som man i den gällande lagstiftningen ansett sig böra hindra genom ett särskilt stadgande. Denna bestämmelse, vilken har sitt ursprung i 1890 års skandinaviska kommittéförslag, är enligt de delegerades mening i hög grad präglad av en svunnen tids förhållanden. Till följd av den numera tillämpade kontrollen över utlänningar och den oförmånliga ställning, som utlänningar intaga även i åtskilliga andra hänseenden, önska utlänningar i våra dagar i regel förvärva vistelselandets medborgarskap så snart som möjligt. Vill undantagsvis någon som tillhör den andra i landet födda generationen bevara sitt utländska medborgarskap trots de nackdelar och risker detta medför, bör knappast lagen lägga hinder i vägen därför. Från kontrollsynpunkt är det för övrigt snarast en fördel att personer av utländsk härstamning, vilka känna sig starkare knutna till sin faders land än till födelselandet, öppet framträda som utlänningar.

Då enligt de delegerades uppfattning övervägande skäl tala för övergång till ett system med positiv förklaring, förslås att för förvärv av medborgarskap enligt 3 § skall fordras att vederbörande i viss ordning anmäler sin önskan att bli inländsk medborgare.

Att åldersgränsen i de gällande lagarna satts till 22 resp. 19 år beror på att den i paragrafen medgivna rätten till avsägelse av medborgarskap icke ansetts böra få utövas, förrän vederbörande blivit myndig; i Norge och Sverige är myndighetsåldern 21 år, medan i Danmark myndighet i personligt hänseende inträder vid 18 år. De delegerade ha den uppfattningen att det skulle vara en fördel, om åldersgränsen för framtiden bestämdes på samma sätt i alla tre länderna, antingen så att Danmark inför 21-årsåldern eller så att åldersgränsen i de norska och svenska lagarna nedsattes till 18 år. Detta synes vara så mycket mera motiverat, som den föreslagna regeln i 11 § A gör det särskilt onaturligt att ha olika åldersgränser. Det skulle säkert förefalla orimligt, om ett i Sverige fött och senare till Danmark flyttat barn kunde bli dansk medborgare vid 18—19-årsåldern, medan det barn, som stannat i Sverige, bleve svensk medborgare först efter att ha uppnått 21 års ålder.

Till förmån för en sänkning av den nu gällande norsk-svenska ålders-

gränsen talar, att den stundom medför vissa nackdelar för den enskilde, främst i värnplikthänseende, i det att han icke får börja sin värnplikts-tjänstgöring förrän flera år senare än normalt, något som kan vara olägligt särskilt för den som hunnit bilda familj eller står i begrepp att efter avslutad utbildning inträda i förvärvslivet. Till stöd för en sänkning kan vidare åberopas att medborgarskapsförvärvet i en del, visserligen ej särskilt många fall kan ha betydelse för vederbörandes möjligheter till yrkesval och utbildning, t. ex. för att kunna bli yrkesmilitär eller få vissa stipendier. Det kan möjligen synas något tveksamt, huruvida 18-åringar i allmänhet kunna anses mogna att taga ställning till en så viktig fråga som medborgarskapet. Emellertid har vederbörande i allmänhet redan dessförinnan genom val av utbildning eller eljest bestämt sig för om han skall stanna i landet eller ej. Att myndighetsåldern enligt norsk och svensk rätt är 21 år, synes ej heller utgöra något hinder för en sänkning av åldersgränsen.

Enligt åtskilliga länders lagstiftning medför emellertid, såsom förut nämnts, förvärv av utländskt medborgarskap, som sker före 21 års ålder, icke förlust av det ursprungliga medborgarskapet. I dessa fall skulle därför dubbelt medborgarskap uppkomma, om anmälan enligt 3 § finge göras före uppnåendet av denna ålder. De delegerade anse det vara av stor betydelse, att antalet tillfällen, då dubbelt medborgarskap inträder, begränsas så mycket som möjligt och ha den uppfattningen att detta förhållande bör tilläggas så stor vikt, att de förut anförda argumenten för en sänkning av åldersgränsen i erforderlig utsträckning böra få vika. I överensstämmelse härmed föreslås, att åldersgränsen principiellt sättes vid 21 år.

Vid de tillfällen, då personen är statslös, synes det emellertid icke vara någon anledning att avvakta, att han uppnår 21 års ålder. Detsamma bör gälla i sådana fall, då personen antingen utan vidare mister sitt tidigare medborgarskap genom att förvärva svenskt medborgarskap, även om detta sker före 21 år, eller där han i överensstämmelse med sitt hemlands lagstiftning har erhållit erforderlig tillåtelse till medborgarskapsändringen, lösning e. d. I följd härav föreslås att den generella regeln suppleras med en särregel för sådana tillfällen.

I vissa länder, t. ex. Sovjetunionen och Storbritannien, förloras icke medborgarskap genom förvärv av utländskt medborgarskap ens om förvärvet sker efter uppnåendet av myndighetsåldern. Enligt de delegerades mening bör denna kategori icke på grund härav undantagas från 3 §. Å andra sidan synes anmälan i dessa fall icke böra få göras förrän efter fyllda 21 år. Hän-synen till olägenheterna av dubbelt medborgarskap torde här böra få vika för grundsatsen att varje land självt bestämmer, vilka personer det vill räkna som sina medborgare (jfr artikel 1 i 1930 års Haagkonvention). Det synes ej heller rimligt att tillägga en främmande stat möjlighet att hindra en i Sverige född och uppvuxen person att bli svensk medborgare, när detta sker under omständigheter, som icke med någon större rätt kunna kritiseras, däribland den omständigheten, att personens val träffats efter uppnåen-

det av den ålder, som i de allra flesta länder anses som avgörande för erhållande av personlig myndighet.

Den föreslagna ordningen förefaller de delegerade att vara ändamålsenlig även ur administrativ synpunkt. Avger en person efter fyllda 21 år en förklaring att han vill bli svensk medborgare, kan vederbörande myndighet utan vidare mottaga förklaringen och behöver icke inlåta sig på en måhända vansklign undersökning av i vilket land personen har medborgarskap och om detta medborgarskap förloras genom förvärvet av svenskt medborgarskap. Önskar däremot en person i åldern mellan 18 och 21 år avge en dylik förklaring, bör det normalt åvila honom själv att styrka att han är berättigad därtill. Det förutsättes dock, att myndigheterna i den utsträckning så är möjligt hållas underrättade om, vilka länders medborgare som kunna avge förklaring redan före fyllda 21 år, så att den som är medborgare i ett sådant land kan nöja sig med att styrka detta och icke därjämte behöver förebbringa bevis för att han skulle mista sitt hittillsvarande medborgarskap genom att bli svensk medborgare.

För att hindra otillbörlig spekulation synes det riktigt att bestämma även en åldersgräns uppåt. Det förefaller de delegerade orimligt, om en person, som kunde ha förvärvat svenskt medborgarskap i 18—22-årsåldern, men som icke velat begagna denna möjlighet, skulle ha tillfälle att kanske många år senare genom en ensidig handling ändra medborgarskap. Det föreslås därför att en gräns sättes vid fyllda 22 år. Försittes denna frist, måste vederbörande liksom andra utläningar ansöka om naturalisation, därest han sedermera önskar erhålla sitt födelselands medborgarskap.

Såvitt angår norsk och svensk rätt kommer en regel, enligt vilken förklaring under vissa villkor kan avges redan mellan 18 och 21 år, att medföra att förklaringar komma att avges av personer, som enligt de allmänna myndighetsreglerna anses som omyndiga. Det synes icke vara nödvändigt att kräva förmyndarens samtycke till en sådan förklaring. Såsom tidigare berörts torde förevarande paragraf oftast tillämpas å personer, vilkas föräldrar icke velat bli naturaliserade. Det förefaller ej rimligt att ge dessa utländska föräldrar rätt att hindra barnet — låt vara endast tillfälligt — att bli medborgare i dess födelseland. Då dansk rätt låter 18-årsåldern vara avgörande för vinnande av personlig myndighet, är detta förhållande utan betydelse för Danmarks vidkommande. Det är icke i strid med det nu sagda, att vid de tillfällen, då enligt förslagen befrielse från det utländska medborgarskapet fordras för att anmälan skall få göras före 21 års ålder, förmyndaren kommer att få inflytande på barnets medborgarskap, om enligt den utländska lagen ansökan om befrielse måste biträdas av förmyndaren.

De gällande lagarnas 2 § äger ej tillämpning å gift kvinna. Som en följd av att de delegerades förslag genomgående ansetts böra grundas på principen om likställighet mellan man och kvinna saknar detta undantag motsvarighet i förslagen.

Anmälan föreslås skola göras hos samma myndigheter, som enligt den gällande lagstiftningen ha att mottaga avsägelser enligt 2 §, d. v. s. i

Danmark överøvrigheden (i Köpenhamn magistraten), i Norge fylkesmannen och i Sverige länsstyrelsen. För att underlätta behandlingen av dessa ärenden synes vederbörande departement fortlöpande böra underrätta myndigheterna om i vilka länder sådan lagstiftning gäller, att enligt förslaget anmälan kan göras före 21 år utan att befrielsebeslut företes.

Såsom framgår av 11 § föreslå de delegerade att vid tillämpningen av 3 § födsel i annat nordiskt land och vistelse i sådant land intill tolv års ålder under vissa förutsättningar skall kunna likställas med födsel och vistelse i Sverige.

Som ett nytt stycke i 3 § har i förslagen upptagits ett stadgande att då riket är i krig medborgare i fientlig stat icke kan förvärva medborgarskap enligt 3 §. Bestämmelserna om förvärv av medborgarskap genom födsel och vistelse i landet äro givna med normala förhållanden för ögonen. Under andra världskriget visade det sig i Danmark och Norge, att de icke passade under krig. De ledde nämligen till det högst otillfredsställande resultatet, att en del medborgare i fientlig stat under pågående krig automatiskt fingo danskt resp. norskt medborgarskap. För att råda bot på denna lucka lagstiftningen utfärdades efter krigets slut särskilda lagbestämmelser, vilka gåvos verkan från den 9 april 1940. Detta skedde i Norge genom en provisorisk anordning av den 17 augusti 1945 om tilllegg til statsborgerlovgivningen, vilken förordning sedermera ersatts av lagen den 13 december 1946, nr 1, om tilllegg til statsborgerlovi. I Danmark meddelades liknande bestämmelser i 1 § i lagen nr 379 den 12 juli 1946 om ändring i 1925 års medborgarskapslag, vilken förstnämnda lag erhöll förlängd giltighetstid genom lagen nr 528 den 22 december 1947 och sedermera avlöstes av en den 22 december 1948, nr 518, utfärdad lag om tillägg till 1925 års lag. Under det att de danska bestämmelserna endast togo sikte på andra världskriget, är 1946 års norska lag av permanent karaktär. Enligt den norska lagstiftningen suspenderas 2 § beträffande medborgare i fientlig stat under tiden från krigsutbrottet till den dag Konungen bestämmer; dock kan i individuella fall undantag härifrån medges av Konungen eller den han förordnar. Genom kunglig resolution den 17 december 1948 har bestämts att denna suspension skulle upphöra från och med den 1 januari 1949. Den danska lagstiftningen innebar att tyskar och vissa med dem jämställda grupper, som fyllde 19 år mellan den 9 april 1940 och den 31 december 1948, icke kunde förvärva danskt medborgarskap enligt 2 §, såframt icke lagstiftningsmakten annorlunda bestämde i det särskilda fallet.

Erfarenheterna under det senaste kriget ha enligt de delegerades mening visat önskvärdheten av att man vid utformandet av bestämmelserna i 3 § tar hänsyn till förhållandena under krig. Även om landet skulle bli ockuperat och särbestämmelserna möjligen icke kunna tillämpas i praktiken, kan existensen av sådana bestämmelser ha betydelse. Det synes vara tillräckligt att föreskriva, att bestämmelserna i 3 § under krig sättas ur kraft beträffande medborgare i fientlig stat.

Denna paragraf handlar liksom 4 § i de gällande norska och svenska lagarna om återvinning av medborgarskap. Såväl de gällande som de föreslagna bestämmelserna innebära, att förutvarande inländska medborgare i viss utsträckning få möjlighet att återfå sitt inländska medborgarskap under enklare former än som gälla för naturalisation och utan att behöva underkasta sig sådan prövning, som förekommer vid naturalisation.

Enligt de gällande *norska* och *svenska* bestämmelserna föreligger icke någon allmän möjlighet till återvinning av medborgarskap för förutvarande norska och svenska medborgare, utan bestämmelserna omfatta — bortsett från ett mindre betydelsefullt undantag i den svenska lagen — endast sådana förutvarande medborgare, som blivit statslösa. Vidare äga reglerna tillämpning allenast å personer, som förvärvat sitt inländska medborgarskap på grund av födsel. Återförvärvet av medborgarskap sker automatiskt genom att vederbörande tar hemvist i riket eller, i fall då det utländska medborgarskapet förloras först efter hemvisttagandet, genom förlusten av detta medborgarskap. Enligt förarbetena taga dessa stadganden främst sikte på två fall, nämligen 1) svenskar, som utvandrat till Förenta staterna och där blivit naturaliserade, men som vänt tillbaka till Sverige och tagit hemvist där samt 2) personer, som enligt 9 § på grund av utomlandsvistelse förlorat sitt svenska medborgarskap vid fyllda 22 år, men därefter slagit sig ned i Sverige för att där skapa sig en verksamhet. I detta sammanhang må erinras om två överenskommelser som Sverige och Norge ingått med Förenta staterna och Argentina den 26 maj 1869 resp. den 17 juli 1885. Enligt båda dessa överenskommelser skall en förutvarande svensk eller norsk medborgare, som upptagits till medborgare i nämnda stater, anses ha avstått från sitt nya medborgarskap, då han återflyttat till Sverige resp. Norge utan avsikt att återvända; avsikt att icke återvända presumeras föreligga, när den återflyttande haft hemvist två år i sitt gamla hemland. Danmark har en motsvarande överenskommelse av den 20 juli 1872 med Förenta staterna. Varken den *danska* lagen av år 1898 eller 1925 års lag innehåller emellertid några regler om återvinning av medborgarskap.

De gällande återvinningsbestämmelserna ha i praktiken icke alltid visat sig vara lättillämpliga. Sålunda har den omständigheten att förvärvet inträder automatiskt ej sällan medfört oklarhet beträffande vederbörandes medborgarrättsliga ställning.

Mot återvinningsreglerna kan vidare invändas, att det i de fall som bestämmelserna omfatta icke alltid kan anses motiverat att den som en gång varit svensk medborgare automatiskt skall återfå medborgarskapet, så snart han flyttar till Sverige. Personen i fråga kanske är född i utlandet och har bott där i många år. Det är tänkbart, att han står fullkomligt främmande för svenska förhållanden, måhända kan han ej ens tala svenska. Det synes vara ett rimligt krav att vederbörande i sådana fall först lever sig in i lan-

dets förhållanden, åtminstone i någon mån, innan han blir svensk medborgare igen. Härtill kommer, att vederbörandes föregående i mera sällsynta undantagsfall kan ha varit sådant, att det kan vara önskvärt att utestänga honom från att förvärva medborgarskap.

Till stöd för att bibehålla återvinningsreglerna kan i första hand åberopas, att ett slopande av desamma skulle kunna medföra statslöshet för hemvändande landsmän, som fått medborgarskap i Förenta staterna. Även om den förut nämnda överenskommelsen med Förenta staterna skulle uppsägas, förloras nämligen enligt den gällande amerikanska medborgarskapslagen i regel det amerikanska medborgarskapet efter tre års vistelse i det gamla hemlandet. De *norska* delegerade anse det för sin del vara uteslutet att föreslå, att återvinningsreglerna för Norges del helt skulle falla bort. I norsk rätt ha regler om förvärv av medborgarskap genom bosättning i landet funnits redan före 1888 års lag. De gällande reglerna äro väl kända bland norskamerikanerna, och dessas återförvärv av norskt medborgarskap sker i allmänhet enligt 4 §. De norska delegerade anse det troligt, att norskamerikanerna, vilka ofta känna sig starkt knutna till sitt gamla hemland, skulle finna det stötande, om de på samma sätt som utlänningar, vilka aldrig varit norska medborgare, skulle behöva ansöka om naturalisation för att få norskt medborgarskap, i synnerhet om man samtidigt genomförde den i 11 § B i förslaget intagna regeln, enligt vilken danskar, finnar, islänningar och svenskar skulle kunna bli norska medborgare utan naturalisationsprövning. Härtill kommer att ett upphävande av återvinningsreglerna i betydande utsträckning skulle öka arbetsbördan för de myndigheter, som handlägga naturalisationsärenden. Enär naturalisationsansökningar från den kategori det här gäller så gott som alltid skulle komma att bifallas, synes det onödigt att belasta myndigheterna med detta arbete.

Då de *danska* och *svenska* delegerade för sin del icke ansett sig kunna godtaga en återvinningsregel i samma form som 4 § i de gällande norska och svenska lagarna, ha de delegerade sökt finna en regel, som å ena sidan skulle kunna tillgodose det norska önskemålet om att behålla återvinningsinstitutet och å andra sidan i väsentlig grad minska de betänkligheter, som gjort sig gällande på dansk och svensk sida.

Enligt det förslag de delegerade enats om har återvinningsregeln begränsats till att omfatta personer, som förvärvat sitt inländska medborgarskap genom födsel och haft sitt hemvist i landet från födelsen till 18 års ålder. Personer som, trots att de tidigare haft svenskt medborgarskap, saknat verklig anknytning till Sverige skulle härigenom avskäras från den speciella återvinningsmöjligheten.

Vidare föreslås, att återvinning skall kunna ske först då vederbörande på nytt har haft hemvist i Sverige i två år. Härigenom vinnes dels att vederbörande icke förvärvar medborgarskap, förrän han haft tillfälle att åter bli förtrogen med landets förhållanden, och dels att myndigheterna få möjlighet att genom utvisning eller förpassning ur landet hindra icke önskvärda personer från att återvinna medborgarskap. De delegerade förutsätta emel-

lertid att sistnämnda möjlighet kommer att begagnas endast i sällsynta undantagsfall.

Det förhållandet att återvinning enligt de gällande norska och svenska lagarna inträder automatiskt har såsom redan nämnts medfört vissa olägenheter. Härtill kommer att det, fastän regeln endast omfattar statslösa, icke alltid är givet att vederbörande verkligen önskar bli svensk medborgare. De delegerade föreslå därför, att medborgarskap återvinnes först genom att personen i fråga skriftligen anmäler sin önskan därom till länsstyrelsen resp. i Danmark överøvrigheden (i Köpenhamn magistraten) och i Norge fylkesmannen.

Då enligt förslaget rätt till återvinning endast tillkommer personer, som haft en starkare anknytning till landet, samt återvinning icke sker utan att vederbörande anmäler sin önskan därom, anse de delegerade tillräcklig anledning saknas att behålla den nuvarande begränsningen av återvinningsmöjligheten till statslösa. För att hindra att dubbelt medborgarskap uppkommer föreslås emellertid, att den som är medborgare i annat land kan återvinna svenskt medborgarskap enligt 4 § i förslaget endast om han styrker att han skulle förlora sitt utländska medborgarskap genom att bli svensk medborgare. Enligt lagstiftningen i åtskilliga länder kommer ett sådant frivilligt förvärv av svenskt medborgarskap att utan vidare medföra förlust av det tidigare medborgarskapet. I andra fall kommer återvinning icke att kunna ske, med mindre vederbörande blir befriad från sitt utländska medborgarskap.

I 11 § i förslaget ha upptagits dels ett stadgande, som avser att möjliggöra att i förhållandet de nordiska länderna emellan tillämpa återvinning av medborgarskap i större utsträckning än enligt 4 §, och dels en bestämmelse, enligt vilken hemvist i annat nordiskt land intill tolv års ålder skall kunna likställas med hemvist i Sverige vid tillämpningen av 4 §.

5 §.

Denna paragraf innehåller regler om i vilken utsträckning förvärv av medborgarskap enligt 3 och 4 §§ inverkar på barnens medborgarrättsliga ställning. I de gällande lagarna återfinnas bestämmelser i detta ämne i 2 § andra stycket i den danska lagen¹ samt 6 § första och andra styckena och 7 § i de norska och svenska lagarna. De nuvarande reglerna om gift kvinnas förvärv av medborgarskap såsom biperson till mannen ha utgått.

Med hänsyn till att återvinningsinstitutet föreslagits skola införas även i Danmark har det ansetts påkallat att, såsom skett i de gällande norska och svenska lagarna, jämväl i det danska förslaget upptaga mera detaljerade regler om barns förvärv av medborgarskap såsom bipersoner.

De bestämmelser, som föreslås av de delegerade, överensstämman i stort sett med de nuvarande norska och svenska. Emellertid har den begräns-

¹ Det må i detta sammanhang erinras om att den nuvarande danska lagen saknar motsvarighet till 4 § i de gällande norska och svenska lagarna.

ningen skett, att huvudpersons förvärv av medborgarskap får verkan endast beträffande sådana barn, som vid tiden för huvudpersonens förvärv ha hemvist i landet. Den nuvarande bestämmelsen, enligt vilken barn under vissa förutsättningar kunna få medborgarskap genom senare hemvisttagande, har sålunda utgått. Det har nämligen ansetts lämpligare att i dessa relativt sällsynta fall i stället tillämpa naturalisationsvägen, helst som den gällande regeln medfört vissa administrativa olägenheter. Vidare har i det svenska förslaget den ålder, vid vilken barn upphöra att behandlas som bipersoner, i överensstämmelse med vad som redan gäller enligt dansk och norsk rätt bestämts till 18 år i stället för 21 år. Slutligen ha vissa redaktionella jämkningar skett.

Stadgandet i 6 § tredje stycket i de gällande norska och svenska lagarna har sin motsvarighet i 6 § sista stycket i de norska och svenska förslagen.

Bestämmelserna i den föreslagna 5 § ha betydelse icke blott vid förvärv enligt 3 och 4 §§ utan även vid vissa andra förvärv av medborgarskap. I 11 § B och C i alla tre förslagen och i 6 § i det danska förslaget hänvisas nämligen till reglerna i 5 §.

6 §.

I denna paragraf, som motsvarar 4 § i den nuvarande danska lagen samt 5 § och 6 § tredje stycket i de norska och svenska lagarna, behandlas förvärv av medborgarskap genom naturalisation.

Det *danska* förslaget saknar liksom den gällande danska lagen bestämmelser om villkoren för naturalisation. Första stycket i den föreslagna 6 § innehåller i likhet med motsvarande bestämmelse i den gällande lagen allenast en hänvisning till grundlagen, som stadgar (§ 50) att naturalisation sker genom lag.

De gällande *norska* och *svenska* lagarna innehålla däremot i 5 § närmare föreskrifter om villkoren för naturalisation. Sålunda fordras, att sökanden 1) fyllt 21 år, 2) sedan fem år har hemvist (norska lagen: fast bolig) i riket, 3) gjort sig känd för (norska lagen: ført en) hederlig vandel och 4) har möjlighet att försörja sig och sin familj. Den norska lagen öppnar möjlighet till dispens beträffande samtliga dessa villkor; i den svenska lagen är dispensbefogenheten mera begränsad.

Vad angår villkoret under punkt 1) föreslå de delegerade, att åldersgränsen sänkes till 18 år. Enligt förslagen upphöra barn vid uppnåendet av denna ålder att i fråga om förvärv av medborgarskap behandlas som bipersoner till föräldrarna. Det synes då vara rimligt, att de från samma tidpunkt få möjlighet att självständigt förvärva medborgarskap. I Norge har det varit fast praxis att icke naturalisera personer som fyllt 60 år. De norska delegerade ha övervägt, huruvida man till vägledning för allmänheten borde ange denna maximigräns i lagen, men ha stannat för att detta icke bör ske. Svensk praxis är på denna punkt åtskilligt mera liberal och någon maximialder för naturalisation bör ej heller enligt de svenska delegerades mening fixeras i lagen.

Beträffande det i punkt 2) upptagna kravet på viss tids hemvist i landet framhölls i förarbetena till de gällande lagarna, att femårsperioden vore att betrakta som en minimitid, vilken i regel borde gälla allenast till förmån för personer tillhörande närbesläktade nationer, främst de övriga skandinaviska länderna och, vad Sverige anginge, den svensktalande befolkningen i Finland, under det att längre tid borde fordras för personer, som tillhörde mera fjärrstående folk.

I praxis har också denna grundsats vunnit tillämpning. I *Norge* ha sålunda danskar, islänningar och svenskar naturaliserats efter fem å sex års hemvist i landet, medan för andra utlänningar krävts mellan sju och tolv år, allt eftersom de stått Norge närmare eller avlägsnare med hänsyn till språk, samhällsförhållanden m. m. I *Sverige* ha i princip endast danskar, islänningar, norrmän, finlandssvenskar och estlandssvenskar naturaliserats efter fem års hemvist. För övriga utlänningar fordrades intill krigsutbrottet 1939 i regel minst sju år, men därefter höjdes tiden till minst tio år. Efter krigets slut har en sänkning skett i två etapper, så att tiden för närvarande utgör åtta år. I ett svar på en fråga vid 1949 års vårriksdag upplyste vederbörande statsråd, att avsikten vore att efter någon tid återgå till förkrigspraxis med krav på minst sju års hemvist.¹ Även efter *dansk* naturalisationspraxis, som är avsevärt strängare än den norska och svenska, intaga skandinaver en gynnad ställning. Sålunda tillämpas för norrmän och svenskar i normala fall en minimitid av tio år, medan man beträffande andra utlänningar i regel kräver minst femton års vistelse i landet.

I det förut omnämnda svaret i den svenska riksdagen uttalades, att avgörande för frågan om minimitiden för naturalisation självfallet borde vara, hur lång tid som regelmässigt kunde beräknas åtgå, innan en utlänning vuxit in i samhälls- och kulturlivet. Det torde därför, framhölls det vidare, finnas fog för den meningen, att en ganska stor skillnad borde upprätthållas mellan å ena sidan de med svenskarna närmast besläktade nationaliteterna och å andra sidan övriga europeiska och utomeuropeiska folk. De delegerade dela denna uppfattning. Den för Norden gemensamma kulturella och språkliga grundvalen och likheten i fråga om samhällsförhållanden medföra nämligen, att de nordiska ländernas medborgare i regel växa in i ett annat nordiskt lands förhållanden betydligt snabbare än utlänningar från andra länder. De norska och svenska delegerade föreslå därför, att i lagen införes en särskild regel angående naturalisation av medborgare i de nordiska länderna, enligt vilken det skulle bli möjligt att naturalisera sådana personer efter kortare tids hemvist i landet än fem år. En förutsättning för naturalisation efter mindre tid än fem år bör givetvis vara att ingen tvekan kan råda om vederbörandes lämplighet. Beträffande finska medborgare av finskspråkigt ursprung bör därjämte krävas, att sökanden behärskar det nya landets språk. De danska delegerade anse sig icke böra framställa något direkt förslag angående minimitiden för naturalisation, men vilja uttala sin förhoppning om att en väsentlig sänkning av den mini-

¹ Se andra kammarens protokoll nr 10/1949 s. 14.

mitid, som nu tillämpas för medborgare i de andra nordiska länderna, kommer till stånd.

Inför man en särregel för de nordiska ländernas medborgare, synes i lagen böra anges, att i övriga fall kräves sju års hemvist i landet. Under årtienden har den normala minimitiden för andra än de nordiska ländernas medborgare icke understigit sju år, och någon sänkning av denna tid bör enligt de delegerades mening icke ske. Genom att i lagen säga ut, att sju år fordras, skulle man åtminstone i viss utsträckning kunna förebygga att — såsom nu ej sällan sker — ansökningar på grund av obekantskap med praxis inges redan efter fem år, vilket förorsakar såväl den enskilde som myndigheterna onödigt besvär. Den särskilda bestämmelsen för de nordiska ländernas medborgare synes böra få den formen, att naturalisationsmyndigheten tillerkännes befogenhet att för denna kategori göra avsteg från villkoret om sju års hemvist.

De under punkterna 3) och 4) i de gällande lagarna angivna villkoren för naturalisation, hedrande vandel resp. försörjningsförmåga, ha oförändrade upptagits i förslagen.

Såsom berörts i samband med behandlingen av den gifta kvinnans medborgarrättsliga ställning föreslå de delegerade, att bland de skäl, som kunna föranleda eftergift från naturalisationsvillkor, särskilt nämnes den omständigheten att sökanden är gift med inländsk medborgare. Detta tillägg är visserligen föranlett av förslaget att utländsk kvinna icke längre skall förvärva medborgarskap genom giftermål med inländsk man, men bestämmelsen har ansetts böra omfatta även utländsk man som gifter sig med inländsk kvinna. Enligt de delegerades mening får emellertid principen om könens likställighet icke drivas så långt, att naturalisationspraxis i dessa fall måste vara densamma beträffande män och kvinnor. De faktiska förhållandena i det nuvarande samhället synas tala för att man upprätthåller strängare praxis för männen än för de gifta kvinnorna.

Det svenska förslaget innebär vidare den ändringen i förhållande till gällande lag, att möjligheten till eftergift, i överensstämmelse med vad som redan gäller i Norge, utsträckts att omfatta alla naturalisationsvillkoren. Enligt den ursprungliga lydelsen av den svenska lagen avsåg dispensbefogenheten endast villkoren under punkterna 1) och 2), d. v. s. kraven på viss ålder och viss tids hemvist i riket. Genom en år 1944 vidtagen lagändring infördes möjlighet till eftergift från det i punkt 4) uppställda kravet på försörjningsförmåga, dock endast i sådana fall då sökanden tidigare varit svensk medborgare. Till motivering av denna begränsning anförde föredragande departementschefen (prop. nr 94/1944 s. 19) att det visserligen medgaves att även i andra fall starka skäl kunde tala för eftergift i detta hänseende — såsom då sökanden bott i landet mycket lång tid, kanske nästan hela sitt liv, och först då den egna försörjningsförmågan tröte sökte svenskt medborgarskap — men att skälen för dispensmöjlighet icke hade samma tyngd när det gällde personer som icke tidigare varit svenska medborgare. Försiktigheten syntes därför böra bjuda att för det dåvarande begränsa dispensmöjligheten till förutvarande svenska medborgare.

Enligt de delegerades mening kräver dock billigheten att möjlighet till dispens från försörjningsvillkoret införes även beträffande sökande, som icke tidigare varit svenska medborgare. De delegerade tänka härvid främst på de nyss berörda fall, då sökanden bott mycket länge i landet. Denna möjlighet bör emellertid närmast betraktas som en säkerhetsventil för undvikande av uppenbart obilliga resultat och begagnas synnerligen restriktivt. Mera tveksamt synes det vara, huruvida villkoret hedrande vandel bör göras dispensabelt. Att de delegerade likväl stannat för att föreslå detta, beror främst på att den nuvarande regeln om utländsk kvinnas förvärv av medborgarskap genom giftermål med svensk man slopats i förslaget. Enligt den i praxis tillämpade tolkningen av detta naturalisationsvillkor anses visserligen Kungl. Maj:t ha befogenhet att bortse från förhållanden, som ligga långt tillbaka i tiden, men då det gäller naturalisation av svensk mans utländska hustru synes ej heller en anmärkning mot hennes vandel, som hänför sig till en mera närliggande tidpunkt, i och för sig böra hindra naturalisation, såframt den icke är av mera allvarlig art.

Vad angår förutsättningarna för att eftergift från naturalisationsvillkor skall få ske har i förslagen icke gjorts någon annan ändring än att — såsom redan nämnts — det förhållandet att sökanden är gift med inländsk medborgare tillagts. Enligt bägge förslagen skall sålunda eftergift liksom hittills kunna ske, när sökanden tidigare varit medborgare i landet, varjämte möjlighet till eftergift bibehållits enligt det norska förslaget, då det »foreligger andre særlige grunner», och enligt det svenska förslaget, då sökandens upptagande till svensk medborgare finnes medföra »gagn för riket» eller eljest »med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl» föreligga därtill. Som exempel på fall då enligt den nya lagen avsteg från kravet på viss ålder eller viss tids hemvist bör kunna ifrågakomma må anföras, att naturalisation sökes för ett i Sverige bosatt barn i äktenskap mellan utländsk man och svensk kvinna, som har barnet under sin vårdnad.

De *norska* och *svenska* förslagen innehålla liksom de gällande lagarna ett stadgande, som har till syfte att i möjligaste mån förebygga att naturalisation leder till dubbelt medborgarskap. Stadgandet avser sådana fall då den utländska lagen å ena sidan ej erkänner naturalisation såsom förlustgrund, men å andra sidan känner institutet befrielse från medborgarskap. Enligt gällande rätt skall, för den händelse sökanden ej redan företett beslut om befrielse från det utländska medborgarskapet, naturalisationsbeslutet göras beroende av det villkoret, att sökanden inom viss tid styrker att han erhållit sådan befrielse. Uppfyller sökanden icke detta villkor, ge lagarna möjlighet till dispens från kravet, om »synnerliga skäl» (norska lagen: »særlige grunner») föreligga därtill. Erfarenheten motiverar enligt de delegerades mening att dessa stadganden något uppmjukas. Sålunda har det visat sig, att vissa länder i allmänhet icke bevilja befrielse från medborgarskap eller i varje fall icke för värnpliktiga. Det synes vara tillräckligt att kräva att sökanden gjort vad som skäligen kan begäras för att uppnå befrielse från sitt utländska medborgarskap. Har

han ansökt om befrielse och fått avslag eller icke erhållit svar inom rimlig tid, bör sålunda den omständigheten att dubbelt medborgarskap uppkommer icke hindra naturalisation. När det gäller politiska flyktingar synes man böra mildra kraven ytterligare. Det måste nämligen anses oskäligt att fordra att dessa skola träda i förbindelse med representanter för den nuvarande regimen i hemlandet och begära befrielse från medborgarskapet. Avfattningen av de gällande bestämmelserna visar, att man tänkt sig att naturalisationsbeslutet i alla fall då lösningsbeslut ej redan företetts skall göras beroende av att sådant beslut erhålles. Där man vet att en viss stat regelmässigt brukar avslå ansökningar om befrielse, medför denna ordning en onödig omgång. Det synes därför rimligt att öppna möjlighet till att redan från början avstå från att kräva lösning från det utländska medborgarskapet. Detta överensstämmer med dansk praxis. Såväl enligt det norska som det svenska förslaget är det medgivet både att underlåta att uppställa villkor om befrielse från det tidigare medborgarskapet och att sedermera avstå från ett sådant villkor.

I överensstämmelse med de delegerades principiella inställning till frågan om den gifta kvinnans medborgarskap har i alla tre förslagen skett den ändringen i förhållande till gällande rätt, att gift kvinna alltid måste naturaliseras självständigt.

Beträffande naturalisationens inverkan på den medborgarrättsliga ställningen för den naturaliserades barn skola enligt det *danska* förslaget samma regler tillämpas som enligt 5 § i förslaget komma till användning vid förvärv av danskt medborgarskap jämlikt 3 eller 4 § i förslaget; dock kan, liksom enligt motsvarande stadgande i gällande lag, i det särskilda fallet undantag härifrån göras i själva naturalisationslagen. De *norska* och *svenska* förslagen ha däremot bibehållit den nuvarande principen att naturalisationsmyndigheten i det särskilda fallet uttryckligen skall bestämma, huruvida naturalisationen skall utsträckas även till den naturaliserades barn. I det *svenska* förslaget har den åldersgräns, vid vilken barn upphöra att behandlas som bipersoner, sänkts från 21 till 18 år, varigenom på denna punkt överensstämmelse uppnåtts mellan de tre förslagen. Både i det norska och det svenska förslaget innehåller bestämmelsen endast, att den myndighet som beviljar naturalisationen bestämmer, om denna också skall omfatta sökandens ogifta barn under 18 år. Det föreslagna stadgandet, vilket influerats i sista stycket av 6 §, är betydligt enklare än de gällande lagarnas bestämmelser i ämnet i 6 § sista stycket och 7 §, vilka synas vara onödigt komplicerade. Det omfattar såväl män som kvinnor liksom både äktenkapliga och utomäktenskapliga barn. Avgörande för huruvida naturalisation i det särskilda fallet skall omfatta även sökandens barn bör vara deras faktiska samhörighet med sökanden. I enlighet härmed torde i allmänhet barn utom äktenskap böra följa fadern endast då denne har den faktiska vårdnaden om barnet samt äktenkapliga barn i sådana fall som avses i 5 § andra stycket i förslaget böra följa modern i stället för fadern.

Det *norska* förslaget uppställer liksom gällande lag det villkoret för att

naturalisation skall medföra definitivt förvärv av medborgarskap, att sökanden inom viss tid avlägger trohetslöfte. Den i tredje stycket upptagna bestämmelsen härom återger med vissa obetydliga ändringar innehållet i 5 § tredje och femte styckena i den gällande norska lagen.

Enligt gällande rätt i Danmark och Sverige kräves icke avläggande av trohetslöfte vid naturalisation, och de *danska* och *svenska* delegerade anse för sin del tillräckliga skäl ej föreligga att införa ett sådant villkor. I Sverige har man tidigare haft en motsvarighet till trohetslöfte, nämligen tro- och huldhetsed, men detta institut avskaffades genom 1924 års lag.

7 §.

Denna paragraf, som motsvarar 5 § i den gällande danska lagen och 8 § i de norska och svenska lagarna, innehåller **h u v u d b e s t ä m m e l s e r n a** angående förlust av medborgarskap.

I de gällande lagarna stadgas som huvudregel, att inländskt medborgarskap förloras av den som blir medborgare i annat land; denna regel omfattar icke sådana fall då utländskt medborgarskap förvärvas genom födsel (jfr ordet »blir»). Har vederbörande hemvist i riket, inträder emellertid förlusten av medborgarskapet först när han flyttar ut ur landet, för Sveriges vidkommande endast om han tar hemvist i det land, där han blivit medborgare. I den danska lagen gäller detta undantag blott för personer, som förvärvat sitt danska medborgarskap genom födsel. Den svenska undantagsbestämmelsen avser icke ogift barn under 21 år, som blir utländsk medborgare genom föräldrarnas äktenskap.

Den nuvarande huvudregeln att svenskt medborgarskap förloras av den som blir utländsk medborgare omfattar också kvinnor som — kanske mot sin vilja — bli utländska medborgare genom äktenskap med utlänningar, vilka äro medborgare i sådana länder, där kvinnan i medborgarskapshänseende följer sin man. Såsom framgår av den allmänna motiveringen anse de delegerade, att svensk kvinnas förvärv av utländskt medborgarskap genom giftermål eller genom mannens förvärv av utländskt medborgarskap i princip icke bör medföra förlust av hennes svenska medborgarskap, med mindre det utländska medborgarskapet förvärvats i enlighet med hennes önskan. Denna grundsats bör enligt de delegerades mening tillämpas icke blott på kvinnas förvärv av medborgarskap genom äktenskap utan utsträckas att omfatta alla tillfällen då svensk medborgare förvärvar utländskt medborgarskap. En utländsk stat bör icke kunna beröva en person hans inländska medborgarskap genom att mot hans vilja tilldela honom medborgarskap. I dansk teori och praxis har sedan gammalt hävdats att utländskt medborgarskap, som förvärvas under förhållanden vilka kunna karakteriseras som övergrepp från den utländska staten, icke inverkar på vederbörandes danska medborgarskap. I teorien beskrives denna begränsning sålunda, »at indfødsretten fortabes ved enhver erhvervelse af fremmed statsborgerret, der sker under sådanne forudtsetninger, at den danske infødte har været i stand til at undgå den og har haft rimelig opfordring til at fore-

tage de dertil fornødne skridt».¹ Att svensk rätt för närvarande i betydligt större utsträckning erkänner, att förvärv av utländskt medborgarskap medför förlust av svenskt medborgarskap, framgår exempelvis av att man ansett svenskt medborgarskap förloras genom återvinning av danskt medborgarskap enligt lagen nr 380/1946, oaktat denna lag innebar att danskt medborgarskap förvärvades genom en ensidig åtgärd från den danska statens sida.² Den principiella uppfattningen i Sverige torde vara, att förlust av svenskt medborgarskap inträder, oavsett på vilket sätt det utländska medborgarskapet förvärvas.³ Troligen skulle dock ett tilldelande av utländskt medborgarskap på sätt som kan betecknas såsom ett rent övergrepp underkännas med stöd av grundsatsen om ordre public; i praxis har spørsmålet såvitt är känt aldrig ställts på sin spets. I Norge är uppfattningen densamma som i Sverige.⁴ Förevarande spørsmål torde få väsentligt större betydelse, om man — såsom de delegerade föreslå — på ett undantag när slopar det nuvarande utflyttningsvillkoret. Det synes med hänsyn härtill icke vara lämpligt, att lagen även i fortsättningen lämnar frågan öppen. Att förvärv av utländskt medborgarskap bör respekteras, då personen i fråga gjort ansökan eller anmälan eller eljest uttryckligen samtyckt till förvärvet, där- om torde väl alla vara ense. Likaså synes det i princip vara riktigt, att ett förvärv, som vederbörande icke kunnat undgå, fränkännes inverkan på det inländska medborgarskapet. En tveksam grupp utgöra däremot de fall, då utländskt medborgarskap förvärvas utan någon positiv åtgärd, men vederbörande enligt den utländska lagen har möjlighet att undgå förvärvet genom att avge en särskild viljeförklaring härom. Som exempel på sådana stadganden må nämnas 2 § i de gällande skandinaviska lagarna samt vissa bestämmelser i fransk rätt. Har någon underlåtit att avge en sådan förklaring, är det svårt att utröna, om detta beror på att han verkligen velat bli medborgare i den utländska staten eller därpå att han icke känt till möjligheten att undgå förvärvet. Visserligen kunna regler av berörda slag icke i och för sig anses förkastliga, men enligt de delegerades mening böra de i allt fall icke medföra automatisk förlust av det inländska medborgarskapet. Det kan nämligen antagas att vederbörande ej sällan saknar kännedom om en i utländsk lag stadgad möjlighet att undgå förvärv av medborgarskap. Om man låter förvärv enligt sådana regler medföra förlust av inländskt medborgarskap, kan det därför befaras, att en del personer skulle komma att gå miste om sitt inländska medborgarskap till följd av ett icke önskat förvärv av utländskt medborgarskap. Detta synes vara en allvarigare olägenhet än det förhållandet, att den motsatta ståndpunkten leder till dubbelt medborgarskap. Fallen av dubbelt medborgarskap skulle för övrigt sannolikt bli väsentligt färre än de som nu uppkomma genom utflyttningsvillkoret. Det måste också anses önskvärt att lagen ger en klar gräns mellan de tillfällen då förvärv av utländskt medborgarskap bör medföra förlust av det

¹ Knud Larsen: Indfødsretslovene (København 1948) I s. 168.

² Se Knud Larsen a. a. s. 168 not 26, s. 402 och 405.

³ Se t. ex. Malmar: Förvärv och förlust av svenskt medborgarskap (1936) s. 36—38.

⁴ Jfr Erik Dons: Norsk statsborgerrett (Oslo 1947) s. 183.

svenska medborgarskapet, och de fall, då detta icke bör ske. De delegerade ha därför stannat för den huvudregeln, att endast sådant förvärv av utländskt medborgarskap, vartill uttryckligt samtycke föreligger, skall medföra förlust av inländskt medborgarskap, liksom omvänt den föreslagna nya avfattningen av 3 § garanterar att här i landet bosatta utlänningar icke bli inländska medborgare utan att de givit sitt uttryckliga samtycke därtill.

Undantagsvis synes dock förvärv av utländskt medborgarskap böra medföra förlust av inländskt medborgarskap, även om samtycke till förvärvet icke lämnats. I de delegerades förslag ha upptagits tre stadganden härom. Det första av dessa gäller den som blir utländsk medborgare genom att inträda i allmän tjänst i utländsk stat. Det synes rimligt att det inländska medborgarskapet i sådana fall förloras oberoende av huruvida vederbörande uttryckligen samtyckt till medborgarskapsförvärvet. Av den som söker anställning såsom tjänsteman i utlandet bör man skäligen kunna begära att han gör sig underrättad om vilka konsekvenser detta medför. Det andra undantaget avser ogifta barn under 18 år, som bli utländska medborgare genom att föräldrarna, om de gemensamt ha vårdnaden om barnet, eller den av föräldrarna som ensam har vårdnaden förvärva utländskt medborgarskap. Självfallet förutsättes att föräldrarnas förvärv av utländskt medborgarskap sker under sådana förhållanden, att det också för dem medför förlust av svenskt medborgarskap. Det tredje undantaget angår barn, som bli utländska medborgare genom att föräldrarna ingå äktenskap med varandra. För dessa undantag kunna flera skäl anföras, bl. a. att dubbelt medborgarskap eljest skulle uppkomma i mycket stor omfattning. För övrigt återfinnas liknande förvärvsgrunder i de delegerades förslag till bestämmelser om förvärv av inländskt medborgarskap. Att man för sådana fall då båda föräldrarna ha vårdnaden uppställt det villkoret, att barnets förvärv av det utländska medborgarskapet skett genom att båda föräldrarna blivit utländska medborgare, beror på att man ansett sig böra taga särskild hänsyn till sådana tillfällen då den ena av två äkta makar på egen hand utan den andras samtycke erhåller utländskt medborgarskap genom naturalisation. Denna regel kommer visserligen att medföra dubbelt medborgarskap även i vissa andra fall, men denna omständighet har icke ansetts utgöra något avgörande skäl mot densamma.

Såsom redan nämnts inträder för närvarande förlust av medborgarskap i allmänhet först när vederbörande flyttar ur landet. Detta villkor har särskild betydelse för kvinnor, som gifta sig med utländska män och därigenom bli utländska medborgare. Utformas huvudbestämmelserna om förlust av medborgarskap på sätt de delegerade föreslagit, behövs emellertid utflyttningsregeln icke längre för den gifta kvinnans del och synes det ej heller av andra skäl vara motiverat att ha en sådan regel — bortsett från de tillfällen då barn förvärvar utländskt medborgarskap genom att föräldrarna ingå äktenskap med varandra; jfr nedan. Den som frivilligt blivit utländsk medborgare synes icke kunna ha något berättigat anspråk på att vid

sidan av det utländska medborgarskapet få behålla sitt inländska medborgarskap.

Enligt de gällande danska och norska lagarna behåller en inländsk kvinnas utomäktenskapliga barn, som blir utländsk medborgare genom moderns äktenskap med barnets utländske fader, — liksom modern — sitt genom födseln förvärvade inländska medborgarskap, tills det flyttar ut ur landet. Däremot mister under motsvarande förhållanden ett av svensk kvinna fött barn omedelbart sitt svenska medborgarskap. De delegerade finna det betänkligt att låta nämnda regel bortfalla för Danmarks och Norges del; särskilt hänsyn till modern synas tala för att barnet i varje fall behåller sitt inländska medborgarskap, så länge det har hemvist i hennes hemland. De svenska delegerade anse det önskvärt att en motsvarande regel införes i svensk rätt. Har barnet stannat kvar i sitt ursprungliga hemland tills det fyllt 18 år, synes en senare flyttning till utlandet icke böra inverka på medborgarskapet.

8 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om förlust av inländskt medborgarskap på grund av födsel i utlandet i förening med oavbrutet hemvist utomlands intill viss ålder. I de gällande lagarna återfinnas motsvarande bestämmelser i 6 § i den danska lagen samt 9 § i de norska och svenska lagarna.

Den nuvarande åldersgränsen har bibehållits i förslagen. Att denna på sin tid bestämdes till 22 år berodde främst på att man ville undvika att skapa temporär statslöshet; i åtskilliga länder gällde nämligen att självständigt medborgarskap icke kunde förvärfvas förrän efter fyllda 21 år. Detta skäl äger alltjämt giltighet.

För närvarande omfatta bestämmelserna ej gift kvinna. I överensstämmelse med grundsatsen om likställighet mellan könen har denna begränsning slopats i förslagen. I detta sammanhang ha de delegerade övervägt att från stadgandets tillämpningsområde undantaga personer — män eller kvinnor — som äro gifta med inländska medborgare. Ett dylikt äktenskap tyder nämligen ej sällan på en sådan faktisk samhörighet med det gamla hemlandet, att det kan anses rimligt att medborgarskapet bevaras. Emellertid ge förslagen i likhet med de gällande lagarna möjlighet till dispens från förevarande bestämmelser. Enligt de delegerades mening bör dispensvägen anlitas även av den som är gift med en inländsk medborgare. Frågan huruvida en dylik person skall få behålla sitt inländska medborgarskap synes nämligen böra bedömas med hänsyn till de i varje särskilt fall föreliggande omständigheterna. Enligt de delegerades mening bör därvid äktenskapet tillmätas stor betydelse.

I förslagen har bibehållits den nuvarande regeln att hemvist i landet alltid utesluter förlust av medborgarskap. Det är visserligen ej säkert att den omständigheten att vederbörande någon gång haft hemvist i landet medfört

sådan anknytning till detta, att ett bevarande av medborgarskapet kan anses naturligt, men praktiska skäl tala för att regeln fortfarande upprätthålles. Vid paragrafens tillämpning skall enligt de gällande lagarna med hemvist i riket likställas vistelse för fullgörande av värnplikt eller för deltagande i undervisningen vid läroanstalt (resp. i danska och norska lagarna: för sin utbildnings skull) eller eljest under förhållanden som tyda på samhörighet med landet. Av ordalagen synes framgå, att lagstiftaren avsett att icke varje vistelse i landet i utbildningssyfte skulle hindra förlust av medborgarskap; härför fordras att vistelsen kan anses vara ett uttryck för samhörighet med landet. En dylik begränsning synes i och för sig vara rimlig. Att en person förlägger en del av sin utbildning till ett visst land behöver nämligen icke tyda på någon samhörighet med det landet. Å andra sidan är en längre tids vistelse i ett land, oberoende av syftet därmed, i regel ägnad att knyta personen till landet. Då den nuvarande exemplifieringen lätt kan föranleda misstolkning av ifrågavarande bestämmelse, anse de delegerade att den bör utgå. Enligt förslagen har sålunda med hemvist i riket jämställts att personen i fråga uppehållit sig här under förhållanden som tyda på samhörighet med landet.

Enligt de gällande lagarna äger Konungen (i Norge: eller den han bemyndigar) befogenhet att medge en person att utan hinder av förevarande stadgande behålla sitt medborgarskap. Ansökan härom kan ingivas till hemlandets beskickningar och konsulat i utlandet. Den måste emellertid göras så tidigt, att beslut hinner meddelas, innan vederbörande uppnått 22 års ålder. Det är uppenbarligen svårt för en sökande att bedöma, hur lång tid som kan behövas för ansökningens befordran till Kungl. Maj:t och ärendets handläggning. För att förebygga rättsförlust synes därför den ändringen böra ske, att det skall vara tillräckligt att ansökan inges innan vederbörande fyllt 22 år. Att en sådan regel undantagsvis kan medföra, att medborgarskapsfrågan under någon kortare tid blir svävande, synes icke innebära någon nämnvärd olägenhet. Vid tillämpning av detta stadgande bör ansökan anses gjord, då den inkommit till myndighet, som enligt därom meddelade föreskrifter har att mottaga dylika ansökningar.

I förslagen saknas givetvis motsvarighet till den nuvarande regeln att en mans förlust av medborgarskap enligt förevarande paragraf omfattar även hans hustru. Beträffande barnens ställning stadgas i förslagen, att en persons förlust av medborgarskap drabbar även barn, som förvärvat medborgarskap genom honom. I sak överensstämmer detta med vad som nu gäller. Varken i de gällande lagarna eller i förslagen har något undantag gjorts för det fallet, att en man som förlorar medborgarskap varit gift med en inländsk kvinna och med henne har barn som efter äktenskapets upplösning står under moderns vårdnad. Fallet är visserligen teoretiskt tänkbart, men torde ytterligt sällan inträffa i praktiken. Det har därför ansetts onödigt att tynga lagtexten genom att meddela en särskild regel för denna situation. Skulle fallet uppkomma, finns ju alltid möjlighet att naturalisera barnet.

9 §.

Denna paragraf som saknar motsvarighet i de gällande medborgarskapslagarna, innehåller bestämmelser, enligt vilka medborgarskap kan fränkännas naturaliserade personer som grovt svikit sin trohetsplikt mot staten.

Ehuru något dylikt stadgande såsom nämnts icke finnes i de nuvarande medborgarskapslagarna är institutet fränkännande av medborgarskap (*expatriering*) icke helt okänt i Skandinavien. I Norge har nämligen en bestämmelse av denna art meddelats i § 3 i lagen om tillägg til statsborgarlovi den 13 december 1946. Åtgärden var föranledd av att en del personer av tysk härstamning under kriget arbetat för tyskarna eller Nasjonal Samling. Enligt detta stadgande äger Konungen eller den han bemyndigar med verkan från krigsutbrottet återkalla naturalisation av förutvarande medborgare i fiendlig stat, därest vederbörande förbrutit sig mot strafflagstiftningen om förräderi. Utanför Skandinavien förekomma mer eller mindre långt gående bestämmelser om expatriering i åtskilliga länders lagstiftning, bl. a. i Frankrike, Förenta staterna, Jugoslavien, Rumänien, Schweiz, Sovjetunionen, Storbritannien och Ungern.

Mot institutet expatriering kunna onekligen allvarliga invändningar anföras. Då det gäller naturaliserade personer synes emellertid expatriering välla mindre betänkligheter än i andra fall. Den som efter att på grund av egen ansökan ha blivit upptagen till medborgare i en stat grovt sviker sin med medborgarskapet förbundna trohetsplikt mot staten bör icke rimligen kunna freda sig mot expatriering genom att åberopa att medborgarskapet innebär anspråk på samma stats skydd. Om en naturaliserad visar sig höggradigt illojal mot sitt nya fosterland, kan detta sägas vara ett vittnesbörd om att förutsättningarna för naturalisationen brustit. Expatriering kan i viss mån tjäna som en skyddsåtgärd från statens sida till förhindrande av att vederbörande fortsätter sin förrädiska verksamhet. Efter expatriering kan en person utvisas eller, om detta icke visar sig genomförbart, underkastas andra ingripanden enligt utlänningslagstiftningen. De delegerade ha ansett möjlighet böra beredas att under vissa strängt begränsade förutsättningar fråntaga naturaliserade personer deras medborgarskap. Av ordalagen i de föreslagna norska och svenska bestämmelserna om naturalisation framgår, att även bipersoners förvärv av medborgarskap i samband med huvudpersonens naturalisation är att anse som naturalisation, varför bipersoner icke särskilt nämnas i förevarande paragraf. Då enligt det danska utkastet barn liksom hittills automatiskt följa med vid föräldrarnas naturalisation, såfram icke annat i det särskilda fallet bestämmes, har i 9 § i det danska utkastet givits en uttrycklig regel för detta fall.

För att en person skall kunna fränkännas medborgarskapet synes det böra krävas, att vederbörandes illojalitet tagit sig uttryck i handling, som innebär angrepp på statsorganisationens bestånd eller statens säkerhet i förhållande till främmande makter. De handlingar, som böra kunna leda

till expatriering synas lämpligen kunna anges genom en hänvisning för Danmarks vidkommande till 12 och 13 kap. i den allmänna strafflagen och 6 kap. i den militära strafflagen, för Norges vidkommande till 8 och 9 kap. i den allmänna strafflagen ävensom den militära strafflagens krigsartiklar samt för Sveriges del till 8, 9 och 27 kap. strafflagen. Att vederbörande gjort sig skyldig till sådant brott bör vara fastslaget genom domstols lagakraftvunna dom. Då brott mot dessa kapitel kunna vara av ganska lindrig beskaffenhet, bör ytterligare fordras, att han för brottet dömts till straff över ett visst minimum samt att brottet varit uppsåtligt. Det minsta straff, som skall ha ådömts för att stadgandet skall kunna tillämpas, bör enligt de delegerades mening vara frihetsstraff eller för Sveriges del straffarbete i ett år.

Förlust av medborgarskap synes icke böra inträda som en automatisk påföljd av en straffdom som uppfyller de angivna villkoren, utan det torde böra överlämnas åt Konungen att bedöma, om fränkännande av medborgarskap i det särskilda fallet kan anses påkallat och rimligt. I den mån särskilda åtgärder anses behövliga för att bringa domar av förevarande slag till regeringens kännedom, kunna föreskrifter härom utfärdas i administrativ ordning.

Det nuvarande norska stadgandet i ämnet är avsett att tillämpas endast under krig. Enligt de delegerades mening bör denna begränsning icke bibehållas, då det även i fredstid kan vara behov av en regel som den föreslagna.

De delegerade ha även övervägt frågan, huruvida expatriering på grund av brottslig handling skall kunna avse icke blott den som begått brottet utan även personer som naturaliserats såsom bipersoner till honom. Ehuru expatriering icke är att anse som ett straff, äro dess faktiska verkningar sådana, att det synes bäst överensstämja med vedertagna rättsgrundsatser att åtgärden endast drabbar den som givit anledning till densamma.

10 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om befrielse från medborgarskap efter ansökan därom. Dessa överensstämja helt med 10 § i de gällande norska och svenska lagarna och 7 § i den danska lagen, bortsett från att i det svenska förslaget vissa redaktionella jämkningar skett.

Norge och Sverige äro i förevarande hänseende bundna av artikel 6 i 1930 års Haagkonvention, enligt vilken befrielse från medborgarskap icke får förvägras den som ofrivilligt blivit innehavare av dubbelt medborgarskap och som har sitt hemvist i utlandet. Vid ratifikationsfrågans behandling i Sverige anförde föredragande departementschefen,¹ att det knappast jämlikt grunderna för den svenska lagstiftningen på området syntes kunna komma i fråga att avslå en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap, då sökanden ägde medborgarskap i främmande stat och hade sitt hemvist utom riket. Vidare framhölls, att Kungl. Maj:t utan att därtill

¹ Se prop. nr 133/1933 s. 38.

vara bunden av uttrycklig föreskrift i svensk lag vid prövning av sådan ansökan tydligen vore förpliktad att beakta konventionens bestämmelser; artikeln torde därför icke behöva föranleda någon lagbestämmelse. De delegerade vilja instämma i dessa uttalanden.

11 §.

I de gällande lagarna saknas motsvarighet till denna paragraf, enligt vilka vissa särbestämmelser skola kunna tillämpas i förhållandet de nordiska länderna emellan.

Utöver vad som anförts i den allmänna motiveringen må följande framhållas beträffande de särskilda bestämmelserna i förevarande paragraf.

A.

Detta stadgande ger möjlighet att vid tillämpningen av vissa bestämmelser i förslagen likställa födsel i annat nordiskt land och hemvist intill viss ålder i sådant land med födsel resp. hemvist i riket. Beträffande födsel gäller detta dels 1 § första stycket punkt 2 och dels 3 §. Såvitt angår det förstnämnda av dessa båda stadganden kan ett sådant administrativt samarbete förväntas mellan de nordiska länderna, att man kan få tillfredsställande utredning om faderns ställning i medborgarskapshänseende. Det har därför syntts skäligt att utvidga detta stadgande till att gälla även barn som födas i annat nordiskt land. Likställandet av annat nordiskt land med det egna landet omfattar vid tillämpningen av 3 § icke blott födsel i annat nordiskt land utan även hemvist i sådant land intill tolv års ålder. Med hänsyn till gemenskapen i fråga om kultur och språk har en dylik regel syntts naturlig. Frågan, vid vilken ålder en person senast skall ha inflyttat till landet för att kunna förvärva medborgarskap enligt 3 §, kan självfallet vara föremål för delade meningar. När gränsen satts vid tolv år, innebär detta, att barnet i normala fall under åtminstone två à tre år kommer att ha gått i skolan i det land, där medborgarskap förvärfvas. På samma sätt har det ansetts skäligt att såvitt angår 4 § likställa hemvist i annat nordiskt land intill tolv års ålder med hemvist i riket.

B.

Enligt denna bestämmelse skall möjlighet föreligga att ge medborgare i ett nordiskt land, vilka sedan minst tio år bo i ett annat nordiskt land, rätt att efter anmälan bli medborgare i det senare landet under förutsättning att de uppfylla vissa närmare angivna villkor. Under de delegerades överläggningar har intresse för en dylik bestämmelse främst visats från dansk sida. Därvid har bl. a. framhållits att de personer som skulle omfattas av bestämmelsen nästan alltid skulle få bifall till en naturalisationsansökan och att det därför måste anses onödigt att belasta naturalisationsapparaten med sådana klara fall. Genom att ge invandrare från andra nordiska länder rätt att bli medborgare i vistelslandet skulle man skänka dem en känsla av säkerhet. På norskt och svenskt håll har man visserligen an-

sett att bestämmelsen sannolikt icke skulle få någon större betydelse för Norges och Sveriges del med hänsyn till att flertalet av de från nordiska länder invandrade personer som naturaliseras ansöker därom långt tidigare än efter tio års vistelse i landet, men denna omständighet har icke syntts utgöra någon anledning att motsätta sig ett dylikt stadgande.

Det har syntts befogat att från bestämmelsens tillämpningsområde undantaga personer, som förvärvat sitt medborgarskap genom naturalisation. Vidare har det ansetts lämpligt att fastställa en maximiålder för anmälan, 60 år. Detta innebär att bestämmelsen icke omfattar personer, som invandrat efter det de fyllt 50 år. Det har nämligen syntts vara rimligt att kräva att vederbörande kommit till landet så pass tidigt, att han kan hinna göra en längre tids insats i arbetslivet. Kravet att vederbörande icke under de senaste tio åren dömts till frihetsstraff torde icke kräva någon motivering.

C.

Förslaget avser att bereda den som efter att ha förlorat svenskt medborgarskap hela tiden varit medborgare i nordiska länder möjlighet att, sedan han flyttat tillbaka till Sverige, efter anmälan återfå svenskt medborgarskap. Med hänsyn till gemenskapen inom Norden har det ansetts onödigt att för denna kategori kringgärda återvinningsinstitutet med de restriktioner, som upptagits i den allmänna återvinningsbestämmelsen i 4 §. Förevarande regel synes kunna bidra till att underlätta omflyttning inom Norden. Enligt de föreslagna bestämmelserna om förlust av medborgarskap medför återvinningen av det gamla medborgarskapet, att det dittillsvarande medborgarskapet förloras.

12 § i svenska förslaget.

Denna paragraf överensstämmer, bortsett från några mindre redaktionella jämkningar, med 11 § i den gällande svenska lagen.

13 § i svenska förslaget.

Paragrafens första punkt saknar motsvarighet i gällande lag. Enligt 3, 4 och 11 §§ i förslaget kan medborgarskap under vissa förutsättningar förvärvas genom anmälan. Då det synes önskvärt, att den som gör en sådan anmälan får ett besked om sin medborgarskapsrättsliga ställning, föreslås de delegerade ett särskilt stadgande, enligt vilket den myndighet som mottar anmälan skall pröva, huruvida villkoren för anmälan äro uppfyllda, och meddela beslut därom. Har myndigheten förklarat, att anmälan rätteligen gjorts, är därigenom med bindande verkan avgjort, att vederbörande förvärvat medborgarskap. När anmälan kommit in till myndigheten i rätt tid, saknar det betydelse om myndigheten icke skulle meddela sitt beslut förr-

än efter fristens utgång. Besvär över länsstyrelsens beslut att avvisa anmälan synas böra prövas av regeringsrätten.

Andra punkten återger innehållet i 5 § tredje stycket andra punkten i den nuvarande lagen.

14 § i svenska och 13 § i norska förslaget.

Dessa paragrafer, som innehålla bemyndigande att utfärda tillämpningsföreskrifter, motsvara 12 resp. 15 § i de gällande lagarna.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelserna.

Föreskrifter om den nya lagens ikraftträdande och därav föranledda övergångsbestämmelser ha intagits i det danska förslaget i 12—14 §§, i det norska i 12 och 14 §§ samt i det svenska såsom ett slutstadgande efter den paragraferade texten.

Det är — bl. a. för att undvika dubbelt medborgarskap — synnerligen önskvärt att de nya lagarna träda i kraft samtidigt i alla tre länderna. De delegerade förorda, att tiden för ikraftträdandet bestämmes till den 1 januari 1951.

Bestämmelsen i 1 § första stycket punkt 2 i förslaget, enligt vilken barn i äktenskap undantagsvis blir inländsk medborgare genom födseln, ehuru av föräldrarna endast modern är sådan medborgare, synes böra erhålla tillämpning även å barn som fötts före lagens ikraftträdande. För undvikande av att dubbelt medborgarskap uppkommer bör dock undantag göras för det fall att barnet, då lagen träder i kraft, icke längre är statslöst. De delegerade finna det vidare lämpligt att begränsa övergångsstadgandet till att omfatta personer under 18 år. Beträffande personer över denna ålder synes det mest ändamålsenligt att hänvisa till naturalisationsmöjligheten. Åtskilliga av dessa måste antagas ha så ringa anknytning till det land, där modern vid deras födelse var medborgare, att det skulle vara mindre välgrundat att de automatiskt skulle få svenskt medborgarskap. Ett stadgande av nu nämnt innehåll har upptagits i första stycket av övergångsbestämmelserna.

För *Norges* och *Sveriges* del har det vidare syntts lämpligt att för de personer, som fylla 22 år under det första året efter lagens ikraftträdande, förlänga fristen för ingivande av anmälan enligt 3 § första stycket med ett år. Härom stadgas i andra stycket av övergångsbestämmelserna. Då åldersgränsen i den gällande danska lagens 2 § är 19 år, finnes för Danmarks vidkommande icke behov av något dylikt övergångsstadgande.

De föreslagna ändringarna i den gifta kvinnans medborgarrättsliga ställning ha föranlett särskilda övergångsregler, som influtit i andra stycket i det danska förslaget samt i tredje stycket i de svenska och norska förslagen. När man erkänner att de gällande reglerna om den gifta kvinnans medborgarskap icke längre motsvara tidens krav, synes det nämligen rim-

ligt att underlätta återvinning av svenskt medborgarskap för kvinnor, vilka förlorat svenskt medborgarskap enligt äldre lag på grund av omständigheter som enligt den nya lagen icke utgöra förlustgrund. Härvidlag synes man ha att välja mellan två metoder. Antingen kan man, såsom skett i den nya brittiska medborgarskapslagen, stadga att alla kvinnor, som på grund av äldre lag förlorat sitt medborgarskap, automatiskt återfå detsamma i och med lagens ikraftträdande. Eller också kan som villkor för återvinning uppställas, att vederbörande anmäler sin önskan att få tillbaka sitt gamla medborgarskap. Den förra metoden har den fördelen, att ingen på grund av okunnighet om lagens innehåll behöver gå miste om den förmån, som lagen ger. Risker för att anmälan skall komma att försummas på grund av bristande kännedom om lagen torde emellertid icke vara särskilt stor. Allt talar för att en sådan bestämmelses existens snabbt skulle bli känd, bl. a. inom de svenska kolonierna i olika länder. Vidare kan man förutsätta att den svenska representationen i utlandet på olika sätt skulle komma att bidra till att sprida kännedom om en dylik återvinningsmöjlighet. Mot automatisk återvinning kan riktas en invändning, som enligt de delegerades mening väger tungt, nämligen att den leder till dubbelt medborgarskap i betydande omfattning. Enligt de flesta länders lagstiftning medför nämligen ett sådant förvärv av medborgarskap icke förlust av det dittillsvarande medborgarskapet. Återvinning av tidigare medborgarskap på grund av anmälan tillerkännes däremot i det stora flertalet länder den verkan, att det nuvarande medborgarskapet förloras. Anmälningsmetoden ställer sålunda i regel kvinnan inför ett val mellan det gamla medborgarskapet och det genom äktenskapet förvärvade. Enligt de delegerades mening är detta system avgjort att föredraga framför automatisk återvinning.

Övergångsbestämmelsen synes böra utformas så, att kvinnan från tidpunkten för anmälan försättes i samma medborgarrättsliga situation som om den nya lagens bestämmelser gällt hela tiden. Den särskilda förmånen bör däremot icke gälla för personer, för vilkas del sådana omständigheter föreligga, som också enligt den nya lagen skulle ha medfört förlust av medborgarskap. Detta innebär bl. a. att återvinningsmöjlighet ej bör finnas för kvinna, vilken vid äktenskapets ingående avgivit en viljeförklaring som medfört att hon erhållit mannens medborgarskap. Har en i utlandet född kvinna, som bott utomlands intill 22 års ålder, dessförinnan förlorat svenskt medborgarskap genom att gifta sig med utlänning, bör likaledes återvinning vara utesluten.

Då det synes önskvärt att möjligheten till återvinning av medborgarskap genom ensidig åtgärd icke hålles öppen under obegränsad tid, föreslås en viss tidsfrist, inom vilken anmälan senast skall göras. En dylik frist läser böra tilltagas relativt rundligt. Enligt de delegerades mening bör en tid av fem år efter lagens ikraftträdande vara tillräckligt lång.

Närmare föreskrifter om sättet för anmälan synas lämpligen kunna meddelas i administrativ ordning.

I det *norska* förslaget har till tredje stycket av 12 § fogats det tillägget, att bestämmelserna i detta stycke icke gälla för kvinna, som förlorat sitt norska medborgarskap under tiden den 9 april 1940—den 31 december 1948 genom att ingå äktenskap med medborgare i fientlig stat, med mindre hon vid tiden för den nya lagens ikraftträdande är bosatt eller senare bosätter sig i landet. I 2 § av 1946 års tilläggs lag (som avlöste 2 § i den provisoriska anordningen av den 17 augusti 1945) stadgas, att den som förvärvat medborgarskap i fientlig stat under tiden från den 9 april 1940 till en tidpunkt som bestämmes av Konungen, förlorar sitt norska medborgarskap utan hänsyn till bestämmelsen i 8 § andra punkten i 1924 års medborgarskapslag. Genom kunglig resolution den 17 december 1948 har bestämts, att suspensionen av 8 § andra punkten i medborgarskapslagen skulle upphöra den 1 januari 1949. Till följd av dessa regler förlorade norsk kvinna, som under tiden den 9 april 1940—den 31 december 1948 ingick äktenskap med tysk medborgare, sitt norska medborgarskap även om hon bodde kvar i Norge. Motivet härför var, att myndigheterna skulle få möjlighet att sända sådana kvinnor till Tyskland, om detta befanns befogat på grund av deras uppträdande under ockupationen. Detta skäl, som berättigade att de på sin tid förlorade sitt norska medborgarskap, ehuru de icke flyttat ur riket, är emellertid icke avgörande för frågan om de böra uteslutas från den allmänna möjlighet till återvinning, som enligt förslaget tillkommer kvinnor vilka jämlikt lagarna av 1888 och 1924 förlorat sitt norska medborgarskap genom äktenskap med utlänning. Prövningen av dessa kvinnors förhållande är numera avslutad, och då de fått tillåtelse att stanna kvar i landet, synes det icke längre vara nödvändigt att hålla möjligheten till utvisning öppen. På samma sätt böra kvinnor, som senare före femårsfristens utlopp erhålla tillstånd att bosätta sig i landet, få möjlighet att göra anmälan om att de önska återförvärva norskt medborgarskap. Det må i detta sammanhang framhållas, att suspensionen av bestämmelserna i 2 och 3 §§ medborgarskapslagen genom den kungliga resolutionen av den 17 december 1948 likaledes upphävts från den 1 januari 1949 och att personer, som under tiden den 9 april 1940—den 31 december 1948 fyllt villkoren i dessa bestämmelser enligt närmare regler i tilläggs lagens 1 § andra och tredje styckena, blevo norska medborgare den 1 januari 1949, om de då voro bosatta i Norge. Som huvudregel kan det därför sägas, att det blott är 2 § i tilläggs lagens särregler om tyska medborgares förvärv och förlust av norskt medborgarskap, som fortfarande äger verkan. — Under behandlingen av 2 § i tilläggs lagen framhölls även, att ifrågavarande kvinnor genom sitt samre med tyska medborgare under ockupationstiden uppträtt på ett sätt, som från nationell synpunkt måste betecknas som ovärdigt. Ser man bestämmelsen i fråga som en reaktion av straffliknande karaktär, kan det anföras, att de kvinnor, som hela tiden varit bosatta i Norge, vid tiden för den nya lagens ikraftträdande komma att ha varit utan norskt medborgar-

skap upp till fem år samt att tiden då borde vara inne att mildra bestämmelsen. Det må erinras om att genom lag den 28 juli 1949 om brigde i rättstap-reglane i landssviklovene gjorts väsentliga lättnader i fråga om ådömda rättighetsförluster enligt lagstiftningen om landssvik. Sålunda kommer envar som med stöd av denna lagstiftning dömts förlustig rösträtt i allmänna angelägenheter att få tillbaka rösträtten den 9 maj 1950, om han icke dömts till frihetsstraff i mer än ett år, och den som frändömts rätten att få allmän tjänst, återfick denna rätt i och med lagens ikraftträdande den 28 juli 1949, såframt han ej dömts till frihetsstraff i mer än åtta år. — Enligt praxis ha de som äro boende utomlands fått inresetillstånd till Norge, med mindre de gjort sig skyldiga till grövre landssvikshandlingar eller det funnits betänkligt med hänsyn till att den miljö, som de skulle komma att vända tillbaka till, tidigare visat stark nazistisk inställning. Det blir möjligt att i någon mån hindra kvinnor, som på grund av sitt förhållande under kriget icke böra få medborgarskapet tillbaka, från att återvinna norskt medborgarskap, i det att myndigheterna fortfarande kunna vägra att ge dem inresetillstånd utom för kortare besök.

I det *danska* förslaget har som ett fjärde stycke inlutit ett särskilt övergångsstadgande, vilket avser att förhindra att tyskar m. fl., som på grund av den efter andra världskriget genomförda provisoriska lagstiftningen utslutits från att förvärva eller behålla danskt medborgarskap, genom den nya lagen skulle få möjlighet att genom en ensidig åtgärd förvärva resp. återvinna danskt medborgarskap.

I motsats till motsvarande bestämmelser i de gällande lagarna omfattar 8 § i förslagen (förlust av medborgarskap genom födsel i utlandet och vistelse utomlands intill 22 års ålder) även kvinna som är eller varit gift. För att ändringen skall hinna bli tillräckligt känd, innan verkan av den inträder, och för att vederbörande skola få tid på sig att, om de så önska, söka om medgivande att få behålla medborgarskapet, synes en viss övergångstid böra stadgas, innan denna kategori förlorar medborgarskap på grund av bestämmelserna i 8 §. Övergångstiden synes — i överensstämmelse med ett liknande stadgande i de gällande lagarna — lämpligen kunna bestämmas till tre år.

De gällande norska och svenska lagarna innehålla i 13 § en särskild återvinningsmöjlighet för personer, som förlorat norskt resp. svenskt medborgarskap enligt 6 § b i 1888 års norska lag genom att lämna landet »for beständig» resp. enligt 7 § i 1894 års svenska lag genom tio års oavbruten vistelse utomlands. Det kan ifrågasättas att även efter upphävandet av de nuvarande lagarna låta dessa övergångsbestämmelser förbli gällande. De delegerade anse emellertid att även dessa bestämmelser kunna upphävas. Då i det närmaste 25 år förflutit sedan den nuvarande lagen tillkom, synes man kunna räkna med att dessa stadganden numera ha ringa praktisk betydelse. Härtill kommer, att bestämmelserna visat sig vara mycket svårtillämpliga.

Har en förutvarande norsk eller svensk medborgare icke under de gångna 25 åren visat något intresse för att få tillbaka sitt gamla medborgarskap, kan det ej sägas vara oskäligt att han måste anlita naturalisationsvägen, för den händelse han sedermera skulle vilja bli norsk resp. svensk medborgare.

Gjendesheim den 29 augusti 1949.

J. H. ZEUTHEN

E. R. ROGNLIEN

MARTIN WAHLBÄCK

ALICE BRUUN

ELSE BROCH

ROLF EDBERG

KNUD LARSEN

ANDREAS ENDRESEN

SIGNE HÖJER

SIGRID STRAY

RAGNAR KIHLGREN

JOËL LAURIN

／ C. A. Christesen

／ Harald Diesen

／ Torkel Nordström

*Nu gällande svensk rätt.***Lag om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap;***given den 23 maj 1924*

(sådan lagen lyder efter däri vidtagna ändringar genom lagar den 19 maj 1933 och den 31 mars 1944).

1 §.

Svenskt medborgarskap förvärvas, på grund av födsel, av barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare, samt av barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare.

Hittebarn, som anträffas här i riket, anses, intill dess annat utrönes, såsom svensk medborgare.

2 §.

Utländsk man eller utländsk ogift kvinna, som är född här i riket och oavbrutet här haft sitt hemvist, blir svensk medborgare vid uppnådd ålder av tjugutvå år.

Vad i första stycket sägs gälla ej den, som under sista året skriftligen av sagt sig rättigheten att bli svensk medborgare och därvid tillika med behörigt bevis styrkt sig äga medborgarskap i annat land. Rätt till avsägelse, som nu är nämnd, tillkommer dock ej den, vars fader eller, då fråga är om barn utom äktenskap, moder begagnat sig av sådan rätt.

Avsägelse, som i andra stycket sägs, skall ske, om den varom fråga är, har sitt hemvist i Stockholm, hos överståthållarämbetet och eljest hos Konungens befallningshavande i det län, inom vilket han har sitt hemvist. Det åligger den myndighet, hos vilken avsägelse göres, att pröva avsägelsen samt att därom meddela beslut.

3 §.

Utländsk kvinna, som ingår äktenskap med svensk medborgare, förvärvar genom giftermålet svenskt medborgarskap.

Hava makarna barn samman före äktenskapet, blir jämväl barnet svensk medborgare, såframt det är ogift och ännu ej fyllt tjuuguett år.

4 §.

Den, som, på grund av födseln, varit svensk, men förlorat sitt svenska medborgarskap utan att bli svensk medborgare i annat land, återvinner svenskt medborgarskap genom att taga hemvist här i riket.

Den, som på grund av födseln, varit svensk, men sedermera blivit annat lands medborgare, återvinner svenskt medborgarskap, såframt han, efter förlust av det utländska medborgarskapet, tager hemvist här i riket, eller ock, medan han har hemvist här i riket, går sitt utländska medborgarskap förlustig.

5 §.

Konungen äger, på ansökan, till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning, som

1. fyllt tjuuguett år;
2. sedan fem år har hemvist här i riket;

3. gjort sig känd för hederlig vandel; samt
4. har möjlighet att försörja sig och sin familj.

Finnes sökandens upptagande till svensk medborgare medföra gagn för riket, eller har sökanden förut ägt svenskt medborgarskap, eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för hans upptagande till svensk medborgare, må svenskt medborgarskap honom beviljas utan hinder av här ovan under punkterna 1 och 2 stadgade villkor. Har sökanden förut ägt svenskt medborgarskap, må avvikelse ske jämväl från vad ovan under punkt 4 stadgats.

Upphör ej sökanden enligt rätten i det land, han tillhör, i och med sin naturalisation som svensk medborgare att vara medborgare i det landet, utan fordras härför medgivande av landets regering eller annan myndighet därstädes, vare, såframt ansökningen bifalles och sökanden ej redan styrkt, att sådant medgivande lämnats, som villkor för medborgarskapets förvärvande stadgat, att sökanden skall inom viss tid och inför den Konungens befallningshavande, som Konungen bestämmer, styrka, att dylikt medgivande lämnats. Det åligger befallningshavanden att pröva, huruvida behörigt bevis företetts, och att därom meddela beslut. Kan sökanden ej förete bevis, som nyss nämnts, må, där synnerliga skäl därtill äro, medborgarskap honom ändock av Konungen beviljas.

6 §.

Blir utländsk man svensk medborgare enligt 2 eller 4 §, medför detta svenskt medborgarskap jämväl för hans hustru och ogifta barn i äktenskap under tjuuguett år, såframt de hava hemvist här i riket. Hava de ej hemvist här i riket, men tager sedermera hustrun under äktenskapets bestånd eller barn, som ännu är ogift och under tjuuguett år, under faderns livstid hemvist härstädes, vinner hustrun eller barnet svenskt medborgarskap, om mannen fortfarande är svensk medborgare.

Vad i första stycket sägs skall ej äga tillämpning å barn, som, efter äktenskaps återgång eller äktenskapsskillnad, står under moderns vårdnad, ej heller, medan hemskillnad består, å hustrun och barn, om vilket hon har vårdnaden.

Varder utländsk man, på ansökan enligt 5 §, upptagen till svensk medborgare, bestämmer Konungen, huruvida detta skall medföra svenskt medborgarskap även för hans hustru och ogifta barn i äktenskap under tjuuguett år. Hustrun skall, där ej särskilda skäl föranleda annat, beredas tillfälle att i ärendet avgiva yttrande. Förblir hon, trots mannens förvärv av svenskt medborgarskap, medborgare i främmande stat, må svenskt medborgarskap ej tilläggas henne, med mindre hon därtill samtyckt.

7 §.

Vad i 6 § är stadgat därom, att barn i äktenskap förvärvar svenskt medborgarskap tillsammans med fadern, skall äga motsvarande tillämpning:

1. å förhållandet mellan barn utom äktenskap och barnets moder, såframt ej fadern är utländsk man och har vårdnaden om barnet;
2. å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, som är änka; samt
3. å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, vars äktenskap eljest är upplöst eller som är hemskild, såframt barnet står under moderns vårdnad.

8 §.

Svenskt medborgarskap förloras av den, som, genom naturalisation eller giftermål eller ock eljest, blir medborgare i annat land och där har eller efter förvärvet av medborgarskapet tager sitt hemvist. Oberoende av hemvistet förloras svenskt medborgarskap av ogift barn under tjuuguett år, som blir utländsk medborgare genom föräldrarnas äktenskap.

9 §.

Svensk man eller svensk ogift kvinna, som är född utom riket och aldrig här haft hemvist, förlorar sitt svenska medborgarskap vid uppnådd ålder av tjugutvå år, såframt ej dessförinnan Konungen, på ansökan, medgivit, att medborgarskapet ändock må bibehållas. Med hemvist här i landet skall till sin verkan vara likställd vistelse här för fullgörande av värnplikt eller för deltagande i undervisningen vid svensk läroanstalt eller ock eljest under förhållanden, som tyda på samhörighet med Sverige.

Förlust av svenskt medborgarskap enligt denna paragraf för svensk man medför förlust av sådant medborgarskap även för hans hustru samt barn i äktenskap. Vad nu är sagt äge motsvarande tillämpning å förhållandet mellan en kvinna och hennes barn utom äktenskap.

10 §.

Vill någon, som är eller önskar bliva utländsk medborgare, erhålla befrielse från sitt svenska medborgarskap, göra därom ansökning hos Konungen. Bifalles dylik ansökning, vare, om sökanden ej redan är utländsk medborgare, som villkor stadgat, att sökanden inom viss tid skall hava förvärvat medborgarskap i annat land.

11 §.

Vill någon erhålla förklarande att han är svensk medborgare, må han därom göra ansökan hos Konungen, som, efter regeringsrättens hörande, äger meddela dylikt förklarande.

12 §.

Närmare bestämmelser angående ansökan, som i 5 § sägs, och den utredning, som erfordras för prövningen av sådan ansökan, så ock de föreskrifter, som eljest finnas erforderliga för denna lags tillämpning, givas av Konungen.

Övergångsbestämmelser.

13 §.

Den, som förlorar svenskt medborgarskap på grund av stadgandet i 7 § lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av medborgarrätt, äger, såframt han icke förvärvat medborgarskap i annan stat samt förutsättningarna för förlust av medborgarskap enligt 9 § i denna lag icke heller äro för handen, återvinna svenskt medborgarskap genom att i enlighet med de närmare bestämmelser, som av Konungen meddelas, hos svensk beskickning eller svenskt konsulat skriftligen anmäla sin önskan att åter bliva svensk medborgare.

Genom anmälan i den ordning, som i första stycket sägs, återvinnes, under enahanda villkor som där stadgas, svenskt medborgarskap jämväl av kvinna, som förvärvat svenskt medborgarskap genom födseln, men enligt stadgandet i första stycket av 6 § i lagen den 1 oktober 1894 förlorat sitt svenska medborgarskap genom giftermål med den, som ej är svensk medborgare.

Person, som ovan i denna paragraf nämns, återvinner svenskt medborgarskap jämväl genom att taga hemvist här i riket, även om sådant ej följer av stadgandet i 4 § första stycket.

Anmälan, som i denna paragraf sägs, kan ej med laga verkan göras av den, som ej fyllt tjuguet år.

När någon blir svensk medborgare enligt denna paragraf, skall vad i 6 § första och andra styckena samt 7 § är för där avsedda fall stadgat lända till efterrättelse; dock skall det i 6 § första stycket med avseende å hustru och barn stadgade villkoret om hemvist här i riket ej gälla för det fall att det svenska medborgarskapet återvinnes genom anmälan hos svensk myndighet i utlandet.

14 §.

För person, som i första stycket av 9 § sägs, och som uppnår tjugutvå års ålder under något av åren 1925—1927, skall förlust av svenskt medborgarskap under de i 9 § stadgade förutsättningar inträda först med utgången av år 1927.

15 §.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1925, då förordningen den 27 februari 1858 angående ordningen och villkoren för utländsk mans upptagande till svensk medborgare och lagen den 1 oktober 1894 om förvärv och förlust av medborgarrätt skola upphöra att gälla.

Står bestämmelse i traktat, som Sverige ingått med främmande stat och som vid denna lags ikraftträdande är gällande, i strid med vad i samma lag är stadgat, skall den bestämmelsen lända till efterrättelse.

*Nu gällande dansk rätt.***Lov Nr. 123 af 18. April 1925 om Erhvervelse
og Fortabelse af Indfødsret.**

§ 1.

Ægtebarn, hvis Fader har dansk Indfødsret, erhverver ved Fødselen Indfødsret. Udenfor Ægteskab født Børn, hvis Moder har dansk Indfødsret, erhverver ved Fødselen Indfødsret.

Et Hittebarn, som bliver fundet her i Riget, anses, indtil andet oplyses, som havende Indfødsret.

§ 2.

Fremmed Mand og fremmed ugift Kvinde, som er født her i Riget og vedblivende har haft sit Hjemsted her indtil det fyldte 19de Aar, erhverver derved Indfødsret.

Dette gælder dog ikke, hvis vedkommende i Løbet af det sidste Aar for Overøvrigheden (i København Magistraten) har afgivet skriftlig Erklæring om ikke at ville erhverve dansk Indfødsret og ved fyldestgørende Attest har godtgjort at have Statsborgerret i et andet Land. Saadan Erklæring kan dog ikke afgives med Virkning, saafremt den paagældendes Fader — eller, naar Talen er om udenfor Ægteskab født Person, den paagældendes Moder — selv paa denne Maade har gjort sin fremmede Statsborgerret gældende.

Den af en Mand i Medfør af nærværende Paragraf erhvervede Indfødsret tilkommer ogsaa hans Hustru og ægte Børn. Børn udenfor Ægteskab følger paa samme Maade Moderen.

§ 3.

Fremmed Kvinde, som gifter sig med en Mand, der har dansk Indfødsret, erhverver ved Ægteskabet Indfødsret.

Har Ægtefællerne Børn sammen før Ægteskabet, erhverver ogsaa disse Børn dansk Indfødsret, for saa vidt de er ugifte og under 18 Aar.

§ 4.

Dansk Indfødsret kan ogsaa erhverves ved Naturalisation i Henhold til § 50 i Grundloven af 5. Juni 1915 med Ændringer af 10. September 1920.

Naturalisation af en Mand omfatter hans Hustru og ugifte Ægtebørn under 18 Aar, saafremt ikke andet i det enkelte Tilfælde fastsættes.

Udenfor Ægteskab fødte ugifte Børn under 18 Aar erhverver paa samme Maade Indfødsret ved Moderens Naturalisation.

§ 5.

Dansk Indfødsret tabes af den, som bliver Statsborger i et andet Land. For den, der bor her i Riget, indtræder Tabet, saafremt vedkommende ved Fødselen har erhvervet dansk Indfødsret, først, naar han flytter ud af Riget.

§ 6.

Dansk Mand og dansk ugift Kvinde, som er født i Udlandet og aldrig har boet her i Riget, taber sin danske Indfødsret ved sit fyldte 22de Aar. Det kan dog ved kgl. Resolution bevilges, at den paagældende bevarer sin Indfødsret.

Den, som har aftjent dansk Værnepligt eller opholdt sig i Danmark for sin Uddannelses Skyld eller i øvrigt under Forhold, som tyder paa Samhørighed med Danmark, anses ved Anvendelsen af denne Paragraf at have boet i Danmark.

Naar en Mand taber sin danske Indfødsret efter denne Paragraf, taber ogsaa hans Hustru og Ægtebørn dansk Indfødsret. Tilsvarende Regel gælder i Forholdet mellem en Kvinde og hendes udenfor Ægteskab fødte Barn.

§ 7.

Den, som er eller som ønsker at blive fremmed Statsborger, kan ved kgl. Resolution løses fra sit statsborgerlige Forhold til Danmark. Løsningen sker i det sidste Tilfælde paa Betingelse af, at Ansøgeren inden en vis Frist bliver Statsborger i et andet Land.

§ 8.

De Kvinder, som ved Lovens Ikrafttræden har tabt dansk Indfødsret ved at indgaa Ægteskab med en Mand, der ikke har dansk Indfødsret, faar efter derom overfor Indenrigsministeriet fremsat Begæring Indfødsret, saafremt de ved Fødselen har erhvervet dansk Indfødsret samt efter Ægteskabets Indgaaelse stedse har boet her i Riget. Flytter de ud af Riget, taber de dansk Indfødsret.

Lovens § 6 medfører kun Tab af Indfødsret for saadanne Personer, der opnaar 22 Aars Alderen senere end 3 Aars Dagen efter denne Lovs Ikrafttræden, samt for saadanne Personers Hustruer og Børn.

I øvrigt kommer Lovens Bestemmelser til Anvendelse, saafremt det Forhold, der begrunder Erhvervelse eller Fortabelse af Indfødsret, ligger efter Lovens Ikrafttræden.

§ 9.

Denne Lov, der træder i Stedet for Lov Nr. 42 af 19. Marts 1898 om Erhvervelse og Fortabelse af Indfødsret, saaledes som denne er ændret ved Lov Nr. 57 af 23. Marts 1908 (se Bekendtgørelse Nr. 59 af 23. Marts 1908), gælder for alle Dele af den danske Stat.

Nu gällande norsk rätt.

Lov om norsk statsborgerrett av 8 august 1924

(sådan denna lag lyder efter i densamma vidtagna ändringar).

Erhvervelse av statsborgerrett.

§ 1.

Norsk statsborgerrett erhverves ved fødselen av ektebarn, hvis far har norsk statsborgerrett, og av barn utenfor ekteskap, hvis mor har norsk statsborgerrett.

Hittebarn som blir funnet her i riket, anses som norsk statsborger, inntil annet blir oplyst.

§ 2.

En utenlandsk mann eller utenlandsk ugift kvinne, som er født i riket og har bodd her uavbrutt til sitt fylte 22de år, blir da norsk statsborger.

Dette gjelder ikke den som i løpet av det siste år har avgitt skriftlig erklæring til fylkesmannen om, at han ikke vil bli norsk statsborger, og ved fyldestgjørende attest har godtgjort, at han har borgerrett i en annen stat. Sådan erklæring kan ikke avgis av den, hvis far eller, om det gjelder barn utenfor ekteskap, hvis mor på denne måte gjort sin fremmede statsborgerrett gjeldende.

§ 3.

En utenlandsk kvinne, som gifter sig med en norsk statsborger, får ved ekteskapet norsk statsborgerrett.

Har ektefellene barn sammen før ekteskapet, får også barnene norsk statsborgerrett, såframt de er ugifte og ikke har fylt 18 år.

§ 4.

Den som ved fødselen er blitt norsk statsborger, men har tapt sin norske statsborgerrett, gjenerhverver den ved å ta fast bolig i riket. Har han tapt sin norske statsborgerrett ved å erhverve fremmed, eller har han senere erhvervet fremmed statsborgerrett, gjenerhverver han dog ikke den norske før han har tapt den fremmede.

§ 5.

Norsk statsborgerrett kan ved bevilling av Kongen, eller den han bemyndiger, meddeles en utlending, som

1. har fylt 21 år,
2. har fast bolig i riket og har bodd her i de siste 5 år,
3. har ført en hederlig vandel og
4. er i stand til å forsørge sig selv og sin familie.

Har ansøkeren tidligere vært norsk statsborger, eller foreligger andre særlige grunner, kan statsborgerrett tilstås en utlending, som ikke oppfyller de foran nevnte vilkår.

Blir ansøkingen innvilget, får ansøkeren foreløbig en erklæring om, at der vil bli tilstått ham norsk statsborgerrett gjennom utferdigelse av statsborgerbrev, hvis han innen et år for underdommeren på ting eller i annet retsmøte tilsir Norges konstitusjon troskap.

Kreves efter hjemlandets rett uttrykkelig løsning til ophevelse av ansøkerens tidligere statsborgerforhold, skal det dessuten stilles som vilkår, at han innen samme frist godtgjør at løsning er tilstått. Dette krav kan dog av særlige grunner frafalles.

Av personer under 18 år kreves ikke troskapsløfte.

§ 6.

Når en mann blir norsk statsborger i henhold til § 2 eller § 4, blir også hans hustru og ugifte ektebarn under 18 år norske statsborgere, såfremt de bor i riket. Bor de her ikke, men hustruen senere, mens ekteskapet består, eller barnene, mens de er ugifte og under 18 år, tar bolig i riket, blir de da norske statsborgere, såfremt mannen fremdeles har norsk statsborgerrett.

Fra erhvervelse av statsborgerrett etter disse regler undtas barn, som etter omstøtelse eller oppløsning av ekteskapet er forblitt under morens omsorg. Det samme gjelder hustru, hvis samliv med mannen er ophevet ifølge dom eller bevilling, og barn som er under hennes omsorg, så lenge samlivet ikke er gjenoptatt.

Når norsk statsborgerrett tilstås en mann etter § 5, bør bevillingen utstrekkes til hans hustru og ugifte ektebarn under 18 år, såfremt der ikke finnes grunn til å gjøre undtagelse. Før ansøkingen avgjøres, bør hustruen få adgang til å uttale sig herom. Troskapsløfte må i tilfelle avlegges også av hustruen.

§ 7.

De regler, som er gitt i § 6 om ektebarns erhvervelse av norsk statsborgerrett sammen med faren, får tilsvarende anvendelse:

1. i forholdet mellom en kvinne og hennes barn utenfor ekteskap, medmindre faren har omsorgen for barnet og ikke er norsk statsborger;

2. i forholdet mellom en enke og hennes ektebarn;

3. i forholdet mellom en hustru, hvis ekteskap er omstøtt eller oppløst, eller hvis samliv med mannen er ophevet ifølge dom eller bevilling, og de ektebarn som er under hennes omsorg.

Tap av statsborgerrett.

§ 8.

Norsk statsborgerrett tapes av den som blir statsborger i et annet land. Bor han i riket, inntre tapet først, når han flytter ut av riket.

§ 9.

En norsk mann eller norsk ugift kvinne, som er født i utlandet og aldri har bodd i riket, taper sin norske statsborgerrett ved det fylte 22de år. Kongen, eller den han bemyndiger, kan dog gi bevilling til å beholde statsborgerretten.

Den som har avtjent norsk verneplikt eller opholdt sig her for sin utdannelse skyld eller iøvrig under forhold som tyder på samhørighet med Norge, anses ved anvendelsen av denne bestemmelse for å ha bodd i riket.

Når en mann taper sin statsborgerrett etter denne paragraf, taper også hans hustru og ektebarn norsk statsborgerrett. Tilsvarende regel gjelder i forholdet mellom en kvinne og hennes barn utenfor ekteskap.

§ 10.

Den som er eller ønsker å bli fremmed statsborger, kan av Kongen, eller den han bemyndiger, løses fra sitt statsborgerlige forhold til Norge. Har ansøkeren ikke fremmed statsborgerrett, settes som vilkår, at han innen en viss frist blir statsborger i et annet land.

Overgangsbestemmelser.

§ 11.

Bestemmelsene i § 2 får også anvendelse på personer, som er født før lovens ikrafttreden, men da ikke har fylt 21 år.

§ 12.

For den som har fylt 22 år før lovens ikrafttreden, eller som fyller 22 år i de Kvinne som har tapt norsk statsborgerrett etter lov av 21 april 1888 § 6 a fordi og annet ledd, først ved utløpet av denne frist.

§ 13.

Den som har tapt norsk statsborgerrett etter lov av 21 april 1888 § 6 b ved å forlate landet for bestandig, men som ikke vilde ha tapt den etter reglene i denne lovs § 9, blir, såfremt han ikke har erhvervet fremmed statsborgerrett, igjen norsk statsborger ved skriftlig å anmelde sitt ønske derom for den norske sendemann eller den norske konsul på sitt bosted i utlandet.

Gjenerhvervelsen omfatter også hustru og ugifte ektebarn under 18 år med de undtagelser, som er gjort i § 6, annet ledd. Tilsvarende regel gjelder i de forhold som er nevnt i § 7 nr. 1—3.

Kvinne som har tapt norsk statsborgerrett etter lov av 21 april 1888 § 6 a fordi hun ved ekteskap med utlending har erhvervet borgerrett i fremmed stat, men som ikke vilde ha tapt den etter reglene i denne lovs § 8, blir igjen norsk statsborger ved skriftlig å melde sitt ønske om det til fylkesmannen.

§ 14.

Hvad der før 21 april 1888 i annen lov enn grunnloven er foreskrevet om norske undersåtter, innlendinger, nordmenn, rikets innvånere eller norske borgere, skal fremdeles få anvendelse på de innvånere av landet, som ikke har norsk statsborgerrett.

Utfyllende forskrifter.

§ 15.

Kongen utferdiger de nærmere forskrifter, som trenges til gjennomførelse av denne lov.

Lovens ikrafttreden.

§ 16.

Denne lov trer i kraft 1 januar 1925. Den gjelder ikke i tilfelle, hvor dens bestemmelser måtte komme i strid med traktat.

§ 17.

Fra denne lovs ikrafttreden opheves, forsåvidt de ennu er gjeldende, lov om norsk statsborgerrett m. m. av 21 april 1888 med endringslover av 27 juli 1896 og 29 mars 1900, lov om forandring i bestemmelsene om svenske statsborgeres rettsstilling i Norge m. v. av 11 juni 1906, avsnitt III, og lov om utenriksvesenet av 7 juli 1922 § 8, annet ledd.

Innehållsförteckning

Skrivelse till Konungen	3
Inledning.....	5

Lagförslag.

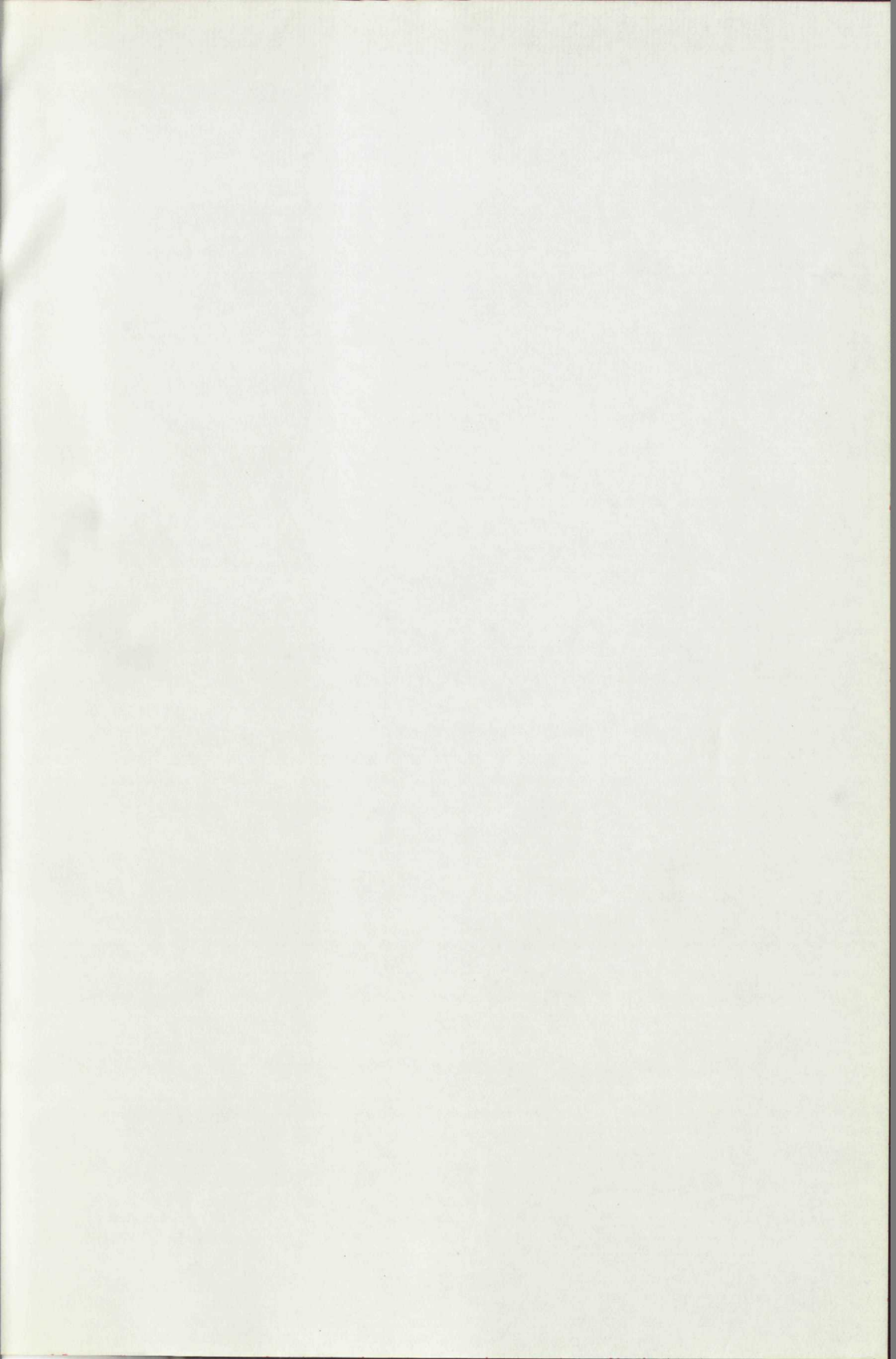
Förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige	7
---	---

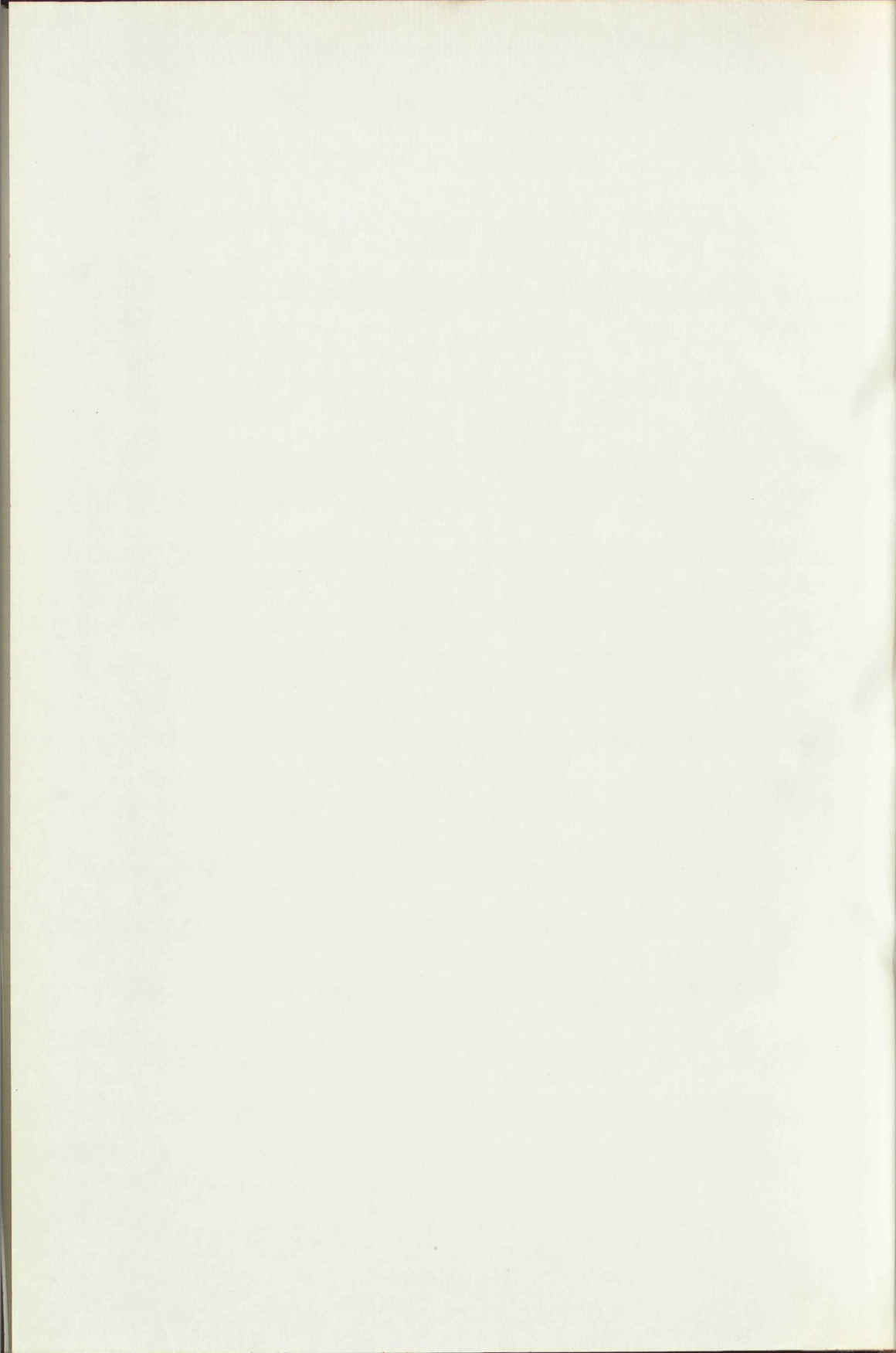
Motiv.

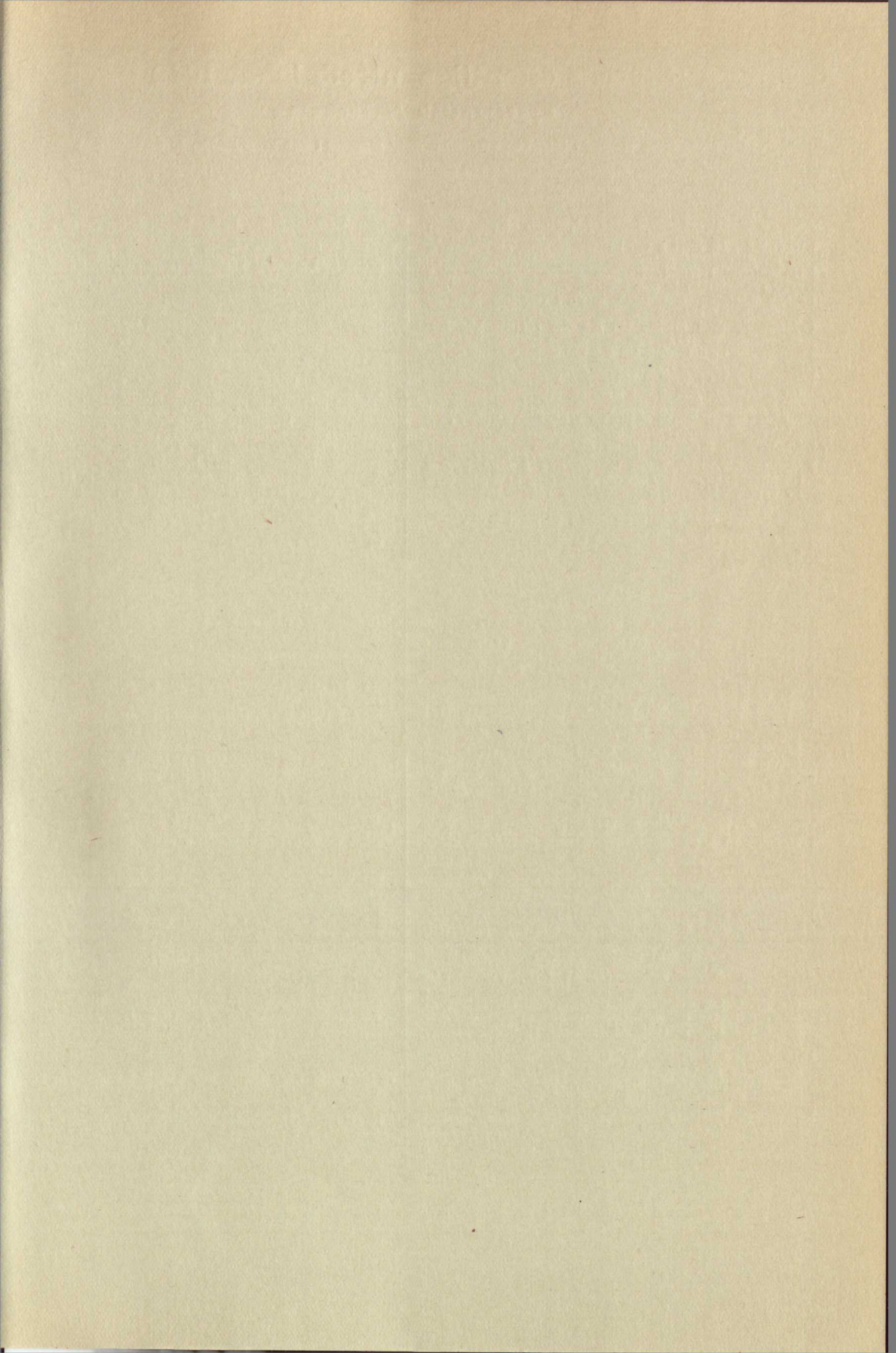
Gift kvinnas medborgarrättsliga ställning	25
Gällande rätt i de skandinaviska länderna s. 25 — Lagstiftningen i vissa andra länder s. 27. — De delegerade s. 33.	
Frågan om införande av särskilda bestämmelser i förhållandet de nordiska länderna emellan	41
Frågan vid vilken ålder barn skola upphöra att behandlas som bipersoner till fadern eller modern vid dessas förvärv av inländskt medborgarskap	43
Gällande rätt s. 43. — De delegerade s. 43.	
De särskilda paragraferna i förslagen	44
1 § s. 44. — 2 § s. 47. — 3 § s. 48. — 4 § s. 54. — 5 § s. 56. — 6 § s. 57. — 7 § s. 62. — 8 § s. 65. — 9 § s. 67. — 10 § s. 68. — 11 § s. 69. — 12 § i svenska förslaget s. 70. — 13 § i svenska förslaget s. 70. — 14 § i svenska och 13 § i norska förslaget s. 71. — Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelserna s. 71.	

Bilagor.

1. Nu gällande svensk rätt	76
2. Nu gällande dansk rätt	80
3. Nu gällande norsk rätt.....	82

Statens offentliga utredningar 1949

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Utredning med förslag om lösdrivarlagens upphävande m. m. [4]
Kriminalvård i frihet. Fångvårdsstyrelsens utredning ang. skyddsarbetets organisation m. m. [6]
Betänkande ang. förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden. [8]
Betänkande med förslag till lag om registrerade föreningar m. m. [17]
Betänkande med förslag till lag om sjömansskatt m. m. [27]
Betänkande med förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige. [45]

Statsförvaltning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Kommunallagskommitténs betänkande 2 med förslag till ändrade bestämmelser om ersättning åt innehavare av kommunala förtroendeuppdrag. [24]

Statens och kommunernas finansväsen.

1944 års allmänna skattekommitté. 3. Betänkande ang. beskattning av realisationsvinster, m. m. samt ackumulerade inkomster. [9]

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande med förslag till indexreglering av folkpensionerna. [7]
Utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader. [12]
P. M. med synpunkter på det svenska långtidsprogrammet. I anslutning till OEEC:s interimrapport. [15]
1945 års skogshärbärgesutrednings betänkande. 2. Utredning med förslag till lagstiftning rörande tillfälliga bostäder vid skogs- och flottnings- m. fl. arbeten. [19]
Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 9. Tiden juli 1947—juni 1948. [30]
Social upplysning. [31]
Utredningar i anslutning till 1949 års nationalbudget. [36]
Klientelet på arbetshemmen. En socialpsykologisk utredning om försumliga försörjare och störande understödstagare. [37]

Hälsa- och sjukvård.

Betänkande om sinnesslövrården. [11]
Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. [43]

Allmänt näringsväsen.

Elkraftutredningens redogörelse nr 2:17. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft, Värmlands län. [10] 2:3—4. Uppsala län och Södermanlands län. [29] 2: 1—2. Stockholms stad och Stockholms län. [42]
Betänkande med förslag till vissa åtgärder till rationalisering av gat- och kantstensindustrin. [44]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Norrlandskommitténs principbetänkande. Första delen. Norrländska utvecklingslinjer. [1] Andra delen. Särskilda utredningar. [2] Tredje delen. Utlåtanden och förslag i vissa frågor. [3]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Lagberedningens utlåtande angående lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde. [23]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kvalitetsforskning och konsumentupplysning. [18]
Betänkande rörande avbetalnings- och förskottsköp m. m. [38]

Kommunikationsväsen.

Principer och metoder för kostnadsberäkningar vid statens järnvägar. [5] Bilagor. Produktions- och kostnadsstrukturen vid statens järnvägar. [14]
Svensk hamnbyggnadspolitik. [21]. En generalplan för rikets farleder och hamnar. [33]
Betänkande med förslag angående ändrade grunder för fördelning och uttagande av kostnad för byggande och underhåll av skogsvägar. [34]

Bank-, kredit- och penningväsen.

1945 års bankkommitté. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank. [13]

Försäkringsväsen.

1945 års försäkringsutredning. 1. Principbetänkande rörande försäkringsväsendet. [25] 2. Betänkande med förslag till lag om trafikförsäkring m. m. [26]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen.

Andlig odling i övrigt.

Dissenterlagskommittén. Betänkande med förslag till religionsfrihetslag m. m. [20]
Folk- och skolbibliotek. Betänkande och förslag av givet av folkbibliotekssakkunniga. [28]
Yrkesutbildning för varubud m. fl. [32]
Skolöverstyrelsens utlåtande över vissa av 1940 års skolutrednings betänkanden och 1946 års skolkommissions principbetänkande jämte sammanfattning av avgivna yttranden. [35]
Betänkande angående statens konstsamlingars organisation och lokalbehov. [39]
Betänkande med förslag angående förenklat rekvisitions- och granskningsförfarande beträffande vissa statsbidrag till folkskoleväsendet. [40]
Betänkande och förslag angående studiehjälpverksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. statliga och statsunderstödda läroanstalter. [41]

Försvarsväsen.

Promemoria över preliminär utredning rörande befälsrekryteringen inom försvaret. [16]
Betänkande rörande gallring av handlingar hos vissa av försvarets myndigheter. [22]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.